

Potovanje na Severni rtič.

Spisal

Ivan Plantan.

Ponatisk iz „Planinskega Vestnika“, glasila „Slov. planinskega društva“.

V Ljubljani.

Natisnil A. Klein & Comp.

1900.

Potovanje na Severni rtič (kap).

Spisal Ivan Plantan.

Izza mladih let sem se veselil vedno poletnega časa, kajti vaje sem bil izletavati, kolikorkrat mi je to le mogoče bilo, bodisi v planine, bodisi v tuje kraje.

Prvo potovanje sem bil nastopil v družbi dveh tovarišev po dovršenem 5. gimnazijskem razredu in prepotoval sosednjo Hrvaško in zeleno Južno Štajersko.

Na tem prvem potovanju sem se prepričal, kako koristno da je, če človek po svetu potuje in si razširja svoje obzorje, spoznavajoč ljudi in njih običaje.

Od takrat mi je bila najljubša zabava, če sem mogel za nekaj časa popotovati, in to sem storil tudi vsako leto. Seveda moji poti za dijaških let niso bili ravno dolgi; vendar so mi bili zelo koristni in poučni.

Kasnejš, po dovršenih vseučilišnih študijah, sem se pa napotil že v tuje dežele in se obrnil sedaj proti jugu, drugokrat proti zapadu, potem na vzhod in zopet na zahod ter tekom zadnjih 20 let prepotoval ne samo Avstrijo, temveč tudi velik del Italije, Švice, Rusije in Nemčije, Bosno in Hercegovino.

Toda nisem bil zadovoljen s tem, kar sem dosedaj sveta videl in prehodil; mikalo me je vedno bolj in bolj tja gori na čarobni sever, o katerem sem čital toliko zanimivega.

Že pred devetimi leti sem se počel pečati z načrtom za popotovanje na Severni rtič (kap), in da nisem že prej izvršil svojega namena, je bilo krivo pomanjkanje v to svrhu potrebnega časa. Obetal sem si od tega izleta na skrajnji sever Evrope izrednega užitka, in priznati moram, da se nisem varal, in da mi bode to velezanimivo potovanje ostalo vedno v prijetnem spominu, in še v starih svojih dneh, če jih učakam, bodem z veseljem mislil na ta izlet.

Lani sem se bil odločil početkom uradnih počitnic, da porabim to ugodno priliko in se odpravim na zaželjeno pot.

Dne 14. julija sem se poslovil na južnem kolodvoru od svojcev in odrinil z brzovlakom na Dunaj. Pri slovesu mi je bilo pač nekaj tesno pri sreč, kajti pot, katero sem nastopil, je jako dolga in tudi ne brez raznih nevarnosti, in radoveden sem bil, ali se zopet zdrav vrnem v milo domovino ali ne. Nisem

sicer boječ, toda če mora človek nad 7500 kilometrov prevoziti z vlakom, in po morju ga lahko zadene tudi kaka nezgoda, ki so dandanes takorekoč že na dnevnem redu — ni čuda, če ga obidejo razne misli. Toda kot fatalist sem se takoj otresel tega neprijetnega duševnega stanja in vesel odrinil proti Dunaju.

Drugo jutro, t. j. 15. julija ob poldnesi uri, sem dospel na Dunaj, in takoj sem se napravil na delo za pot preko Nemčije, Danske, Norveške in Švedske.

V svetovno znanem kontoarju Thos. Cook & Son sam sestavil potno črtno takole: Dunaj - Tešin - Draždani - Berlin - Rostok - Warnemünde - Gjedser - Kjöbenhavn - Skodsborg - Helsingör - Helsingborg - Göteborg - Mellerud - Kornsjö - Frederikshald - Moss - Kristijanija - Ö. Lilleström - Eidsvold - Hamar - Trondjem. Za nadaljno potno črto iz Trondjema po morju proti severu pa nisem mogel na Dunaju dobiti vozne listka, ker bi bil moral en dan čakati in obširno telegrafsko naročilo poslati v Trondjem na parobrodno družbo, in to na dobro srečo! Odločil sem se torej, ker nisem smel nobenega dne izgubiti, da odpotujem kakor hitro mogoče v Trondjem in si tam izberem parobrod, ki me ponese v Severno morje, in sicer sem nameraval vzeti parobrod, ki plove na Spitzbergen in se vračajoč na Severnem rtiču ustavi in se potem po navadni črti mimo Hamerfest - Tromsö - Bodö vrne v Trondjem.

Pač sem si pa na Dunaju preskrbel tudi vozne listke za povratek iz Trondjema in sicer z nastopno proggo: Trondjem - Storlien - Stockholm - Lund - Trelleborg - Sassnitzhafen - Stralsund - Berlin - Dunaj. Hiteti sem pa moral v Trondjem radi tega tako, ker sem se iz potnih prospektov prepričal, da odplujejo samo še 3 parobrodi iz Trondjema na Severni rtič in sicer dne 20, 24. in 27. julija, kajti onega dne 17. julija itak nisem mogel dohiteti z Dunaja v 2 dneh. Bal sem se, da ne dobim nobenega prostora več.

Ko sem imel vozni zvezek za svojo pot v rokah, sem si preskrbel še raznih stvari, katere mora popotnik v svojem kovčegu za vsak slučaj imeti pri rokah. — Da nisem sukanca, šivank in gumbov doma pozabil, je že poskrbela moja boljša polovica, predno sem bil odpotoval.

Kar se tiče obleke za potovanje na sever, ni potreba posebnih priprav; zadošča, da si človek vzame trdno obleko, kakor jo turist rabi za potovanje po planinah, zlasti na Tirolskem ali v Švici. Najbolj služi močna suknena obleka, mehak klobuk in trdni čevlji, kajti velikokrat je treba stopati po kamenju ali po močvirju. Haveloka pač ne smeš pozabiti, ker ta ti pri vsaki priliki izborna služi. Nogavice in rokavice treba vzeti volnene, kajti na parobrodu je zlasti po noči in proti jutru prav hladno

Končno si je pa treba omisliti še nekaj posebnega, česar sicer turist ne pozna, to je močan, gorak pled, ki služi kot odeja na parobrodu in sicer na krovu. Jaz nisem hotel tega verjeti, kajti zdelo se mi je, da si prtljago nepotreboma pomnožim, če si oskrbim tudi tako odejo; ko sem pa v Kristijanijo prišel, so me drugi potniki poučili, da si je neobhodno potrebno omisliti tako gorako potno odejo, to pa radi tega, ker se do ranega jutra potniki zabavajo na krovu

parobroda in stoprav proti jutru poiščejo svoje kabine in za par ur ležejo. Primoran sem bil torej z volkovi tuliti in si hote ali nehote angleško odejo za drag denar v Kristijaniji kupiti.

S pripravami za nadaljno pot z Dunaja je potekel hitro čas, in zvečer ob 9. uri istega dne, to je 15. julija, sem odpotoval z brzovlakom severnozahodne železnice v nemško metropolo.

V Berlin sem dospel brez zadržkov po 14 urni vožnji z brzovlakom drugi dan, v nedeljo 16. julija, ob 11. uri dopoldne ob krasnem vremenu in se za pol dne nastanil v hotelu „Central“, ki leži v Friedrichstrasse in spada med hotele I. vrste. Tukaj me je takoj po prihodu portir hudo razjezil. Naročil sem mu namreč, naj plača izvoščeku na taksamtru zaznamenovano vsoto (1 marko in 30 vinarjev), ker nisem imel nemškega denarja pri rokah in bi bil moral šele kovčeg odpirati. Portir po vsem svetu za gosta rad par goldinarjev založi, ker ve, da dobi za to napitnino. Toda izkupil sem jo od tega oholega Prušaka, kajti on mi je kratko odgovoril, da načeloma ne zapisujejo nobenih izdatkov za goste. — Ker nisem hotel čakati pustiti droške pred hotelom in ker se tudi nisem hotel prepirati s tem ošabnim vratarjem, sem mu dal avstrijski petak, da mi ga na pruske srebrnjake in nikle razdrobi. To je tudi radovoljno storil in mi pri priliki pošteno za 50 vinarjev dal manj, nego je kurzna vrednost tistega dne znašala. To sem si pa dobro zapomnil.

Potaknili so me v hotelu, ker sem izjavil, da pojdem na večer zopet naprej na Dansko, v 4. nadstropje. To bi me sicer nič ne brigalo, ker ima hotel „lift“ in ni treba po stopnicah gori hoditi in se potiti; vendar sem se prepričal, da je četrto nadstropje po leti prav neprijetno; kajti sobice so prave škatle, in vrhutega sem imel le na dvorišče okno. Vročina je bila neznosna, in nisem se mogel prav nič odpočiti, še manj se pa ohladiti. Porabil sem torej čas. Preoblekel sem se urno in potem šel po mestu, ogledovat si novo nemško metropolo, ki je po svoji velikosti, obrtnosti in prometu davno Dunaj prekosila.

Korakal sem po krasni cesti Friedrichstrasse doli do promenade „Unter den Linden“, kjer se elegantni svet zlasti ob nedeljah šeta in po pavovo ščeperi. Kaka razlika med šetalci na „Bingu“ na Dunaju in na promenadi „Pod lipami!“ Dunajski šetalci so mirni in vljudni, Berlinčan pa ošaben in prevzeten, da kar piha. Zunanost berlinske gospode je silo odurna, in brez pomisleka človek iz te neprijetne zunanosti tudi lahko sklepa na neprijetna duševna svojstva in značaj teh ljudi. Resnica pa je tudi, da južni Nemci sami Prušakov radi njih ošabnosti ne marajo!

Izložbe v tem mestnem kraju prekašajo po velikosti in elegantnosti dokaj izložbe na „Bingu“ na Dunaju. Tu sem videl, da se Berlinčanje v obilem številu vozijo z raznoličnimi motorji, ki so pa prav lepi, a prav nič podobni onemu strašilu, ki ropoče kakor živ peklenščak po naši slovenski stolici. Promet je v Berlinu za 50 odstotkov živahnejši nego na Dunaju.

Po obedu sem si najel droško in sicer za 2 uri z naročilom, da si hočem ogledati kolikor mogoče veliko berlinskih znamenitosti najprej v mestu, potem pa zunaj njega, seveda le mimogrede.

Naletel sem na prav prijaznega izvoščeka. Ko mé je že eno uro vozil in sva se mimo starega kraljevega dvorca peljala ter sem si okolico te stavbe ogledoval, sem začutil hipoma hud sunek, ki ga je karambolaža moje droške z mimo vozečo droško povzročila. Voznika se nista dovolj drug drugemu izognila, pa šta zadelo ob strani tako trdo skupaj, da je stranico nad kolesoma na levi strani in polovico usnjene strehe moje droške razčesnilo. Moj izvošček se je raztogotil, zaobrnil z mojim privoljenjem droško in pognal konja za zlodejem, ki mu je voz tako občutno poškodoval. Kričal je za njim, da so ljudje kar zijali, in ko ga je dohitel po daljšem dirkanju, ga je počel zmerjati, toda kmalu je utihnil in vzel svojo knjižico ter si nekaj zabeležil in se k meni vrnil.

Na moje vprašanje mi je povedal, da si je konj nasprotnikov tudi nogo poškodoval, in da ima tudi njegov voz razne rane, da se mu pa mož smili. — Dalje mi je rekel, da je ta mož njegov znanec, in nazadnje je priznal, da je njegov tast! Radi tega mu je odpustil in ga ni redarju izročil.

To je bila prva nezgoda, ki se mi je na tujem pripetila, toda brez škode za moje kosti. — Rekel sem si, če pojde tako srečno tudi dalje, potem ne bo sile.

Vozil sem se po mestu in „Thiergartnu“ ter si ogledal vse, kar si človek sploh v pol dne utegne ogledati. To navajam le kot vesten poročevalec, ne da bi hotel o Berlinu kaj več govoriti.

Berlin je res krasno in pravo veliko mesto, toda nima one prikupljive zunanosti, katero najdeš in zapaziš pri vsakem koraku na Dunaju. Na Dunaju se čuti človek kakor doma, v Berlinu pa veje nekaka mrzlot, ki ti brani, da bi se čutil domačega ali veselega.

Še isti dan, t. j. 16. julija, sem pobral na večer svoja kopita in ob 10. uri 40 minut odrinil z brzovlakom od stetinskega kolodvora proti Vzhodnemu morju.

Železnica pelje iz Berlina v severozahodni smeri skoz neznatna mesteca, ki večinoma s svojimi imeni svedočijo, da so jih gradili Slovani, preko Novih Streleev (Neustrelitz), Güstrova-Rostocka v Warnemünde. Vožnja iz Berlina je trajala do morja, to je do Warnemünde, od $\frac{3}{4}$ na 11. uro po noči do $\frac{1}{2}$ 4. ure zjutraj, torej ne prav 5 ur z brzovlakom. Med to vožnjo ni nobenih znamenitosti, in radi tega je najboljšje, da človek za to pot porabi noč.

V Warnemünde so zopet preiskavali kovčege finančni stražniki, ki so pa jako vljudni in človeka ne mučijo po nepotrebem. Na železnici so čakali že nosači, ki so nam zanesli prtljago na krov parobroda „Heda“.

Na krovu smo si ogledali, kolikor je bilo v megli in jutranjem mraku sploh mogoče, bližnjo okolico malega mesteca, ki pa ne kaže nič posebnega; tu je morska kopel, ki je na dobrem glasu, ker ni predraga. Luka je precej neznatna.

Edina znamenitost v njej je velik svetilni stolp, v katerem gori večni ogenj, in ki daleč po morju razliva svojo kakor solnce žarečo luč, svareč mornarja.

Ob polpetih zjutraj je odrinil naš parobrod iz luke warnemündske in se počel preko temnočrnega morja pomikati polagoma proti južnemu delu otoka Seeland, oziroma Falster, ki leži ravno nasproti Warnemünde v severni smeri. Solnce se je le počasi dvigalo iz morja. Črna vodna gladina se je bolj in bolj svetila.

Med vožnjo se je pokazal sedaj na desni, sedaj zopet na levi strani iz morja velik drog, na katerem je bila privezana brezova metla. To so strašila za parobrod, ki se mora skrbno izogibati teh znamenj; kajti ondu je morje plitvo, in pogubonosne skale tiče pod temi svarilnimi metlami!

Komaj smo kako uro pluli, se razlegne sredi morja počasen udarec zvona. Vse strmi in gleda po morju, je li kak parobrod v bližini ali kak otok, od koder prihajajo mili glasovi. Pa zaman išče oko po morju zvona, dočim se vedno bolj in bolj glasi in bliža.

Kmalu sem zapazil železno „bojo“. Na njej je kakor visoka kletka napravljeno stajalo, na katerem je kak poldrugi meter visoko pritrjen precej velik zvonec. Ker se „boja“ vsled pljuskajočih valov vedno semtertja ziblje, omahuje tudi zvonec na njej na obe strani in zvoní tako počasi brez prestanka.

Tudi ta zvonec je svaritelj v megli in noči, in mornarji ga imajo zelo v čisljih, ker jim velevala, po kateri črti jim je voziti.

Vožnja od Warnemünde do Gjedserja traja po morju dobri 2 uri in ni posebno zanimiva. Človek je pač vesel, da je že toliko dan, da vidi parobrod, razna gori navedena strašila in svarila, ker v noči bi se mu lahko pripetila kaka nepravilika. Sicer so pa mornarji zanesljivi ljudje, ki morje dobro poznajo, in zato se človeku ni bati, da bi se ob navadnih razmerah v noči na morju ponesrečil.

Nekako pred 7. uro zjutraj smo dospeli srečno na južno obal otoka Falster in sicer v mestu Gjedser. Ker smo sedaj prišli na Dansko, nas je zopet čakala nova carinska preiskava. Nosač, ki ga pokličeš, ti vzame prtljago z besedami: „tölkamaren?“*) in ponese kovčeg naravnost v carinski urad.

Danski uradniki so jako prijazni, in ko sem jim rekel, da nimam nič carini podvrženega blaga, ni mi bilo treba kovčega niti odpreti. Moj nosač, ki se danski imenuje „drager“, zagrabi zopet mojo prtljago in jo zanese v kupé železnice, ki je prav blizu carinskega urada in luke. Za svoj trud in zamudo časa dobi 30 örov, to je 40 h a. vr.

Pri tej priliki moram omeniti, da od Gjedserja naprej več ne smeš rabiti nemškega denarja, ker ga ne marajo ali ga pa prav nizko zaračunajo, če ga sploh vzamejo. Jaz sem si bil že na Dunaju omislil nekaj denarja za Skandinavijo, kajti po Danskem, Norveškem in Švedskem imajo skupno denarno vrednoto

---

*) Pisano: tullkamaren.

vpeljano tako, da ima sicer vsaka dežela svoj kovani in papirni denar (zlata skoro nič), da pa velja državni denar kakor tudi nakaznice, bankovci raznih bank po vseh teh deželah. Na Danskem sprejemajo švedski denar in bankovce tako kakor domače, in tako je tudi na Švedskem in Norveškem. Najbolj običajni so pač papirni bankovci po 5, 10, 50, 100 kron. Vrednost krone znaša okroglo 1 K 40 h a. vr., samo da zaleže ena krona povsod v Skandinaviji ravno toliko kakor pri nas 2 kroni. Torej kupujejo Danci, Švedi in Norvežani za 60 h ceneje, nego mi v Avstriji. To sem opazil po vseh mestih in krajih, po hotelih in pri trgovini.

Po četrh ure trajajočih pripravah je odrinil vlak proti Kodanju ali Kjöbenhavnu, to je danski stolici. Med potjo sem imel priliko opazovati razne znamenitosti in posebnosti, ki so bile zame povsem nove. Falster je najjužnejši otok Danske in je torej od glavnega otoka Seeland, na katerem leži Kodanj, ločen po morju na severni strani. Morje se imenuje Storeström. Radoveden sem bil torej, kako nas železnica preko morja prenese proti Kodanju.

Pokrajina, skozi katero smo se sedaj vozili, je jako prijetna in bogata ravnina, po kateri so raztresene velike lepe, kmetske hiše. Vsa ta poslopja jasno pričajo o blagostanju in imovitosti prebivalstva. Na polju sem videl konje krepke rasti in jako lepo, da, celo angleško opravljene. Takoj sem se prepričal, da Danci z živino lepo ravnajo, sicer ne bi pazili na tako lepo jermenje in opravo.

Vtisk, ki ga te pokrajine napravijo na popotnika, je jako prijeten, kajti vse kaže, da je zemlja jako rodovitna, in da so ljudje pridni in tudi imoviti.

Ko smo bili 45 kilometrov prevozili z vlakom, smo prišli do morja med otokoma Falster in Seeland, to je da Storeströma (velike reke) in sicer na postaji „Orehoved“.

Tukaj smo se za nekaj časa ustavili. Kar se je začel vlak pomikati na velik parni brod, ki je bil nalašč pripravljen, da nas prenese na bližnji otok. Kmalu je bil ves vlak na brodu. Brod se je počel gibati in prenesel nas je v 17 minutah na mali otok „Masnedö“, odkoder pelje železniški most na glavni otok Seeland. Odtod teče železnica deloma skozi velike bukove gozdove, deloma blizu morja proti severu ter zavije iz Kjöge na levo od morja proti Boshilde in odtod zopet na desno, to je na vzhodno stran proti Kodanju, ki leži ob morju.

Tako smo po triurni vožnji dospeli iz Gjedserja v Kodanj ob 10. uri 20 minut dopoldne, in sicer dne 17. julija. Nameraval sem v Kodanju ostati ter si znamenitosti ogledati; pa že med potjo sem se premislil in se odločil dalje potovati, ker sem moral hiteti v Trondjem in ker dosti itak ne bi bil utegnil videti, ako bi bil samo en dan tu ostal.

Namenil sem se pa, da se na povratku par dni pomudim v Kodanju in si ogledam vse, kar je zanimivega, kajti Kodanj je velekrasno in znamenito mesto.

Vzel sem si zopet „dragerja“ na kolodvoru, ki mi je prtjago prenesel na severni kolodvor in jo oddal v kupé.

Ker nisem od štirih zjutraj, ko sem bil na parobrodu popil čašo čaja do polenajstih dopoldne ničesar več užil, sem postal lačen in žejen. Šel sem zato na severnem kolodvoru v silno priprsto restavracijo. Tam je bila pa taka gneča dam in gospodov, da si je človek le z velikim naporom priboril vrček piva in kosce slanine pa kruha. V tem vrvežu smo se kake pol ure potili. Opazoval sem razne obraze tu zaprtih in se prepirajočih potnikov. Veliko večino jih je bilo namenjenih v bližnje morske kopeli, ki se vrste od postaje do postaje. Ostali potniki so pa nameravali dalje proti severu — to se jim je videlo na njih opravi in prtljagi. — Ker vlak še ni bil pripravljen, smo morali pri zaprtih vratih v mali čakalnici kakor duše v vicah čakati rešitve.

Ob enajstih smo smeli zopet kupeje zasesti in se malo odpočiti, kajti trpeli smo zadnje pol ure hudo v stisnjeni čakalnici.

Kakor sem že omenil, sem se vozaril že celo noč in bil že enajst ur v vlaku in na parobrodu; ni čuda, da sem bil vsled opoldanske vročine precej utrujen. Skrbelo me je tudi, kje bodem obedoval, ker tega vprašanja v Kodanju nisem mogel pravilno rešiti.

Začel sem najprej pregledavati svojo potno karto in preračunal sem potem, da imam od Kodanja do Kristijanije še celih 19 ur vožnje po železnici. Če se pomisli, da je bila takrat ravno največja vročina, pritrdi mi vsakdo, da ni bila zame prav nič vesela stvar, voziti se brez odmora celih trideset ur, pravzaprav pa dve noči in en dan. Vendar pa nisem izgubil poguma, kajti imel sem veselo zavest, da se vsak dan znatno približam Trondjemu in Severnemu rtiču!

Prepričan sem bil tudi, da si med potjo gotovo še na kaki postaji privežem dušo in da do Kristijanije že prebijem.

Da si čas malo preženem, sem vzel knjižico za hitro naučenje švedskega jezika in jo prav pridno čital. Pri tem delu pa nikakor nisem pozabil večkrat pogledati skozi okno na lepo okolico, po kateri je brzovlak drdral mimo raznih elegantnih morskih kopališč; naj omenim le Klampenborg in Skodsborg.

V eni uri smo bili iz Kodanja v Helsingöru. To mesto je jako staro in šteje 11.000 prebivalcev, leži pa na Sundu, kjer je najožji. Prebivalci se pečajo že izza starih časov s trgovino in so jako imoviti. Mesto ni kaj lepo ter ima značaj drugih mest, ki leže ob morju. Nasproti Helsingöru leži preko Sunda v Švedski Helsingborg.

Iz Helsingöra smo se s celim vlakom na parnem brodu prepeljali v 20 minutah. Sedaj smo prestopili v Helsingborgu na švedska tla, in zopet je bilo treba v „Töllkamer“ k reviziji. Švedi so pa jako natančni, in treba jim je pokazati odprt kovčeg. Ta dan sem že trikrat imel revizijo in naveličal sem se je že popolnoma. Vendar je bila stvar kmalu v redu, in sedaj smo presedli na švedski vlak, ki nas je imel v Göteborg peljati.

Helsingborg šteje 23.000 prebivalcev in je tudi staro trgovsko mesto. Morje je med Helsingörom in Helsingborgom le 4 km široko. Nad mestom stoji stara

trdnjava s 4 metre debelim zidovjem. Ne daleč od mesta je zdravilišče Helsan s slovečim vrelcem. Ob morski obali je polno ličnih vil in 5 kilometrov daleč pa kraljevo letovišče „Sofiero.“

Železnica gre iz Helsingborga po jako bogati, rodovitni zemlji južne Švedske ter se po viaduktnih pomiče vedno više proti Göteborgu. Od Helsingborga pa do Göteborga je 244 km, in odpeljali smo se ob 1. uri popoldne, ne da bi si bili utegnili prej žejo s kozarcem piva pogasiti. Vožnja je trajala od Helsingborga do Göteborga celih pet ur, in prišli smo tja ob 6. uri popoldne.

Ko mi je med to vožnjo želodec najbolj godrnjal — bilo je ob 3. uri 20 minut popoldne — se je ustavil vlak na postaji Halmstad, katero sem si z zlatimi črkami zapisal v spomin. Konduktar mi je naznanil, da bomo tukaj obedovali.

Radoveden sem bil, kako se bomo z natakarji sporazumel, in kaj bomo sploh dobili. Ko pa stopimo v restavracijo, zaigralo nam je sree veselja, kajti dolga miza sredi sobe je bila z najraznovrstnejšimi izbornimi jedili v pravem pomenu besede preobložena. Konec mize je stala globoka skleda z izborno račjo juho, poleg nje so bile nastavljene različne ribice, zlasti pa losos, ki živi v Hasseforsu (to je jezero) v velikih trumah. Pa tudi drugih gorkih in mrzlih rib je bilo polno nastavljenih; dalje so bile razne pečenke in sladčice ter več vrst sira in sadja. Jed je stala pri jedi, in nasproti juhi sta stali kot zadnja točka tega izbornega menüja dve veliki stekleni skledi krasnih, kot oreh debelih jagod, katera Švedi imenujejo „jordgubar“ ali „jagubar“.

Vsak gost si je postregel sam, kajti poleg juhe so stali sredi mize krožniki, žlice in noži, in vsak je vzel izmed jedil, kar mu je ugajalo in dišalo, ter sedel k eni pogrnjenih miz, kamor je hotel. Tako smo pol ure neprestano jedli in pošteno jedila s „pilsner ölom“ zalivali.

Ko smo se pošteno okrepčali, smo korakali k blagajničarki in tam smo plačali za ta izredno bogati in okusni menü 3 krone, to je 4 krone našega denarja.

Če se pomisli, da je Halmstad mesto z 12.000 prebivalci, da se na postaji tako malih mest navadno nič dobrega ne dobi na mizo, če se dalje vpoštevava, da je vsakemu popotniku na voljo dano, vzeti si jedil tudi po večkrat, kar so nekateri z velikim veseljem storili, in če se končno pomisli, da so vsa jedila sveža in jako okusna in fino pripravljena, reči se mora, da je cena 4 krone silno nizka za tako izboren in obilen obed. Zlasti jagod nismo mogli prehvaliti, kajti bile so tako okusne in imele so tako krasen duh, da je vsak gost po dvakrat si šel krožnik napolnit. Bila je pa tudi smetana in sladkor na razpolago gostom, ki so jemali jagode.

Dve ženski sta pazili, da je vsaka prazna skleda takoj z mize izginila in in se zopet s polno nadomestila.

Pri blagajnici smo dobili tiskano karto in to smo pri izhodu iz obednice z malo napitnino oddali strežaju.

Ves obed se je vršil čisto mirno, brez vsakega klicanja natarjarja, in brez jeze je vsakdo v miru zaužil, kar mu je ugajalo.

Reči moram, da tako dobro kakor v Halmstadu kmalu nisem obédoval. Tako so sodili tudi drugi gostje, in na tej postaji smo se prepričali, da je resnica, kar si svet ó švedski kuhinji pripoveduje, namreč, da ni draga, pač pa izvrstna.

Smatral sem za svojo dolžnost, da sem to, kar sem na tej postaji doživel, natančno popisal vsem onim v tolažbo, ki bodo za menoj kedaj to poč nastopili.

Ko sem si bil tako zopet pošteno privezal dušo, sem vstopil prav zadovoljen zopet v kupe ter si privoščil domačo smodko. Sedaj me pa ni bilo več skrb za nadaljno pot, kajti lahko bi bil zdržal brez vsake jedi do drugega jutra, to je do Kristijanije.

Iz Halmstada pelje železnica po peščeni ravnini, deloma skozi gozde, kjer rastejo smreke in bori. Železnica leži na desni strani „Kätégata“ in se včasih približa do morske obali, potem pa zopet nekoliko v stran zavije. Više in više sili parni stroj in končno prisopiha pred Göteborg ob 6. uri zvečer.

Mesto leži ob izlivu Götaälfa in je za Stockholmom najvažnejše mesto za trgovino in industrijo. Prebivalcev šteje nad 130.000. Od tod izvažajo Švedí železo, jeklo, les zlasti na Francosko in Angleško. Hiše so v nakaterih krajih po mestu še raztresene ter neurejene. Škale segajo do površja cest, in le počasi rasto na njih nove hiše. Mesto je lepo, ima pa mnogo lesenih hiš; okolica je gorata in večinoma skalnata ter le malo zarasla. Na stari trdnjavi čuje nad mestom švedski lev s sekuro v parkljih in s krono na glavi.

Od Göteborga do Kristijanije je še 356 km, in brzovlak vozi od 6. ure zvečer do 7. ure drugega jutra, torej celih 13 ur! Ta proga je spočetka precej dolgočasna, in človek ne zamudi ničesar, če se po noči tod vozi. Gozdi in kameniti griči se vrste, in oko se kmalu naveliča te pokrajine.

Izprevodnik mi je napravil ob 10. uri zvečer v kupeju dobro postelj s čistim perilom, in jaz sem čakal, da se napravi noč, in da ležem k počitku. Solnce je zatonilo po 9. uri, in potem je bilo do 10. ure še prav svetlo, in ta svetloba se je le počasi izpremenila v mrak, toda stemniti pa se ni hotelo. Ob 11. uri sem zagrnil okna v kupeju z zastori in tako si ustvaril umetno noč za silo.

Spal sem že prav trdno, kar se kupejna vrata odpro, in noter stopita dva moža, ki ju v prvem hipu niti razločiti nisem mogel. Misli sem, da me hočeta oropati. Eden je imel svetilnico v rokah in je takoj še električno luč odprl v kupeju, dočim je drugi v me govoril: töll töll.

Jaz si nisem mogel v svojem napolspanju raztolmačiti, kaj človeka od mene zahtevata, da me tako neusmiljeno budita! Končno pokaže mož na moj kovčeg, in sedaj se spomnim, da je ta človek gotovo zopet carinski uradnik; in res je bil jako vesel, ko sem mu povedal, da nimam nič drugega nego obleko. Vzel

sem kovčeg iz mreže ter mu ga tudi odprl. S tem sem zakonu zadostil, in moža sta se zopet izgubila.

Kmalu potem smo prestopili norveško mejo, radi katere so nas med potjo prav po nepotrebnem budili iz spanja. To revizijo bi bili lahko po dnevu izvršili, kajti vsi potniki so se peljali v Kristijanijo, in ob 4. uri je bil itak že dan. Vzdihnul sem, da potnega človeka z nepotrebnimi formalnostmi na tako nespameten način mučijo, in zaspal sem črez nekaj časa zopet za par ur.

Vozili smo se pa to noč skozi Ed, Mon, Kornso, Frederikshald, Sarpsborg, Frederiksstad, Moss, Ski do Kristijanije. Druga polovica te vožnje je dokaj bolj zanimiva od prve in okolica jako slikovita. Veliki smrekovi gozdi, razna jezera, reke in tudi razgled na Fjord pri Frederikshaldu itd. razveseljujejo potniku okoli. Od 5. ure, ko sem bil vstal, sem občudoval ta svet, ki spominja živo na Švice in naše planinske kraje. Čim bliže Kristijanije smo hiteli, tem slikovitejša je postajala okolica, ki je z vilami popolnoma obsejana. Vse te vile so lesene in lično zgrajene. Krite so deloma s ploščami, večinoma pa le s posmoljenim papirjem, z lepnicco.

Pri tej priliki moram poudariti, da je ravno ta del Norveške, kateri leži ob Kristijanijafjordu do morja, ki se imenuje Skagerrak, najkrasnejši cele Norveške; edino le Hardanger in Stavangerfjord na zahodni strani Norveške se smeta glede prirodne krasote in velikosti z njim meriti.

Hitro je vlak prevozil prekrasno to okolico, in ob 7. uri zjutraj dne 18. julija smo prišli srečno v Kristijanijo.

Tako je bila vožnja iz Berlina do Kristijanije v 31 urah končana, in vesel sem bil, ko sem zopet iz kupeja stopil; kajti človek se vendar le utruji ob tako dolgi vožnji, če ima tudi v kupeju vse udobnosti, katere more sploh od železnice zahtevati.

Tukaj naj še omenim, da so vagoni na Danskem in Norveškem jako fini in snažni, in da bi se tudi naše železnice lahko marsikaj od teh dveh držav glede železniškega prometa naučile. Sredi med dvema sedežema je zastor, da ti ni treba v sopotnika gledati, če tega ne maraš. Nisem se mogel prečuditi, ko sem v Gjedserju, stopivši v kupé, zagledal, da imajo okna bele, fine volnene zastore; vendar niso zaprašeni ali utmazani ti zastori! Ravno tako sem se čudil, ko sem na Švedskem kasneje videl kondukerje v belih letnih oblekah. Ljudje znajo pa tudi v belih oblekah svojo službo opravljati, ne da bi se zamazali. Ker je v poletnem času meseca julija in avgusta silna vročina na Norveškem in Švedskem, je pač umevno, da železnice za svoje uslužbenke skrbijo; radi tega dobivajo izprevodniki fino, belo platneno obleko.

Na kolodvoru v Kristijaniji pokliče človek nosača, ki se tukaj ne imenuje več „drager“, nego „bärer“; ta zanese prtljago do omnibusa onega hotela, v katerem se hočeš nastaniti.

Izbral sem si bil „Grand hotel“, ker mi je bil tudi od Cooka priporočen. Ta hotel je najstarejši pa tudi najboljši v Kristijaniji. Leži v sredini mesta ob največji in najlepši cesti „Karl Johannis Gade.“

Ta cesta je najdaljša in najbolj obljudena prometna žila v vsej Kristijaniji, pelje pa od glavnega kolodvora do kraljevega dvorca v ravni črti. Dolga je $1\frac{1}{2}$ km. Ob njej se nahajajo največje trgovine in razne banke in marsikatero krasne stavbe iz najnovejše dobe in jako lepega sloga. Po tej cesti se šetajo najrajši domačini pa tudi tujci, in to celo po noči do 12. ure in še dalje. Tudi jaz sem se večkrat izprehajal po njej in ogledoval razne trgovine in knjigotržnice s prekrasnimi fotografijami pokrajin Norveške in Švedske. Toda vročina je postajala proti poldne skoro nezposna, in umakniti sem se moral s ceste v svojo sobo.

Ob treh popoldne je prišel čas za obed. Šel sem torej v obedno dvorano, katero razsvetljuje šest obločnic. Tukaj ni postavljena dolga miza, za katero morajo gosti sedeti po vrsti, kakor pridejo; po vsej dvorani stoje štirivoglate mize, in vsaka je pogrnjena za 4 osebe; kajti Norveržani so svobodni ljudje in tudi tujca ne mučijo. Sedeš lahko, kamor ti drago, in dotični natakar stoji na tvoji strani ter ti predloži menü, kateri ti je na ponudbo od poldruga krone više.

Izbral sem si menü za 3 krone, misleč, da ceneje nego v Halmstadu tudi tukaj v velikem mestu ne more biti. Obed je bil izboren, toda preobilen, in jaz sem pozneje jemal samo še menü za 2 kroni, ker sem bil že s tem dodobrega nasičen. Pripomniti je, da je pri vsakem menüju končni užitek led v najraznovrstnejši obliki. Kruh je kakor tudi na Švedskem in Ruskem prost in se ne računi.

Med obedom od 3.—6. ure igra v sosednjem restavrantu, ki spada k hotelu, godba. Na menüju je označena kot „staronemška godba“; bil sem jako radoveden, kako so vendar oblečeni ti godci, ki so tako počasno igrali, kakor da bi jim bili prsti zmrznili. Smejati sem se pa moral, ko sem zagledal, da imajo ti „staronemški“ godci rdeče atile in bele preproge našite kakor huzarji, in izvedel sem tudi, da so domačini in da nosijo tako fantastno obleko le radi tega, da tujca bolj zanimajo.

Kakor sem bil z obedom in z večerjo zadovoljen, istotako se moram pohvalno izreči o sobi in postrežbi v „Grand hotelu“, ki ga vsakemu lahko z mirno vestjo prav toplo priporočam.

Večerja se v hotelu in sploh v Kristijaniji okoli $\frac{1}{2}$ 10. ure zvečer do 12. ure. Potem gredo v park pri storthingu, ravno nasproti Grand hotela, kjer se ljudje do 1. ure po polnoči in še dalje izprehajajo ali pa po klopek posedajo.

Tujec kar strmi, ko vidi, da je v mestu svetlo, čeprav ne gori nobena svetiljka. Tukaj zapaziš, da se bližaš severu, kjer sije solnce tudi še ob polnoči in izpreminja temno noč v svetli dan.

Če greš po 1. uri po polnoči spat, ne potrebuješ svetiljke, kajti soba je čisto svetla, in skrbeti moraš, da si napraviš umetno noč in okna zakriješ s

temnovišnjevimi zastori. Prvo noč nisem zapazil teh temnih zastorov in vsled tega tudi nisem spal, ker v svetlem prostoru sploh spati ne morem.

Kristijanija je mesto jako resne zunanosti ter spominja nekoliko na Norimberk. Človek lahko sklepa iz zunanosti mesta na značaj Norvežanov. Kakor je vnanjščina mestá in zlasti javnih stavb, državne zbornice, to je „storthinga“, gledališč, cerkva in vseučilišča resna, ravno tako so Norvežani trezni in resni ljudje ter jim ni nič do zunanjih okraskov in zunanjega lišpa. Norvežani so tudi jako vztrajni, delavni in svobodoljubni ter tudi nasproti tujcu ne zatajujejo svojega značaja; pri vsem tem so jako vljudni in postrežljivi. Ta značaj se ujema povsem z značajem dežele same; ker sta dežele dve tretjini neplodoviti in gorati ter ena tretjina ne more prebivalcev živiti, se morajo baviti s trgovino, z mornarstvom in z ribjim lovom. To delo je pa silno naporno in tudi jako nevarno, in Norvežan dobro ve, da ga pri njegovem boju za obstanek in vsakdanji kruh spremlja neprestano smrtna nevarnost; kajti tretjina mornarjev in ribičev se ponesreči na morju. Ker si to žilavo ljudstvo le stežka služi kruh, je pač umevno, da je vsled tega zelo resno in pa tudi varčno. Poleg tega je pa tudi jako dobrega srea in skozinskoz pošteno. Tako mi je pravil neki inženir, ki je šest tednov kopal in iskal razne rude na Norveškem, da je ne samo po dnevi, temveč tudi po noči na samotnih in obljudenih krajih puščal razno orodje in tudi obleko, ne da bi mu bila kaka stvarca izginila.

Ljudje so lepi: moški veliki in žilavi, ženske bolj slabotne in vseskoz rumenolase; obraza so jako lepega in jako živahne. Čudil sem se pa, kako velike noge imajo nekateri moški, in v razstavnih oknih vidiš po mestu črevlje, ki so dvakrat tako dolgi kakor navadni črevlji pri nas.

Zaminivo v Kristijaniji je za nas to, da je mesto večinoma leseno; le novejšje zgradbe so zidane in še te imajo notranje stene lesene in ometane. Tudi v prvem hotelu (Grand hotelu), kjer sem bil nastanjen, je vse leseno in od zunaj ometano, po sobah pa tapetovano.

V jutro sem zapazil na oknu pritrjeno dober palec debelo vrv, in prepričal sem se kmalu, da je namenjena gostu pomagati ob požaru, da se skoz okno reši na prosto. To je jako previdno, kajti hodniki in stopnice so iz lesa in ob požaru bi hôtel zgorel do tal.

Kristijanija je že večkrat pogorela, ali vstala je zopet pomlajena in zopet lesena. Stavijo pa lesene stavbe edino zato, ker so bolj gorke in veliko ceneje nego zidane. V zadnjih letih so zgradili nekoliko večjih poslopj iz opeke in kamena.

Na najvišjem koncu ceste Karl Johans Gade stoji širno poslopje, kraljeva palača; ta spominja po svoji legi na muzej v Pragi na trgu sv. Vlacava. Razgled izpred te palače po mestu je krasen. Na desno stran grada je velik park, ki je občinstvu na razpolago. Čarobno je pa Karl Johans Gade razsvetljena, kadar zahajajoče solnce razliva po njej skozi vežo kraljevega gradu svoje zadnje zlate

žarke okoli $\frac{1}{2}$ 10. ure zvečer. Te slike ni mogoče pozabiti, tako živo se vtisne v spomin.

Na zahodni strani kraljevega dvorca se razprostira proti fjordu najnovejši in najlepši del mesta, tako zvana „kottage“, ki obstoji iz samih vil, katere so pa vse lesene in jako slikovite. Sploh je vsa okolica Kristijanije obsejana z raznovrstnimi vilami, kajti vsak količkaj imoviti obrtnik ali meščan ima svojo vilo. Zvečer ob 9. uri se deloma vozijo z železnico, večinoma pa s parobrodi Kristijančani na svoja lotovišča in drugo jutro ob 9. uri dopoldne pa se zopet vračajo v mesto.

Okolica je krasna; najlepši izlet je pač z električno železnico na „Holmenkollen in Frognersøter“, ki je $3\frac{1}{2}$ ure od Kristijanije na najvišjem robu kristijanskega pogorja. Za 35 oerov se pripelješ v $\frac{3}{4}$ ure na Holmenkollen, in potem je uro hoda po lepi, toda zelo prašni cesti do Frognersøterja. Od tod uživaš prekrasen razgled po celem mestu in, kolikor daleč more oko zreti, tudi po kristijanskem fjordu, ki je 120 km dolg. Bila mi je sreča mila, da je morje bilo čisto; gledal sem dolgo časa v to prekrasno sliko narave, kakršne ni izlepa kje najti.

Med potjo me je kratkočasil neki profesor iz Nemčije. Ta mož je vsakega človeka, ki je imel rumeno brado, smatral za Nemca ter ga je hotel nemško pozdravljati. Mož se je sicer vselej zmotil, a to ga ni zadrževalo, da je prihodnjega človeka zopet ogovoril z besedami: „Sprechen Sie deutsch!“ in dobil je dosledno zategnjeni odgovor „nei“, to je „ne“.

Ta učenjak mi je pravil o svojih dogodkih v nemškofrancoski vojni, in mislil sem si, da je vsaj dober turist; toda komaj sva sedela četrte ure pred leseno veliko restavracijo Frognersøter (430 m visoko nad morjem) in občudovala krasni razgled, je začel kakor besen po verandi tekati in tožiti, da se je prehladil in da čuti, da si je nakopal bolezen i. t. d. Dolgo časa nisem hotel tega bojazljivca poslušati; poslal sem ga v restavracijo ter mu naročil dva kozarčka konjaka ter juho. Tako sem ga v $\frac{1}{4}$ ure popolnoma zopet okrepečal, in potem sva si privoščila par steklenic dobrega burgundca in malo kosilce ter se veselega srca ob 2. uri popoldne zopet napotila v Kristijanijo.

Ta nemški profesor me je spremljal potem dva dni na vseh izletih, katere sem napravljajl iz Kristijanije.

Da sem si ogledal v Kristijaniji muzej, Viking Ship, kraljevi dvorec, staro trdnjavo Akershus in cerkve, zlasti pa storthing in novo gledališče, je pač umevno.

S parobrodom sem se peljal tudi v morsko kopališče Bygdø in kraljevo letovišče Oskarahall v Fjordu. V kopališču sem se čudil, da strežejo ženske, še bolj pa, da sem dobil za kopel I. razreda kot perilo samo 1 robec! Vprašal sem, če ne dobim kaj več perila, toda strežnica je rekla, da ni potreba, in da služi ruta le, da si človek, ko pride iz morja, obriše obraz.

Oj blažena nepokvarjenost norveška! sem vzkliknil takrat, kajti izprevidel sem, da ljudje v severnih krajih ne poznajo nepotrebne sramežljivosti in se drže načela:

„naturalia non sunt turpia.“ Ker pa nisem vaje in kakor naši bratje na severu vzgojen, sem si pomagal, kakor sem mogel z ono ruto, katero sem dobil kot „perilo“.

V Oskarhallu sem si ogledal vse ondi hranjene znamenitosti in občudoval uniforme slavnih vojvod in kraljev. Po velikosti teh oblek sodeč, so bili pradedje Norvežanov in Švedov pravi velikani. Raz streho gradiča je lep razgled po nasproti ležečem delu mesta in na starodavno trdnjavo „Akershus.“ Eno uro za Oskarhallom se nahajajo stare lesene stavbe iz 12. stoletja. Te so: cerkev sv. Gola in kmetske hiše iz raznih delov Norveške.

Kristijanija šteje 207.000 prebivalcev in je središče trgovine norveške; odtod izvažajo les, vžigalice, led, slanike, oves in pivo. V okolici se nahajajo tudi raznotere tovarne in pivovarne.

Kar se tiče hotelov in življenja, moram priznati, da ni niti po leti dražje nego v Ljubljani, samo da je tam veliko boljše, čeprav se vse tujcev tare po mestu. Restavracij ali gostilnic v našem zmislu je le malo; boljši restavrani so le poleg hotelov kot skladi njih del, snažni so pa vsi, in v vsakem hotelu kakor tudi restavranu se nahaja po več telefonov na brezplačno porabo gostom. Po mestu in okolici vozijo konjski tramvay in električna železnica, omnibusi in droške jako po ceni. Tudi sem videl par motornih omnibusov, ki so pa vzbujali veliko pozornost in občudovanje občinstva, kajti ljudje so se kar trumoma okoli njih zbirali.

Večji izleti iz Kristijanije so silno krasni, človek si lepših misliti ne more, tako n. pr. v Dramen, Hönefoss, Hougsund, Rjukanfoss (125 m visok slap), Hardanger preko telemarskega kanala. Ta fjord je eden najkrasnejših; v njem se nahajajo zopet mali fjordi in rodovita polja, divni slapovi in z večnim snegom krite planine, idilične vasi i. t. d.

Pri vseh teh izletih rabi človek poleg železnice in parobrodov tudi še „skyds“ (beri „šis“), to je sedež na dveh kolesih, s katerim se v 1 uri prevozi po 8 km z 1 konjem. Plačati je od takega voza po 17 oerov za 1 km, to je za 10 km 2 K 40 h ali za eno uro 1 K 82 h, torej vsekakor manj nego pri nas na Gorenjskem. Na postajah zaupajo tujcu, ako hoče do bližnje postaje, voz in konja ter mu priporoče, da naj lepo ravna s konjem.

Ker je pa moj namen, popisati svoje potovanje na Severni rtič, sem zašel že predaleč v stran, zato hočem nadaljevati zopet svoj potopis.

Omeniti moram še to, da smo imeli od 19. do 22. julija zvečer ob 8. uri 24° Beaum. toplote. Poletje je pa na Norveškem vedno tako vroče, kajti sicer bi nič ne moglo zrasti, in dozoreti. Narava mora v treh mesecih silno hitro delati, da dozore žito in drugi sadeži.

V Kristijaniji sem šel zopet v Cookovo potno pisarno in vprašal, če bom mogel dne 21. julija odpotovati iz Trondjema s kakim parobrodom v Severno Ledeno morje, zlasti pa do Spitzbergen. Prav neljubo mi je bilo, ko sem izvedel, da letos noben parobrod ne odplove več do Spitzbergen, ker je že prepozno.

Potem sem se odločil za pot naravnost na Severni rtič. Dobil sem le slučajno še en prostor prvega razreda na parobrodu „Kong Harald“, ki je imel dne 24. julija odpluti iz Trondjema. Na parobrodu „Neptunu“, ki je dne 21. julija odplul proti kapu, so bili davno vsi prostori oddani, in tudi na „Kong Harald“ sem le vsled tega dobil en prostor in sicer jako lep prostor sredi parobroda, ker se je neki potovalec v Kristijaniji bil že splašil in je brzojavil, da se ne udeleži vožnje na Severni rtič, čeravno je bil že svoj prostor plačal. Plačal sem za vozni list I. razreda za vožnjo iz Trondjema do Severnega rtiča in nazaj 339 *K*, to je a. vr. 460 *K*, in s tem si pridobil pravico do kabine na glavnem krovu parobroda in do cele hrane na njem za 8 dni, kajti toliko časa traje vožnja iz Trondjema do rtiča in nazaj.

Predno sem odpotoval iz Kristijanije, sem si s parobrodom po fjordu v 3 urah ogledal krasno okolico. Ko smo se na večer vrnili v luko, bi se pa bili skoraj ponesrečili. Vsled nepazljivosti je zadel naš parobrod ob drug parobrod v luki tako silno, da smo mali jambor z vso drugo takelažo polomili. Pri tej nepriliki mi je tudi na desno roko padel kos polomljenega jamborja in mi jo oprasnil za spomin, nekateri potniki pa so ušli nevarnosti celo s krvavimi glavami.

Dne 22. julija ob $\frac{3}{4}$ na 2 popoldne sem odpotoval iz Kristijanije po železnici v Trondjem. Zopet sem moral celih 17 ur preživeti v vagonu. Vozil sem se vedno z brzovlakom in vendar sem moral tako dolgo ostati v kupeju, kajti mesta so silno oddaljena.

Pot iz Kristijanije v Trondjem je dolga 568 *km* in ima 68 postaj, toda brzovlak se le na 14 postajah ustavi za par minut. Vožnja stane v prvem razredu 64 *K* 32 *h*, v drugem pa 44 *K* 22 *h*. V Kristijaniji je treba kupiti dopolnilni listek za 5 kron, če hoče človek dobiti tak kupé, da se mu v noči napravi poštena postelj.

Vlak hiti preko prijaznih pokrajin, gozdov in manjših mest (Hamar, Elverum, Rena, Koppang, Hanestad, Toenscet, Røros, Eidet, Stören) v Trondjem. Okoli Hamar-Elveruma so jako imoviti kmetje, ki imajo po več štirjaških milj velike gozde in bogate hiše. Postaje so vse lesene in z lepnicu krite. Tudi kmetske hiše so lesene, toda jako velike in lepe.

Železnica pelje pri Stenwiku črez največjo reko Glomen, ki se kmalu razširi in ima podobo jezera. Okolica postaja od tod naprej vedno bolj divje romantična, in tudi zrak je veliko bolj čvrst in rezek nego izprvega po nižavah. Tukaj zapazi oko za velikimi gozdi krasne gore, ki so z mahom obrasle in rumenkastozelene. Železnica se vije večinoma poleg gozdov, in Glomen jo spremlja proti severu neprestano kot zvest tovariš. Čim dalje hiti vlak, tem više se mora pomikati, kajti svet se neprestano dviga proti severu, in pokrajina postaja vedno bolj pusta in mrzla. Kakih 200 *km* pred Trondjemom, to je pri Lille Eldvaldu, zmrzujejo smreke po zimi, kajti mraz doseže 45 stopinj Cels. Da tukaj izgine tudi polje, je pač umevno. Železnica dospe na najviše mesto

627 *m* nad morjem med Rørosom in Tyvoldom in križa parkrat tukaj jako divjo in bobnečo reko Glomen. V Rørosu je več bakrenih rudokopov, ki so velike vrednosti. Okolica postaja potem, kolikor se vlak bolj bliža Trondjemu, zopet prijaznejša in lepša. Potniku se na levi strani od daleč kažejo razni manjši fjordi, ki so žile velikega trondjemskega fjorda, kateri ravno na južni strani na mnogih krajih globoko seza v deželo in tako tvori manjše, jako lepe fjarde. Da tudi v tej noči nismo imeli teme, je iz tega razvidno, da sem ob 10. uri zvečer v vagonu pri oknu še pri dnevni svetlobi mogel čitati knjige.

V Trondjem sem dospel v nedeljo dne 23. julija ob 7. uri zjutraj. Tukaj so nam zopet pregledali prtljago iz gole navade, in potem sem se odpeljal v hotel „Britania“.

Ko sem se bil preoblekel, sem šel takoj po mestu gledat njega znamenitosti, saj je to mesto zadnje večje mesto norveško. Človek takoj čuti, da je v novem svetu in v čisto nenavadnem kraju; zunanost mesta in okolica napravljata na potnika jako zanimiv in nenavaden vtisk.

Mesto leži na polotoku ob fjordu istega imena in ob izlivu reke „Nid“ ter ima 34.000 prebivalcev. Proti vzhodu in jugu se dviga gorovje, na katerem stoji ravno južno nad mestom stara trdnjava „Kristijansten“. Ulice so jako široke (30—36 *m*) in pa snažne kakor malokje drugod. Hiše so večinoma le enonadstropne in skoro vse lesene; ni jih morda nad 10 poslopij, ki bi bila zgrajena iz kamena in opeke. Vendar so stavbe jako lično izdelane in z oljuatimi barvami sivo ali rumenkasto prepleskane. Zapazil sem, da so hranilnice, banke, velike prodajalnice, skladišča, tudi bolnica iz golega lesa, in da se ljudje nič ne boje ognja. To kaže, da prebivalstvo strogo pazi na red in se tako varno čuti kakor mi v zidanih hišah.

Vse večje ulice imajo po 2 vrsti dreves zasajenih, in na vsakem oknu zasebnih stanovanj je polno krasno cvetočih cvetlic.

Vegetacija je tukaj sploh jako bogata in vremenske razmere prav prijetne; fjord tudi po zimi nikdar ne zamrzne.

V Trondjemu cvete trgovina raznih vrst, in zato je stanovništvo jako imovito, vendar skromno v svojih potrebah in prijazno do tujcev.

Največja znamenitost tega mesta je nedvomno stara stolna cerkev (dom kirke, beri: domčirke) iz 10. stoletja. Temelj tej cerkvi je postavil kralj Olaf Kyrre; sčasoma pa so to krasno, v vsej Skandinaviji največje svetišče znatno razširili. Vsa stavba je iz kamena in deloma v romanskem, deloma gotskem slogu zgrajena. Ker je vsled požarov leta 1708. in 1719. mnogo trpela, jo še dandanes v zahodnem delu popravljajo ter jo bodo še več let. V tej cerkvi so bili norveški kralji kronani, in od l. 1814. je po državnem osnovnem zakonu vsak norveški kralj obvezan, da se da v tej cerkvi kronati.

Poleg cerkve je park, v katerem mirno spavajo meščani trondjemski večno spanje. Pod vsakim drevescem stoji kak kamenit spominik, ob grobu pa klopica.

Na te klopice hodijo sorodniki ob sobotah zvečer sedet in vsakokrat prineso šopek svežih cvetlic, katere polože na gomilo dragega rajnika.

Ker sem v nedeljo prišel v Trondjem, sem našel vse grobe s svežimi cvetkami okrašene, in reči moram, da napravi to parku podobno pokopališče jako prijeten vtisk na človeka, in da si tujee, zroč te znake trajne ljubezni, skoro želi, da bi tudi on tukaj našel zadnji svoj počitek!

Dva dni pred mano je dospel tudi nemški cesar na „Hohenzollernu“ v spremstvu s „Hello“ v Trondjem ter se 1 *km* pred mestom zasedel. Ker je bila nedelja, nam je hotel svojo milost izkazati s tem, da je dal svojo mornarsko godbo popoldne ob 6. uri prepeljati v predmestje „Ihlen“ in zaukazal, da je v tivolskih nasadih koncertovala dve uri. Da se je pri tem koncertu vse trlo, je umevno; kajti domačinom in tudi tujcem je malokdaj dana prilika, tako daleč na severu slušati glasove izborne godbe.

Pripovedoval bi o mestu še marsikaj, pa moram zopet končati in pisati o nadaljnem potovanju in o tem, kar sem na tem potovanju doživel.

V Trondjemu sem srečal nekega gospoda iz Braunschweiga, s katerim sem se bil na Holmenkollenu nad Kristijanijo seznanil pred par dnevi. Takoj mi je povedal, da namerava tudi s „Kong Haraldom“ odpotovati na Severni rtič, če dobi še kak prostor. Ta novica me je jako razveselila, kajti mož je bil zelo vesel in dovtipen ter mi je kot potni tovariš jako ugajal. Nisva se sicer drug drugemu predstavila, vendar sva bila kot sopotnika kmalu dobra prijatelja. Tudi temu mojemu tovarišu je bil v pisarnici parobrodne družbe, ki se nazivlje „Nordenfjeldske Dampskibs-Selskab“, obljubljen prostor na parobrodu, ako se neki gospod, ki je že vzel karto, ne udeleži vožnje. In res se je dotični odpovedal radi bolezni. Tako mi je tovariš postal družabnik za celo pot na rtič in nazaj.

V Trondjemu je bilo treba priprave za vožnjo po morju završiti. Tukaj sem si za 3½ krone izposodil pleten stol-naslanjač za sejo na krovu parobroda. Čudno se mi je sicer zdelo, da parobrod sam nima običajnih stolov; ker so se pa vsi gostje v hotelu ravnali pa navodilih potnih kontoarjev, sem si tudi jaz privoščil tak stol, ki mi je potem 8 dni prav dobro služil. Tak naslanjač je jako prijeten, kajti v njem sediš in občuduješ velikansko naravo sedaj z ene, sedaj z druge strani parobroda, in kadar utrujen ne moreš več gledati vedno izpreminjajočih se slik, zaspíš, zavít v gorko odejo, v naslanjaču tako kakor v najboljši postelji. — Tudi steklenico konjaka in zavitek egipčanskih cigaret sem si preskrbel, in potem sem si želel edino le še lepega vremena, kajti v ponedeljek, t. j. 24./7., zjutraj je pričelo malo pršeti, in bal sem se, da bomo v dežju na Severni rtič vozili in brez užitka, le utrujeni in čemerni se zopet vrnili. Vendar so se bogovi redkokdaj proti Severnemu kapu potujočega Slovencea usmilili, in proti opoldanski uri je bilo zopet vedro nebo.

Jaz sem si takoj dopoldne hitel ogledat parobrod „Kong Harald“, ki se je ravno ta dan vrnil od Severnega rtiča, in to ogledovanje in preiskavanje me

je prav zadovoljilo. Prepričal sem se, da je ta parobrod jako eleganten, trden, prostoren in da ustreza vsem zahtevam še tako razvajenega popotnika. Prostora ima za vožnjo ob morski obali za 1100 oseb in za daljše vožnje po morju za 800—900 oseb. Na glavnem krovu sta dve jako elegantno opremljeni obednici in nebroj kabin, na gorenjem krovu 2 salona „za dame“ in „za kadilce“. Pa tudi v spodnjem krovu je par skupnih salonov II. reda in polno kabin ob vsaki strani parobroda. Seveda ima parobrod velikanske shrambe za premog, za vodo, živila in prtljago.

Jaz sem si poiskal svojo sobico (kajito) na glavnem krovu in sem bil zadovoljen, ko sem se prepričal, da je moja številka „lugar“ 15 sredi parobroda in primerno prostorna, kajti imela je 3 spalne prostore. Žal mi je bilo, da nisem mogel s svojim znancem Brunšvičanom skupno zasesti te kabine, ker on je imel številko „35“ v drugem delu parobroda.

Ob 2. popoldne smo v hotelu „Britania“, ki je najboljši in največji hotel v Trondjemu, zadnjič obedovali na kopnem in se zelo čudili, da nas je bilo nad 200 gostov. Pri tem obedu sem našel tudi dva Dunajčana, dr. Milanicha in dr. Munka, in dva Norimberžana, s katerimi sem se seznanil. Napivali smo si „srečno pot“ in komaj čakali trenotka, ko nas ponese „Kong Harald“ v morje in odrine iz fjorda proti severu. Čas nam je hitro potekel, in ob 7. uri popoldne smo se počeli zbirati na „Kong Haraldu“ drug za drugim.

Jaz kakor vsak drugi popotnik sem bil prav radoveden, kakega tovariša mi usoda nakloni za spalnico, in šel sem na parobrod pogledat, če se je že vkrcal ali ne. Končno sem pač zagledal njegov kovčeg, ki je poleg mojega počival na tretjem spalnem prostoru najine kabine, toda o gospodarju tega tujega kovčega ni bilo nobenega sledu. Šel sem zopet na krov in počel sem skupno s svojim znancem Brunšvičanom druge sopotnike natančneje ogledovati, kajti zanimalo me je izvedeti, v kakšni družbi da bodem prihodnjih 8 dni preživel. Na krovu se je slišal tukaj francoski, tam angleški, potem norveški in nemški jezik, in takoj sem izprevidel, da smo od vseh vetrov se tukaj zbrali, da nas je pa navdajala vse ena in ista misel: „hajdi na Severni kap“.

Komaj sem bil eno uro na krovu, je prišel neki gospod srednje starosti, jako prijaznega vedenja ter se mi je predstavil kot: Paul Fränkl, amateur-fotograf iz Berlina. Čudno se mi je zdelo, kako da je ravno mene počastil ta Berlinčan, ali kmalu sem zasledil, da je tičal za grmom moj tovariš Brunšvičan, ki je g. Fränklu povedal, da tudi jaz nemški govorim, in da se bomo skupno kratkočasili.

Ob 9. uri popoldne — tako se pravi na Norveškem — je dal „Kong Harald“ z zvoncem zadnje znamenje, in odrinili smo iz trondjemske luke. Mnogobrojno zbrano občinstvo nam je v slovo klicalo „hura“, in takisto smo odzdravljali tudi mi. „Kong Harald“ pa se je ponosno in urno pomikal iz trondjemskega fjorda proti odprtemu morju.

Kmalu smo izgubili mesto z vida in jadrali smo nekaj ur po fjordu, potem pa med otoki, pozneje zopet po odprtem morju; krenili smo zdajpazdaj v kak sund ali fjord, katerih je neštevilna množica ob vsej Norveški do severa in do severnovzhodne meje proti Švedski.

Gore ob obali Norveške in na otokih so tod komaj do 400 m visoke; snežnikov ni še nikjer zapaziti. Otoki so jako lepi, in značilno je, da se vsi bregovi navpično dvigajo iz morja. Vožnja je jako prijetna, vendar ni posebnih znamenitosti videti. Tod je še obilo vegetacije. Med otoki in po raznih fjordih treba veliko pozornosti, kajti v morju se nahaja silno veliko čeri, katerim se mora parobrod pazno izogibati. Imeli smo dva izvrstna „lotsa“ ali vodnika na krovu celo pot do kapa in nazaj. Na otokih je na mnogih krajih videti močne železne držaje za pritrjevanje ladij, katerih ni moči zasidrati. Na skalah pa so kameniti stolpiči, v katerih po zimi vedno luč gori, da svariijo mornarje.

Takoj prvo noč smo ostali do ene popolnoči na krovu, zaviti v odeje, kajti noč je bila po deloma deževnem dnevu precej hladna.

Novi moj znanec, to je Berlinčan — tako ga bom odslej vedno imenoval, — je prisedel k meni in k mojemu tovarišu iz Braunschweiga ter nama začel razlagati, da je fotograf-specijalist za „oblake“. Pravil je dalje, da je že 28 velikih potovanj srečno prebil in da hoče sedaj na severu fotografovati in študirati oblake. Izprvega sem ga debelo gledal, misleč, da je ušel iz kake blaznice in da hoče svoje burke na morju uganjati; toda kmalu sem se prepričal, da ima mož pri vsej navadni pameti le neko posebno veselje za fotografovanje oblakov. Pripovedoval je nama, da ima v Berlinu bogato zbirko fotografovanih oblakov in da predava v raznih strokovnih in učenih društvih o svojih fotografijah in študijah raznovrstnih oblakov. Nekaj časa sem neverno poslušal njegova predavanja, potem sem mu odkrito povedal pa tudi svoje misli in nazore; ker sem pa videl, da mu kvarim veselje, če mu prerekam, sem ga pustil dalje govoriti, toda sklenil sem bil, da ga hočem z njegovo črno umetnostjo spraviti o prvi priliki v veliko zadrego.

In res mi ni bilo treba dolgo čakati; kajti, ko je solnce ob 10. uri zvečer zahajalo, se je pokazal na zahodu oblak, ki je imel tako fantastično podobo in tako krasno rdečežlato barvo, da se ga tudi mi laiki nismo mogli nagledati. Šel sem hitro v „salon“ klicat tega amateur-fotografa, da je prišel s svojim malim „aparatom“ na krov. Tukaj sem ga opozoril na izredno prikazen na nebu in mu rekel, da naj naslika ta „oblaček“. Berlinčan pa se je po kratkem pomisleku odrezal, da ga ne more fotografovati, ker je prevelik in predaleč. Glasen smeh so zagnali vsi poslušalci tega pogovora, in gospod Fränkl se je hitro izgubil v notranje prostore parobroda, kjer je ostal do drugega jutra. Ob zajtrku je prišel zopet na dan in bil prav dobre volje.

Nekako po eni po polnoči sem šel spat, pa tovariša, na katerega sem bil silno radoveden, še vedno ni bilo v spalnici. Legel sem na spodnjo posteljo, in lahko gibanje parobroda me je zazibalo kmalu v sladko spanje. Ko sem se zjutraj

ob 7. uri dne 25. julija zbudil, sem zapazil, da nad menoj moj nepoznani tovariš tudi že bedi in premišlja, če bi vstal ali ne. Predstavila sva se drug drugemu v nočni toaleti, in sedaj sva se spoznala stanovska kolegi, kajti on je bil vladni asesor s Saksonskega.

Kakor vsi Saksonci, je bil tudi ta izredno ljubezniv in vljuden in izkazoval mi je vedno prednost, ker je bil za kakih deset let mlajši od mene. Oproščeval se je celo, da se mi ni predstavil že zvečer na krovu in da me ni prosil dovoljenja, ali sme na zgornji ali dolnji postelji ležati.

Sedaj sem imel že tri znance, namreč: prvega iz Braunschweiga, potem „Berlinca“ in „Saksonca“. Teh mi je bilo dovolj, in prepričan sem bil, da bode vožnja v vsakem oziru prijetna; kajti človek tudi ne more neprestano gledati le morja, gor, slapov, rib, treba mu je tudi kakega človeka poleg sebe, s katerim more kako pametno, pa včasih kako veselo izpregovoriti. In res, postali smo prav dobri prijatelji in preživeli smo mnogo veselih trenotkov.

Vsi smo bili jako radovedni, kaj da nas čaka še novega na tem potovanju, in pripovedovali smo si, kaj smo že na prejšnjih raznih svojih potih doživeli. V tem oziru nam je pa Berlinčan hotel dokazati, da je on na morju takorekoč „doma“, da je potoval ob groznih viharjih preko „kanala“ v London. Popisoval nam je prav živo, kako da je vse onemoglo, on pa da je ves čas bil zdrav in se ni za vihar in divjanje morja prav nič zmenil.

Jaz sem kmalu spoznal, da mož po šegi vseh Berlinčanov več govori, nego je doživel, in upal sem, da pride morda še čas, da se naš ljubi Fränkl pokaže čisto drugačen, in da njegova slavna neustrašenost splava kmalu po morju.

Najprva zanimivost današnjega dne je bila „Orjaška deklica“, to je skalnata igla, ki ima podobo ženske in se nahaja na bregu otoka Lekö. „Kong Harald“ nas je nesel potem naravnost proti severu, in drugi dan, t. j. dne 25. julija, smo prišli ob 1. uri popoldne do skalnate gore „Torghatten“, ki leži sredi morja kakor visok in širok klobuk. Radi njegove podobe imenujejo ta otok „tržni klobuk“, kajti „torg“ pomenja naš „trg“ in „hatt“ klobuk. Ta gora pa ni samo po zunanosti silno zanimiva, temveč vzbuja pozornost potnikovo tudi s tem, da ima od vzhoda proti zahodu naravno votlino ali rov, ki je na zahodni strani 75 m visok in v sredi 17 m širok.

Naš parobrod se je ustavil pri tem otoku ter nas izkreal, da smo plezali in lezli do „rova“ in skozi ta 163 m dolgi dalnjogled gledali po morju raztresene neštete male otoke.

Ko smo si bili ta klobuk dobro ogledali in si ga vtisnili v spomin, smo šli zopet na parobrod in odjadrati dalje proti Brönö mimo Velfjorda. Tukaj imajo ribiči, ki love zlasti slanike, glavno postajo, in zbranih je nešteto različnih čolnov za lov in za prevažanje rib. Kadar se na enem ali drugem kraju prikaže obilo slanikov, skličejo brzojavno vse ribiče na dotično mesto. Radi tega imajo

ob vsem bregu Norveške daleč do severa brzojavno zvezo, da kličejo, kadar treba, ribiče skupaj iz vseh krajev.

Dalje plove parobrod med otokoma Vøegen in Havnø in mimo otoka Alsten. Ta otok je znamenit radi svojih Sedmih sester (Syv Søstre); tako se imenujejo 1000 m visoke njegove gore s sedmimi glavami. Slovenci bi rekli temu gorovju bržkone „Sedmoglav“. Zatem pride Ranenfjord, ki ima na vsem severu največ gozdov; odtod izvažajo les do norveško-ruske meje v Severnem Ledenem morju. Tu izdelujejo in izvažajo na leto do 2000 čolnov raznih vrst. Kmalu se približa parobrod otoku „Threnen“, ki leži na severnem tečajniku (66° 32' 30"), in ko ga prekoračimo, naznani to parobrod s štirimi strelji iz svojih topov.

Za potnika je to prekoračenje severnega tečajnika radi tega važno, ker odtod se začenja pravzaprav potovanje po severni deželi, in odtod naprej ima ves svet svoj posebni, to je severni značaj. Vse je drugače nego v srednjeevropskih deželah; svetloba, dan, gorovje, rastlinje, vse nam je novo in nenavadno.

Noč je izginila popolnoma; visoki robovi proti vzhodu ležečih gora so še ob polnoči politi z zarjo zatonišega soluca, in od ene po polnoči postane zopet pravi dan.

Gore, kar jih leži proti morju, so široko ploščate, dočim pri nas takih gora skoro ne poznamo; bregovi so ob morju silno strmi, le semtertja se nahajajo plitvi kraji.

Vegetacija vedno bolj pojema in peša. Svet postaja bolj in bolj resen, in ledenikov in snežnikov se kaže, četudi še iz daljave, vedno več strmečemu potniku. Solnce tukaj drugače sije kakor v južnih ali srednjeevropskih krajih; kajti dne 21. junija ne zahaja, in vsled tega je dan 48 ur dolg, dočim dne 22. decembra sploh ne vzhaja in s tem provzroča dvakratno noč!

Severni tečajnik je torej meja, kjer vseobča mati priroda stopi iz svojega starega reda in kaže človeku čisto nova svojstva in moči ter vzbuja njegovo občudovanje.

Ko smo preko severnega tečajnika, zagledamo proti severu otok „Hestmandø“, ki ima podobo konja, na katerem sedi jezdec, zaviti v velik plašč. Odtod tudi ime (hest = konj, mandø = mož).

„Kong Harald“ je hitel neutrujeno proti severu, in kmalu je vzbudil veličastni ledenik „Svartisen“ našo pozornost. To je bilo okolo 7. ure popoldne dne 25. julija. Visok je res le nekaj nad 1200 m, toda dolg je 55 km in širok 16 km ter se razprostira do morja v Holandsfjordu. Tu moram omeniti, da leži na Norveškem snežna meja za 1000 m niže nego pri nas, ker naše gore imajo sneženo odejo šele nad 2200 m visoko.

Na povratku se je ustavil „Kong Harald“ zjutraj ob 7. uri v Holandsfjordu, ter smo se v čolnih do podznožja tega orjaškega ledenika prepeljali. Izstopivši na breg, smo se silno začudili, ko smo poleg morene zagledali majhen travnik, po

katerem so rasle bujno cvetoče cvetlice. Večni sneg in led in tik zimskih znakov cvetje kakor spomladi! Človek bi skoro ne verjel, da se nahajajo na istem kraju kje na svetu take razlike, če bi tega čudesa ne zrl s svojimi očmi! Ni mi bilo prav nič žal, da sem bil v jutro že ob pol 7. uri vstal in da se sem vsled deževnega vremena pošteno premočil, ko sem s svojimi tovariši šel občudovat tega ledenega velikana, ki razteza svojo ledeno odejo čez celo gorovje pa doli do morja. Ko sem se bil na parobrod vrnil, sem se sušil v bližini parnih kotlov in kmalu sem bil zopet suh ter vesel.

„Kong Harald“ je krenil pol ure kasneje proti zahodni strani, in sicer proti Lofotskim otokom ter je rabil 7 ur, da je od Bodö — Heningsvær prehitel Vestfjord po vsej njegovi širokosti.

Tukaj moram omeniti, da je ta del pota skoz Vestfjord in mimo Lofotov poleg Severnega kapa najzanimivejši, kajti Lofotski otoki slove po celem svetu radi svojih čarobnih hribov in radi svojih divnih morskih ožin in fjordov. Vsa skupina Lofotskih otokov ima podobo velikanske ribe, ležeče na morju, in se razteza od severa proti jugozahodu 150 km daleč v ocean. Lofotski otoki so skalnate, do 1000 m visoke gore ter spominjajo deloma na srednjeevropske planine, nekaj pa tudi na Dolomite. Na teh otokih se nahajajo gore tako fantastnih oblik, da človeško oko kar strmi nad krasoto teh v nebo kipečih skalnatih vrhov, ki so večinoma pokriti s snegom in večnim ledom. Tukaj štrli vitka velikanska igla v nebo, tam se dviga iz morja klobuk cukra, tukaj nam se kaže raztrgana in razdrapana, s snegom pokrita gora, tam zopet gora, zarasla z zelenim mahom! Pogled na Lofote je najlepši v dopoldanski razsvetljavi, ki je tukaj čudovita.

Ti otoki so: Hindö, Andö, Langö, ki tvorijo skupino Vesteralen, in Lofotska skupina: Ostvagö, Vestvagö, Flagstadö in Moskenäsö. Vsi ti otoki leže na zahodu velikega in širokega Vestfjorda, dočim na njih zahodnem nabrežju razsaja Severno Ledeno morje. Na otokih so krasni manjši fjordi, reke in slapovi. Na obrežju teh otokov je videti mnogo večjih in manjših lesenih hiš, ki imajo zeleno zarasle strehe. Strehe krijejo namreč z brezovo skorjo (kožo) in vanjo namesijo zemlje. Take strehe so jako ceno in silno trpežne. Na Lofote prihaja vsako leto mnogo tujcev, ki se dalje časa ondi mude. Zlasti angleški turisti kaj radi semkaj hodijo na praktične vaje v plezanju po kamenitih robovih in zobovih lofotskih gora.

Tudi Vestfjord slovi radi ribarstva, kajti semkaj zahaja riba „torsk“ (Dorsch) v velikih trumah. Meseca januarja do sredi aprila se zbere tu do 30.000 ribičev, da love to ribo, ki prihaja iz Severnega Ledenege morja semkaj se drstit. Polove jih vsako leto 20 — 40 milijonov.

Kakor znano, cvro iz jeter te ribe sloveče „ribje olje“. Ribe pa posuše na drogovih ali na skalah, ali pa jih denejo v sode, posole in razpošljejo v razne vasi, kjer jih potem posuše in prodado. Glave in odpadke tudi posuše in zdrobe ter zdrob pomešajo med krmo kravam, kozam in ovcam. Tega nisem mogel izprvega verjeti, dokler mi ni naš kapitan sam potrdil, da živina rada hrusta

take ribje odpadke med raznimi rastlinami, ki jih izvlečejo iz morja in rabijo za krmo.

Parobrod je plul dalje mimo vseh Lofotskih otokov in potem skoz divji, prekrasni „Raftsund“, ki se vije med otokoma Östvagö in Hindo od juga proti severozahodu ter ga obdajajo na obeh straneh strmi snežniki. Najlepši razgled po vsem ozkem „Raftsundu“ in po Vestfjordu je z vrha „Digermulkollen“ (350 m), kjer stoji tudi kočica za turiste. Tod je hodil tudi nemški cesar leta 1889.; njemu v čast so postavili kamenito znamenje.

Poleg 20 km dolgega in slikovitega „Raftsunda“ si je treba ogledati tudi „Troidfjord“, ki spominja živo na „Kraljevo jezero“ na Bavarskem, kar se tiče bregov, to je navpičnih visokih sten, toda te stene so pokrite z večnim snegom! „Troidfjord“ je najlepši del Raftsunda.

Popoldne 26. julija ob 5. uri smo prišli skozi Vagsfjord, Solborgfjord preko Malangenfjorda pred mesto Tromsö poleg otoka „Kvalö“. Celo mesto, ki ima 6000 prebivalcev, je iz lesa in se tujcu nič kaj ne prikupi, ker preveč smrdi po ribjem olju. Tukaj je glavna trgovinska postaja za raznotero kožuhovino, suhe ribe, ribje olje in izdelke Lapov; izvažajo se domači izdelki večinoma na Rusko, dočim se iz Rusije uvažajo razne vrste žita.

Ogledal sem si razne kože severnega belega medveda, pa takoj izprevidel, da so trgovci večinoma nemškega rodu (pravi židje). Vprašal sem, koliko stane taka večkrat prestreljena koža, in izvedel, da 150 do 600 K ali našega denarja 204 do 816 K. Hitro sem se izgubil iz prodajalnice in stopil v drugo trgovino, kjer so prodajali palice in bodala iz kitove kosti, ki je prav slična slonovi kosti. Vprašal sem za bodalce z nožnico in čul, da stane 26 K, palica pa 40 K! Končno sem še radi jako preprostih lapovskih igrač v tretji prodajalnici poizvedaval in se tudi tukaj prepričal, da trgovci prav po židovsko izkušajo tujca kolikor mogoče oskubsti, ker zahtevajo za vsako stvar pretirane cene. Vajeni so pa to posebno radi Angležev, ki kupujejo le to, kar je prav drago. Odšel sem iz Tromsö, ne da bi bil najmanjšo stvarco kupil.

Komaj smo se bili s čolni prepeljali na krov „Kong Harald“, že so bili razni trgovci z raznimi kožuhovinami za nami in so nam ponujali medvedje kože že napol ceneje nego prej v mestu. Ker smo pa bili vsi radi nesolidnega trgovanja teh trgovcev ogorčeni, niso ne ene krone izkupili od nas.

Mestu nasproti je preko sunda dolina „Tromsdal“, in v to dolino smo sedaj krenili. Najprej smo se četrte ure vozili v čolnu preko Tromsösunda do obali, potem smo jo pa peš udarili k naselbinam Lapov. Pot je eno dobro uro dolga in pelje skoz zadnji gozd, v katerem rastejo breze. Ta naselbina sestoji iz osmih šatorov, ki so napravljeni deloma iz jelenjih kož, deloma iz brezovih vej in so z blatom ometani. Na vrhu so ti šatori odprti, to pa radi dima in svetlobe. Sredi šatora gori ves dan ogenj, in nad njim visi kotel, v katerem si kuhajo

jedila. Vsaka rodbina ima svoj šator in po 300 — 500 severnih jelenov, ki se pasejo v bližini.

Lapi čakajo ves mesec julij gostov in potnikov, in komaj človek v njih „vas“ pride, ga obstopijo in mu ponujajo razne svoje, skrajno preproste izdelke iz odpadkov kožuhovine in jelenjih rogov in celo mlade pse z besedo: „küp“, t. j. kupi. Človek se komaj otrese najbolj sitnih Lapov, ko si pa ogleda šator, kakšen je odznotraj, treba je to radovednost takoj plačati; kajti tisti, ki se nahaja v v šatoru, pomoli takoj roko, v katero treba potisniti bakšiša, 30 — 40 örov. Če se vpošteva, da živi v takem okroglem, jako nizkem šatoru po 12 — 18 oseb in še par psov, dalje, da so Lapi noč in dan, po leti in po zimi v samo kožuhovino zaviti in oblečeni, ni se čuditi, da vzduh takega šatora nam od kulture oblizanim Evropecem prav nič ne ugaja.

Umaknil sem se torej prav hitro iz šatora in pogledal malo med čredo jelenov, ki so ostali v nekem ograjenem prostoru med šatori. Živali so jako krotke in se tujea prav nič ne boje. Vprašali smo, kako si posamniki svojo čredo izbero, in povedali so nam, da ima vsaka rodbina svoje znamenje, katero vreže na korenino rogov. Prepričali smo se o tem takoj, ko smo preiskali par jelenov, ki so imeli posebna znamenja vrezana.

Ko smo se bili pomudili eno uro med temi prvotnimi prebivalci vsega skandinavskega polotoka in se dali tudi fotografovati z nekaterimi Lapi, smo se zopet vrnili k morju in se prepeljali na krov „Kong Harald“. Predno pa smo bili posedli v čolne, so pritekli nekateri Lapi za nami in prosili darov. Dali smo jim denarja, raznega peciva, zlasti pa smodk, katere so sprejeli z veliko hvaležnostjo.

To je bilo dne 26. julija ob 7. uri popoldne.

Ker smo si tisti dan ogledali že mnogo novih stvari in krajev in smo prvi dve noči dne 24. in 25. julija kasno legli k počitku, smo bili pač že nekoliko trudni vsled nenavadnega življenja, in marsikdo si je želel tisti večer nekoliko preje iti počivat.

Naš kapitan pa mi je naznanil, da bomo, če se vreme ne izpremeni, imeli danes prvo priliko oběudovati polnočno solnce; zategadelj sem pregovoril svoje tri tovariše, da ne pojdemo prej spat nego po polnoči. Sedli smo torej po večerji ob $\frac{1}{2}$ 10. uri v svoje naslanjače ter se razgovarjali o tem, kar smo do danes novega videli in doživeli. Par minut pred $\frac{3}{4}$ na 12. uro o polnoči smo pripluli do otoka „Fuglö“ v Fuglösundu, in tukaj nam zasije, kakor hitro smo se pomaknili iz sence zadnjega otoka Vandö, žareča krogla rumenzlatega solnca izza otoka, da smo kakor očarani strmeli v krasno to prirodno prikazen. Naš parobrod je bil popolnoma pozlačen in otok Arnö poleg Vandö čudovito krasno rdečemodro razsvetljen, dočim se je morje nekako višnjevozlato lesketalo ter 784 m visoka skala Fuglö vsa višnjeva ležala sredi morja.

Vzel sem v roko magnetno iglo in konstatoval, da leži solnce proti zahodu mirno na morju za otokom „Fuglö“. Oběudovali smo skoz raznobarvno steklo

solnce, ki nam se ni še nikdar pokazalo v taki krasoti, in ko so se naše oči že utrudile, je krenil „Kong Harald“ proti vzhodu in potem po prostem morju proti severovzhodu. Vsi popotniki, ki niso zaspali tega nepozabnega veličastnega prizora, so bili očarani in navdušeni, razni amater-fotografi pa so se požurili ter slikali polnočno solnce v spomin na severno potovanje. Ker se pa moj tovariš iz Berlina ni spomnil, da mora tudi on solnce ujeti v svojo škatlico, smo ga prosili, da je končno še on zaprl zlato solnce v svojo črno skrinjico; vendar nam je žalostno pristavil, da slika ne bode lepa, ker je solnce preveč oddaljeno, kar smo mi pač radi verjeli.

Po tem krasnem užitku smo si dali napraviti kuhanega vina, ali trajalo je jako dolgo, dokler smo mogli „stewardu“ dopovedati, kaj da hočemo pravzaprav imeti; kajti na „Kong Haraldu“ niso še nikdar videli take pijače. Ker nam je prvi podčastnik na „Kong Haraldu“ pomagal mešetariti, smo povabili tudi njega na čašo kuhanega vina, in mož se je takoj prepričal, da je to prav dobra pijača, ki se nam je tembolj prilagala, ker smo bili vsled večurne seje na krovu v kasni noči izgubili že precej telesne toplote.

Ko smo se bili okrepčali in ugreli, smo šli srečni spat. Zlezel sem v svojo posteljo nekako ob 3. uri zjutraj, a imel sem še vedno žarečo kroglo polnočnega solnea pred očmi; bil sem prav zadovoljen, da sem našel kraj, kjer solnce tudi o polnoči sije! Tukaj je mirno, nepremično stalo eno uro, in ko smo prišli mimo otoka „Fuglō“, smo zagledali solnce zopet v ravno tisti visočini, t. j. na morju in sicer na zahodu. Tako smo se prepričali, da solnce nad 70° severne širine na enem in istem mestu zahaja in tudi vzhaja. Premišljujoč to čudovito prikazen, sem zadremal in sladko spal do pol 8. ure zjutraj.

Ko smo se v jutro dne 27. julija sešli na krovu, nam je tovariš iz Berlina tožil, da se je gotovo prehladil, ko se je prejšnjo noč toliko časa mudil na krovu. Meni se je pa dozdevalo, da se mož boji prostega morja in valov Ledenega morja, in nisem se motil, kar se je še ta dan jasno pokazalo.

Od otoka Arnö smo se vozili po prostem morju in dopoldne ob 9. uri prišli skoz Sörösund v Hamerfest (70° 40' 11" severne širine) na otoku „Kvalö“. Med vožnjo smo videli mnogo kitov in delfinov. Vreme je bilo krasno, in naš „Kong Harald“ nas je zapeljal v malo luko pred mestom, kjer je bilo veliko parobrodov in drugih ladij, zlasti iz Rusije.

Naš parobrod si je tu priskrbel sveže vode in premoga, mi pa smo imeli nad 2 uri časa, da smo si ogledali najvišje in zadnje mesto na severu Evrope.

Komaj smo stopili na kopno, že je vse drlo do pošne skrinjice, in v par minutah je bila do vrha polna, tako da jo je pošni uradnik moral odpreti in izprazniti. Vsakdo je pač hotel poslati svojim sorodnikom ali prijateljem pozdrav z visokega severa, in tudi jaz sem se spomnil svojih prijateljev ter odposlal nekaj razglednic v dokaz, da sem se res mudil v Hamerfestu. Za spomin sem si kupil še potno palico, ker se mi je reklo, da je pot na Severni rtič jako slaba in strma.

Šel sem potem na hrib Sadlen (sedlo), ob katerega vznožju leži mestece Hamerfest z 2000 prebivalci. Razgled na mesto in na luko je krasen. Sedel sem na skalo ter nekaj časa občudoval to malo mestece, katero ogreva in razsvetljuje solnce noč in dan od 13. majnika do 29. julija! Toda zima je tem hujša, in ker tukaj solnea ne vidijo od 18. novembra do 23. januarja, morajo ves ta čas ulice in hiše razsvetljevati z elektriko. Mestece je povsem leseno, a jako snažno; čudili smo se pa silno, ko smo videli, da so — ne vem, ali nam v čast — glavno cesto ob 10. uri dopoldne škropili kakor v modernih mestih. V mestu se nahaja par lesenih čednih hotelov ter dve cerkvi ter brzojavni in poštni urad. Ljudje so jako prijazni in trgovalci mirni in pošteni, tako da si človek lahko kupi kako reč, ne da bi bil opeharjen. Toda tukaj imajo prebivalci le malo potreb; služijo si kruh težko na morju bodisi kot mornarji, bodisi kot ribiči in radi tega tudi jako varčno gospodarijo.

Nasproti mestu stoji kamenit meridijanski steber s pozlačeno svetovno kroglo. Ne daleč od tega stebra je tovarna za guano; tam žgo ribje kosti in glave ter delajo iz njih umetno gnojilo, ki ga izvažajo. Ko smo korakali po cesti mimo te tovarne, smo komaj dihali, kajti iz dna pekla bi tudi ne mogel prihajati večji smrad nego iz te tovarne. In vendar je par dolgoletnih Angležev šlo vanjo, bržkone zato, da se privadijo peklenskemu smradu, v katerega proje ali kasneje gotovo telebnejo vsi Angleži radi svojih obilih pregreh, ki so jih storili raznim narodom.

Vračajoč se, smo zapazili, da je ob obali vse polno drogov, na katerih suše ribo polenovko. S to ribo je glavna trgovina v Hamerfestu. Ribe izvažajo na Rusko in v vso Azijo. Iskali smo pa po vsej okolici zaman drevja in grmovja. Tod ne raste nobeno drevo več; le prav slabotno rumenkasto travo in mah zagledaš tu-intam. Vsakdo si lahko misli, da je tukaj svet po svoji skromni vegetaciji jako resnega značaja, in oko se silno razveseli, če najde kako malo cvetko med mahom in močvirjem. Tudi hrib Sadlen ima ploščato podobo in je na robu proti morju popolnoma gola skala, dočim se proti notranji strani nahajajo močvare in dve jezerci.

Ker smo se bili vsled hoje v silni vročini dokaj utrudili, smo se okrepčali v restavraciji na sedlu s „citron brus“, to je s penečo limonado, potem pa se vrnili na krov „Kong Harald“.

Ob 11. uri dopoldne smo odpluli proti zaželjenemu cilju, kamor smo imeli samo še do 7 ur vožnje. Edina skrb, ki nas je trla, je bila radi vremena, kajti če nastane slabo vreme, potem ne vidimo niti Severnega rtiča niti polnočnega solnea na skrajnem robu Evrope! Vreme je pa tukaj jako izpremenljivo, in za solncem pride bliskoma dež, vihar in sneg, in potem splavajo vse nade in iluzije po Lednem morju! Ker pa Bog Kranjca nikdar ne zapusti, sem imel srečo v pravem pomenu besede tudi tukaj.

Občudujoč proti vzhodu ležeče severno gorovje, krito s srebrnimi odejami, smo prišli skoz Rolfsö sund po Ledenem morju do otoka Hjelmsö, na katerem živi na milijarde raznih ptic: galebov, morskih lastovic, rae in drugih krilatecv. Nekatere ptice se bližajo parobrodu in kričeč prosijo živeža ter se za vsak kosce tepejo in kljujejo. Ob pečevju strmega otoka se kar vse tare ptic, toliko jih je tam zbranih. Ko se parobrod nekoliko bolj približa bregu, spusti šest raket v skale; ptice se za trenotek razprše, potem pa zopet posedejo na stara mesta. Če ne bi tukaj bile tako navpične skale, bi Norvežani nabrali tudi ob severnem robu Evrope toliko guana, da bi dokaj denarja zanj iztržili.

Bilo je ob petih popoldne, ko smo zagledali južno stran Severnega rtiča v Ledenem morju; ugibali smo nekaj časa, ali je res ali ni, kajti nismo verjeli, da smo že dospeli do njega! „Kong Harald“ je pa enakomerno plul po Ledenem morju, in kmalu smo bili pred rtičem, ki smo ga sedaj po raznih slikah spoznali kot konec svojega potovanja! Naš kapitan pa je ukazal, da bomo pluli še eno uro nad Severnim rtičem v Ledeno morje in da tam poskusimo svojo srečo z ribjim lovom.

Kmalu smo imeli otok Magerö s temnočrnim Severnim rtičem za hrbtom, in pred nami se je razprostiralo Severno Ledeno morje v svoji neizmernosti. Pripluli smo do $71^{\circ} 12' 50''$ severne širine. Sveta tišina je kraljevala tu, in tudi mi potniki smo molče zrl v veličastnost Ledenege morja, premišljuječ, da smo nad 3500 *km* daleč od svojega navadnega bivališča in od dragih svojcev! Sredi Ledenege morja smo postali tudi mi resni, kakor je svet sam.

Črez nekaj časa so nam mornarji pripravili jako preproste trnke „pilke“, to so ribe iz kositra s štirimi stranskimi trnki in obtežene z železom. Ti trnki so navezani na 200 — 300 metrov dolgo vrvico, ki je navita na lesenem okviru: treba je počasi spustiti trnek v morje in sicer, kakor daleč sega vrv. Potem pa se počasi semtertja dviga trnek in končno hitro izvleče iz morja; skoro vselej visi na trnku kaka lepa, več kil težka riba. V kratkem smo nalovili par košar najraznovrstnejših rib. Umevno je, da smo bili silno veseli tega uspeha, in da nas je tudi zavest, da smo v Ledenem morju ribarili, odškodovala na dolgem potovanju za marsikatero neprijetnost.

Zvečer smo sedli, ko nas je bil „Kong Harald“ zapeljal nazaj četrte ure pred Severni rtič, oziroma v zaliv „Hornvik“, jako veseli k večerji; tedaj smo pa zapazili, da nam manjka skoro eno tretjino potnikov, in ko smo kapitana izpraševali, kje da so, nam je povedal, da leže po kabinah, ker so v zadnjih šestih urah zboleli, kajti niso bili kos razburkanemu valovju Severnega Ledenege morja. Omeniti moram, da ravno tukaj prosto morje z vso silo drevi valove proti Severnemu rtiču, in da res nevajenega človeka že pogled proti penečemu se valovju jako vznemirja. Saj pa tudi tu gori nič ne zadržuje vetrov, ki izpodjedajo morje od severa. Vendar pa ne bi bil mislil, da bode radi tega na prostem morju kdo postal žrtev morske bolezn.

Ko smo se bili okrepčali z dobro večerjo in se ogreli s pošteno kapljo portvina, smo stopili zopet na krov, želeč, da bi čim preje odrinili na črnosivi Severni rtič, ki ja ležal pred nami proti jugu. Toda presenetilo nas je na krovu jako neprijetno vreme: prej čisto višnjevo nebo je postalo tekom ene ure temno-sivo, in dež je padal v debelih kapljah na krov.

Sedaj se je bilo treba odločiti, ali pojdemo v dežju na rtič ali ostanemo na krovu in gledamo odtod nanj. Jaz sem kakih pet minut premišljeval, kaj naj storim; in sklenil sem, da pojdem na rtič, če bi tudi še toliko lilo ali pa celo treskalo. Dejal sem svojima tovarišema Brunšvičanu in Saksoncu: „Čemu smo potovali do Severnega rtiča? Gotovo zato, da si ga ogledamo in da tudi nanj splezamo. Torej nam ne preostaje drugega nego splezati na rtič, če tudi dežuje“.

Veselo sta pritrdila moja tovariša temu sklepu, in s precejšnjim trudom smo zlezli po stopnicah „Kong Harald“ v majhen čoln, ki nas je imel prepeljati z morja na obalo zaliva „Hornvik“, kateri se nahaja na severovzhodni strani rtiča. Imeli smo štiri mornarje; trudili so se dokaj, da so nas v 20 minutah po razburkanih valovih prepeljali do brega, kajti morje je vedno silneje bilo ob skalnato nabrežje, tako da so peneči se valovi do šest metrov visoko skakali in se razbijali ob skalah.

Ob $\frac{3}{4}$ na 10. zvečer dne 27. julija smo stopili na skrajni severni rob Evrope. Vsi smo nekoliko postali na tem koncu sveta in potem začeli plezati na vrh rtiča.

Tukaj moram pripomniti, da nas je na bregu čakalo nekaj živih bitij rumenkaste barve. Ko smo se namreč kakih deset minut vozili proti bregu, vzklিকে neka Američanka, ki pa je bila doma nekje v južni Norveški, da se na bregu premiče nekaj živega. Pogledal sem tja in v najboljši francoščini, kar je premorem, sem odgovoril, da so to mladi severni medvedje! Dame v našem čolnu so počele protestovati, da ne smejo mornarji k bregu, ker bi bilo prenevarno, in hotele so po vsej sili nazaj na krov „Kong Harald“. Toda mi možaki smo jih pomirili, zagotavljajoč, da hočemo te zveri za vsako ceno pregnati.

Ko smo potem stopili na kožno, so se pomaknile te divje zveri nekoliko v breg, in sedaj so se bojazljive dame prepričale, da so bile te žive prikazni v znožju Severnega rtiča precej zanemarjene — krotke ovce, ki se poletenski čas tukaj z velikim trudom prežive ob pičli travi in pustem mahu in semtertja s kako cvetko. Njih pastir ima 16 m nad morjem majhno leseno kočo, kjer šteje dni in ure, pričakujoč trenutka, ko se s svojimi ovcami povrne v domačo svojo kočo pri Hamerfestu. Ta pastir je tu na robu Evrope vendar od kulture že toliko pridobil, da nam je ponujal razne školjke in ribje kosti, dobro poznajoč vrednost denarja. Nekateri gostje so mu eno ali drugo malenkost odkupili v spomin na današnji dan, drugi smo mu par örov potisnili v roke.

Počeli smo potem počasi korakati po jako strmi in polzki stezi, ki pelje na visoko planjavo Severnega rtiča. Komaj smo prehodili kakih sto korakov, zagledam na levi strani steze vse polno višnjevih in rumenih cvetlic v najlepšem cvetju. Rumene so bile menda anemone, višnjeve so mi pa neznane. Nikjer drugod nisem

še videl teh cvetk tako bujno evetočih in tako žive barve kakor tu. Vso to bujnost in živost pa provzročata morje in pa solnce, ki ne zatone tri mesece. Nepopisno so nas razveselile cvetlice v tem temnočrnem jarku skalnatega, najsevernejšega dela Evrope, in vsakdo si jih je par utrgal in shranil za spomin na potovanje na Severni rtič.

Ker je bila hoja po strmi in polzki stezi težavna in neprijetna, sem izročil svoj havelok mornarju; bilo mi je že silno vroče, in dež je tudi že počel, bržkone nam na ljubo, ponehavati. Ko sem bil prost vseh spon, sem začel krepko stopati in kmalu sem bil s tovarišema Brunšvičanom in Saksoncem na čelu vse karavane, in v petih četrtinkah smo dospeli na vrh Severnega rtiča!

Gledali smo proti severu po morju, toda nebo ni še bilo čisto in razgled ne še razločen. Obrnili smo se torej proti jugu in za par korakov smo stali ob znamenju, katero je „Avstrijsko turistovsko društvo“ leta 1887. ob svojem izletu na Severni rtič dalo tukaj ob skalo pritrčiti. Pred nami se pa je proti jugu razprostirala velikanska planjava, večinoma kamenita in prav redko obrasla z mahom in s kako cvetko. Najbolj čudno se mi je zdelo, da se tukaj na najvišjem vrhu semtertja nahajajo tudi majhne močvare s pravo šoto kakor na barju. Pobral sem si tudi kosec kamena, da ga prinesem svojim rojakom v dokaz, kako kamenje je na vrhu rtiča.

Kmalu me je pa začelo prav pošteno zebsti, kajti moj havelok je nosil daleč za mano mornar, ki so ga razne dame in gospodje tako obložili, da je moral večkrat počivati, to pa tudi iz vljudnosti do dam, katerim je predla jako trda pri plezanju na vrh gore. Ozrl sem se večkrat nazaj, če ne pride moj nosač, toda ni ga bilo nikjer, in moral sem v tanki letni suknjici — na srečo sem imel volneno srajco — mahati jo po vsej široki planjavi proti lesenemu paviljonu na zahodnem robu. Bil sem od potu ves premočen, in zato nisem smel ni trenotek čakati, če se nisem hotel pošteno prehladiti, kajti tu gori je pihalo tako hudo kakor na Triglavu. Sedaj sem se spomnil starega krajskega pregovora, da je včasih „slaba suknja več vredna kakor vsa žlahta“, in bežal sem po kameniti planoti vedno naprej brez svojega haveloka, ki ga je mornar v potu svojega obraza nosil daleč za menoj.

Ker je na vrhu Severnega rtiča velikokrat silno viharo in jako nevarno, da človeka ne odnese vihar v Ledeno morje, je dala nordenfeldska parobrodna družba pritrčiti po vsej planoti od severnega roba, kjer dospe steza do vrha, do paviljona železno žico na železne droge, in ta žica, ki je nad 150 m od severno-zahodnega roba te gore oddaljena, ščiti potnika vsake nezgode.

Ko smo korakali do malega eno uro, smo zagledali leseni paviljon in poleg njega visok kamen, ki so ga v spomin na obisk nemškega cesarja in švedskega kralja pred par leti postavili tukaj. Dospевši do paviljona, smo zapazili, da je s prst debelo železno žico pritrjen v skalo na vse strani, ker bi sicer prav lahko kdaj zletel v Ledeno morje.

Bilo je nekaj čez $\frac{1}{4}$ na 12. uro, in upal sem, da se kmalu popolnoma zjasni, kajti oblaki so se hitro trgali in veter jih je na vso moč razganjal.

Ko smo napisali nekaj razglednic ter jih oddali poštnemu uradniku v paviljonu, potem pa se malo okrepčali, sem šel okoli polnoči pred paviljon in zagledal sem zlato polnočno solnce, ki se je prikazalo izza oblakov! Poklical sem vso družbo, ki se je v živahnem razgovoru skoro bolj brigala za peneči šampanjec nego za polnočno solnce. Vsi so pridrli pred paviljon. Na zahodni strani nad morjem se nam je pokazalo zlato polnočno solnce v vsej svoji krasoti; še nikdar razen prejšnje noči nisem videl solnea tako krasnega kakor tukaj! Stal sem že na vrhu marsikatero gore in raznih snežnikov, pa tako mi ni solnce nikdar ogrevalo srca kakor tu na 300 *m* visokem zapuščenem rtiču ob polnočni uri!

Sedaj se nam je odprl pogled po veličastnem neizmernem Ledenem morju proti vzhodu, severu in zahodu, in proti jugu lesketali so se snežnobeli vrhovi najvišjih gora na otoku „Magerö“. Vse je bilo navdušeno in srečno, kajti namerili smo prav ugoden dan. Mornarji so nam pravili, da se večkrat pripeti, da radi slabega vremena potniki niti ne zapuste parobroda, ker se nočejo zaman truditi na vrh rtiča. Mi smo pa v dveh dnevih danes v drugič videli po deževnem večeru prekrasno polnočno solnce! Tudi črnosivi Severni rtič s svojimi divjimi razpokami in prepadi, ki segajo do morja, je izgubil v svitu polnočnega solnea čemerikavo svoje lice: razvedrilo se mu je pod blagodejnim vplivom zlatih solčnih žarkov. Ni pa mogoče popisati čutil, ki so nas v tem trenutku na tem kraju navdajala. Človek mora kaj takega le sam doživeti. Meni manjka besed, da bi ta krasni prizor, to čudovito razsvetljava, splošno navdušenje in občudovanje naslikal le približno. Peli in vriskali smo od radosti in metali prazne šampanjske steklenice na zahodnem robu planote v morje. Fotograf, ki je v „Tromsö“ prišel na krov našega parobroda, je postavil svoj aparat, nas razvrstil pred paviljonom, in ob poleni po polnoči smo bili na vrhu Severnega rtiča fotografovani! Da sem si tudi jaz kupil tako sliko, je umevno, ker drugače bi mi morda Ivan Grozni, moj prijatelj, ne verjel, da sem res hodil po kapu ob polnočnem solncu.

Vendar smo videli tudi v tem trenutku splošnega radovanja jako žalostno lice — blede lune. Ta je iz gole zavisti napram zlatemu solncu obleдела, da je bila komaj vidna. Če bi bila mogla, bi se bila skrila same jeze, ker je tukaj prišla ob veljavo.

Ko smo bili naslikani, smo vstopili, razburjeni od prijetnega užitka prekrasnega prirodnega čudesa, v paviljon in sedaj smo z velikim navdušenjem segli po šampanjeu in napivali svoji mili domovini in svojim rodbinam, polnočnemu solncu in končno drug drugemu pa sami sebi! Radost je bila občna, in Agličanke ter Francozinje so trkale z nami, kakor da smo že davno dobri znanci in prijatelji. Tu gori smo postali, čeprav vsak drugega rodu, vendarle bratje in čutili smo se ene in iste matere-zemlje otroci!

Dasi nas je na vrh rtiča dospelo le okoli 40 gostov, je potočil mož, ki biva v mesecih juniju in juliju tu gori, jako lepo število buteljč šampanjca, kajti v paviljonu se sploh nobena druga pijača in nič drugega ne dobi kakor šampanjec. Na strani paviljona je cela grmada tekom let nabranih šampanjskih praznih buteljč, in kdor hoče, vrže lahko par takih steklenic s svojo vizitnico, če mu drago, v Ledeno morje. Ker je tukaj rob kapa jako navpičen, pade vsaka količkaj močno zagnana steklenica v morje, in ljudje imajo s to nedolžno igro veliko veselja tu na „koncu sveta“.

Čas nam je silno hitro potekel, in ob 2. uri po polnoči je dal eden mornarjev znamenje, da moramo zapustiti mesto, kjer smo imeli srečo, pri polnočnem solcu gledati skrajnji severni rob Evrope in veličastno Ledeno morje! Dvignili smo se, in še en pogled po snežnikih na jugu in po morju proti severu, smo krenili pri belem dnevu, zaviti v svoje haveloke, proti severu na stezo, ki pelje od roba doli v zaliv „Hornvik“. Sedaj smo šele spoznali, zakaj je ob vsej stezi opeta močna vrv, ki je privezana na železne kline, zabite v skalovje. Brez te vrvi sploh ni mogoče navzdol iti; kajti steza je silno strma in tudi premočena, vrhutega pa zdrči še vsak trenotek kak kamen izpod noge, tako da nima nikjer zanesljive podstave. Treba je torej, da se človek ves čas drži za to vrv, ker bi sicer lahko padel in po glavi priletel doli k morju. Ker sem precej vajen takemu plezanju, sem brez vsake nezgode prišel doli; drugače se je pa godilo potnikom, ki niso hribolazci, in našim damam. To je bilo vikanja celo pot; kajti sedaj je ta, sedaj zopet ona dama, akoravno se je držala za vrv, sedla na polzko stezo in se malo podričala. Neka starejša francoska dama je celo pot silno oštevala svojega moža, zakaj da jo je zvabil na kap, če ji noče pomagati, ko je noge ne neso. Ali mož je bil, kakor so vsi dobrosrčni možje, popolnoma nedolžen. On ni bil spravil svoje polovice na kap, pač je pa ona sama hotela biti tam kjer njen soprog, in šla je po sili na kap. Sedaj ji pa starikasti mož ni mogel pomagati, kajti imel je sam s seboj dosti trpljenja, ker stare noge so nesle komaj njega in steza je komaj za eno osebo dovolj široka; vsled tega je bilo nemogoče, da bi bil svoji polovici kaj pomagal. Ko smo se v znožju kapa zbrali, so bili nekateri gospodje in nekatere, če ne vse dame nekako marogasti, kajti kdor je sedel na stezo, je odnesel tudi na svoji obleki viden spomin na svoje neprostovoljno počivanje s seboj na krov „Kong Haralda“.

Starec Severni rtič je bil pa zopet vesel, ko smo se izgubili z njegovega hrbta, in zadremal je zopet pó stari navadi v jutro, da se opočije od nenavadnega vrišča in hrupa, ki smo ga mi neklicani gostje cele tri ure na njem provzročali. Posloveli smo se od njega, prepričani, da bode komaj eden izmed nas še kdaj stopil v ta čarobni kot sveta! Veseli smo bili, da smo srečno dospeli do zaželjenega cilja in se zopet vrnili k morju. Ker pa je ves čas bril sever, odkar smo bili odrinili na rtič, je bilo morje huđo razburkano; zato smo le s težavo zlezli v čolne, ki so jih valovi dvigali kakor pene in semtertja metali.

Vljuden kakor sem, sem čakal, dokler sem mogel, ob bregu in naposled sedel v zadnji čoln, ki nas je imel prepeljati k parobrodu. Zadel sem prav dobro, kajti prišel sem v družbo treh mladih Francozinj in dveh Angležinj in nekaj gospodov. Mornarji so odrinili od brega, in sedaj smo začeli plesati po morju, da so dame kričale, kakor bi jih kdo drl. Tudi jaz sem mislil, da je prav lahko mogoče, da se bomo brez potrebe vsak čas kopali v Ledenem morju; kajti naš čolnič, v katerem nas je bilo štirinajst, je bil skoro do roba stranic v vodi, in bati se je bilo, da se prevrne, in da izginemo vsi v morje.

Ko smo bili že kakih štirideset korakov priveslali do našega parobroda, so pridrevili valovi od severne strani s tako silo ob čoln, da so popadali nekateri potniki raz svoje sedeže. Jaz sem imel pa posebno srečo; kajti meni je mlada Francozinja, ki je ravno bila vstala od strahu, padla okoli vratu in se me oklenila tako krepko, da sem bil prepričan, da me tudi tedaj več ne izpusti, če padeva v morje. Imel sem torej vsaj to tolažbo, da bom v prijetni družbi in mehkem objemu lepe Francozinje potoval v kraljestvo Neptuna, če se že naš čoln potopi. Ker se me je mlada gospa tako krepko držala v svojem strahu, je bilo to njenemu v bližini sedečemu soprogu nekako neprijetno, toda v veliki razburjenosti in ob neprestanem guganju našega čolna ni mogel priti do mene in svoje žene reklamovati ali je prevzeti.

Ko smo priveslali do parobroda, smo se morali nad dvajset minut boriti z valovi, dokler se ni par možem posrečilo stopiti na stranske stopnice „Kong Haralda“. Ker smo polomili vse tri droge, s katerimi se drži čoln pri izkreavanju, in ker nas je metalo morje ob stran parobroda nad poldrug seženj visoko, nismo mogli z damami drugače priti na stopnice, kakor da so pritrdili čoln na obeh konceh na vrv in ga ob strani „Kong Haralda“ dvignili s škripci. Sedaj sem jaz z lepim svojim bremenom polagoma zlezal iz čolna in vso preplašeno mlado gospo izročil njenemu soprogu, ki se mi je za moj trud kratko zahvalil. Seveda sem odklonil to zahvalo, ker sem kaj rad bil opora trepetajoči lepi Francozinji.

Ko smo bili zopet vsi na krovu „Kong Haralda“, je zažvižgal parnik s svojo piščalko ter krenil proti jugu. Sedaj smo nastopili povratek v Trondjem. Poslovil sem se od svojih tovarišev in znancev, ko sem bil izpil čašo vročega čaja, in po 3. uri zjutraj poiskal svoje ležišče ter ves zadovoljen s tem, kar sem danes doživel, mirno zaspal.

Dne 28. julija, zjutraj ob 9. uri, smo bili v luki pri Hamerfestu. Tu se je število potnikov pomnožilo za eno glavo; vstopil je namreč star gospod, Dunajčan, ki se je z malim parobrodom „Lofoten“ vrnil od Spitzbergena. Ta mož nam je pravil, da je zadnjih osem dni prav slabo preživel na malem parobrodu, s katerim se je vozil v Spitzbergen in nazaj; kajti ves čas ni mogel nič spati in tudi slabo hrano je imel na neznatnem parniku. Vesel je bil torej, da je ravno o pravem času dospel v Hamerfest in se vkreal na elegantnem in velikem našem „Kong Haraldu“. Vesel sem bil pa tudi jaz, da se nisem s tem Dunajčanom vozil v

Spitzbergen, ker tam ni imel nobenega užitka in videl ni nobenega severnega medveda, kakor se je nadejal. Mi smo pa imeli srečo, da smo med potjo od Tromsöja dalje večkrat videli velikanske kite, da smo neštivilno delfinov imeli za spremljevalce in da smo s hrano in pijačo bili izborno preskrbljeni.

Obedovali smo običajno ob eni, večerjali ob osmi, zajtrkovali pa skupno ob deveti uri; vendar je pa vsakdo tudi sam zase lahko zajtrkoval, če se je zakasnil, ali če mu je tako bolj ugajalo. Za zajtrk nam je bila miza jako bogato preskrbljena: kava, čaj, mleko, razne gorke in mrzle pečenke, surovo maslo, troje vrste kruh in razno pecivo, slanina in prekajene ribe, zlasti losos, jajca, fine klobase in Bog ve kaj še vse nam je bilo na razpolaganje. Mislim, da je to pač zbirka, ki more zadovoljiti najhujšega lakomneža ter tudi gurmana. Opoldne smo imeli juho in šest do osem vrst najokusnejše pripravljenih jedil, sadje in led. Jako važno ulogo so igrale pri obedu raznovrstne fine ribe, kajti vselej smo jih dobili drugačne vrste, in kdor jim je bil prijatelj, se jih je tukaj lahko za pol leta naprej nasitil. Za večerjo smo imeli juho, pečenko, kuhano in surovo slanino, ribe, klobase, jajca, surovo maslo, sir, čaj itd.

Jaz sem se silno čudil, ko sem videl, kako težko nalogo nam je naložila nordenfjeldska parobrodna družba s tako bogatim menüjem; in vendar sem imel pri obedu nekega nemškega soseda, ki je vzel od vsakega jedila, kolikor jih je prišlo na mizo, ne samo po enkrat, temveč tudi po dvakrat in celo po večkrat ter pri zajtrku pojedel poleg jaje in surovega masla, čaja, itd. cel krožnik slanine! Bil je pa tudi orjaške postave in doktor filozofije. Ne vem, če ima ta mož vedno tako zdrav želodec, ali je severni morski zrak vplival nanj tako blagodejno, da je lahko take ogromne množine spravil v svoj želodec. Prepričan sem pa, da bo mislil na polne lonce na „Kong Harald“ ves čas svojega življenja, ker v svoji domovini gotovo ne dobi toliko in tako izbornih jedil vsak dan na mizo.

Hranó smo plačali že z voznim listkom v Trondjemu, pijačo pa smo morali posebej kupovati; po večerji nas je namreč vsak dan vse zapored prosil strežaj, steward, da naj zapišemo na listič številko svoje spalnice in kaj da smo tisti dan popili na račun. Te listke je potem pobral in zadnji dan, predno smo bili prispeli v Trondjem, nam je izročil račun z našimi listki, zaključen po cenah, ki so vpisane v ceniku na parobrodu. Na ta način nam ni bilo treba po vsakem obedu ali po vsaki večerji menjavati in plačevati.

Živeli smo, kakor razvidno, prav dobro in pili smo poleg čaja tudi kako buteljko renca in portvina in pa zlasti po večerji do polnoči tudi viski. Ker so pa te pijače premočne, smo jih pili le z mineralnimi vodami, kar je zlasti za žejo bilo jako dobro.

Toliko sem omenil le zato, da pojasnim, kako smo bili na „Kong Harald“ preskrbljeni. —

Pluli smo iz Hamerfesta skoz Sörösund po prostem morju mimo otoka „Loppen“ ter o polnoči dne 28. julija prispeli do otoka „Skarö“ poleg velikega

otoka „Vannö“, kjer smo so ustavili in v čolnih se prepeljali do kitove postaje angleško-švedske družbe, ki tukaj lovi kite in cvre ribje olje iz njih masti.

V mali luki je bilo zbranih osem lovskih parobrodov, ki preganjajo kite in jih ubite potem spravljajo semkaj. Lov na kita je jako zanimiv. Razlagali so nam na postaji, kako brzi parobrodi toliko časa hitijo za kitom, da ga utrudijo, in ko se zopet pokaže na površju vode in „duška“, počí smrtonosni strel iz topa, in kitu se zasadi v život ostra, kratka železna harpuna. Harpuna je pa na vzmeteh, in ko prileti vanj, spusti vzmeti, in sedaj se štirje deli, ki so bili prej zloženi, razkrope in raztrgajo ves drob ribi tako, da kmalu pogine. Na močnih verigah jo z vlečejo parobrodi potem v Skarö in ondi s škripci na kopno.

Ko smo prišli na postajo, so nas že čakali delavci ter nas peljali do obali, kjer je ležal ubit velikanski kit, ki so ga bili tisti dan pripeljali za to tovarno. Žival je bila kakih deset metrov dolga in primerno debela. Bilo je pa silno težko do nje priti; kajti okroglo kamenje na obali je vsled večletnega razteleševanja kitov tako z mastjo polito in zamazano, da ni mogoče varno hoditi in stopati.

Ko smo s pomočjo delavcev priplezali do morja in si od vseh strani ogledali morskega velikana, smo naprosili našega tovariša Berlinčana, da naj tega mirnega kita fotografuje. Ali mož je imel smolo; pozabil je bil namreč svoj aparat na parobrodu, pa ni mogel ugoditi naši želji.

Vrnili smo se proti tovarni in si zamašili nos in usta; kajti prihajal je tako neznosen smrad, da ni bilo moči dihati. Če je že v Hamerfestu tovarna za guano občutno žalila naše nosove, je tukaj še hujši smrad, ki ga proizvoda cvrtje kitove masti, a žganje velikih kosti je bil naravnost atentat na naše zdravje.

Hiteli smo skoz portal iz dveh velikanskih kitovih reber v mali muzej, kjer se nahajajo zanimivi predmeti, ki se nanašajo na kitov lov. Zapisali smo se tam v spominsko knjigo, dali nekaj bakšiša spremljevalcem in z ruto pred nosom smo zdirjali mimo grozne tovarne v čoln ter se zopet prepeljali na krov „Kong Harald“. Črevlje smo imeli tako mastne, da bi bili celo zimo lahko brez skrbi hodili po snegu; vrhutega nas je pa dohitel tudi dež in nas prav pošteno premočil. Videli smo torej, kar nam je bilo obljubljenega, priznati pa moram, da nismo bili prav nič očarani od vsega.

Naj mi nihče ne šteje v zlo, če sem preveč natanko popisal znamenitosti otoka in postaje „Skarö“; ker pa smatram za svojo dolžnost, strogo se držati resničnih dogodkov na svojem potovanju, nisem smel zamolčati tudi obiska sloveče kitove postaje Skarö.

Ves utrujen sem legel nekako po 2. uri zjutraj v posteljo in drugega dne, t. j. 29. julija, sem vstal šele ob 9. uri zjutraj.

„Kong Harald“ je med tem časom hitel od otoka „Skarö“ južno proti Tromsöju skoz „Grötsund“ mimo otoka „Benö“. Ob 6. uri zjutraj smo prišli v Tromsö, toda mene ni prav nič mikalo vstati in v dežju si ogledati še enkrat

to mesto in njegove drage trgovine. Ker je bilo slabo vreme, smo morali večinoma ostati v salonu; kajti na krovu je veter raznašal dež na vse strani, da ni bilo moči tam sedeti.

Ko smo tako vsi štirje tovariši, Brunšvičan, Saksonec, Berliučan in jaz sedeli za mizo in pili „viski“, vprašam prijatelja Fränkla, kako mu je ugajal „Severni rtič“ in kakšen vtisk je nanj napravil. Mož je z žalostnim obrazom priznal, da ni videl rtiča ne popoldne, ko smo bili tja dospeli, ne v jutro, ko smo bili odrinili zopet proti jugu, kajti obolel je na poti proti severu kmalu po obedu eno uro od Hamerfesta dalje. Bil je tedaj tako slab in tako potrt, da ni mogel prilesti iz postelje na krov, in vsa zdravila, katera mu je bil dal kapitan, mu niso pomagala. Čudno se nam je zdelo, da je ta junak iz Berlina, ki se je, kakor nam je pravil, v viharju vozil preko velikega kanala na Angleško in tudi v Ameriko, tako hudo obolel par ur pred Severnim rtičem vsled lahnega severnega viharčka, za katerega se mi niti nismo zmenili, da ni 27. in 28. nič več jedel, ampak le milo stokal in v postelji ležal. Milovali smo ga, obenem smo pa tudi pripovedovali, kako krasno je bilo na vrhu Severnega rtiča, in kako prijetno smo drčali z njega navzdol in kako lepo smo se vozili v prijetni družbi v čolniku od obali Hornvik do „Kong Haralda“ po razburkanem morju.

Mož pa je imel vedno eno vprašanje na jeziku: Ali je to morda zabavno potovanje, če človek 14 dni potuje na Severni rtič, potroši mnogo novcev, si pokvari zdravje in pri vsem tem Severnega rtiča niti ne vidi? In ta specialist je hotel na rtiču fotografovati oblake, solnce in Bog vedi kaj vse. Smilil se nam je res v srce, kajti njegovo lice je bilo tako žalostno kakor luna poleg žarečega polnočnega solnea! Mož je bil ves obupan. Tolažili smo ga usmiljeni Samaritani na vse načine, razlagajoč mu, da ni na svetu nikjer čiste, neizkaljene sreče, in da bo morda drugo leto, če bo zopet potoval na kap, že bolj utrjen in bo lahko zlezal na vrh in tam, kar mu drago, fotografoval. Pa prijatelj Fränkl se je rotil, da je že edenkratnega potovanja po Severnem in Ledenem morju popolnoma sit, in da ga ne bode radovednost nikdar več gnala na ta konec sveta, kajti plačati jo je moral na tem prvem potovanju dovolj drago.

Sedaj se je mož pokazal v svoji pravi luči in vrednosti, in takega sem si bil želel. Od tega trenutka je moral nesrečnež pri vsaki priliki požreti marsikatero zbadljivo in grenko, to pa za kazen, ker se je v početku morske vožnje široko ustil, kako je doslej zmagovito prebil vse morske nevihte in viharje in kako fotografuje vse, kar mu pride pred oči.

Toda možu so bile sojene z nami vred še vse drugačne izkušnje na „Kong Haraldu“, o katerih ni bilo v programu nič omenjeno in o katerih se tudi našemu vrlemu kapitanu ni en dan prej nič sanjalo.

Kakor sem že omenil, je bilo vreme deževno in neprijetno; tudi smo bili že nekoliko utrujeni in nervozni vsled nereda, kar se tiče ponočnega počitka. Človek pride tu na krovu, ker ni noči, popolnoma iz svoje stare navade v tak

nered, da si prav srčno zopet želi črno, pravo črno noč. Dočakali smo tudi mi na krovu „Kong Haralda“ res pristno temno noč, toda tako, kakršne še nikdar nisem doživel in kakršne si tudi ne želim več.

Iz Tromsøja smo se vrnili preko Malangenfjorda, ki je obrobljen z visokimi, večinoma s snegom pokritimi gorami, skozi Salangenfjord in Mjøsund mimo krasnih snežnikov „Arbotstind“ in „Faxtind“, dalje skozi Tjølsund v „Raftsund“ in „Troldfjord“. Dne 29. julija, ob 8. uri zvečer smo iz Raftsunda dospeli zopet v veliki Vestfjord. Ker je neprestano deževalo, smo šli v salon za kadilce, kjer smo se zabavali do 11. ure zvečer. Drugo jutro je bila nedelja. Prišli smo zjutraj ob pol 7. uri v Holandsfjord pod ledenikom orjakom Svartisenom, katerega smo si bili že na potu proti severu bližje ogledali. Konec srečno izvršenega potovanja smo nameravali na večer prirediti veselico; toda človek obrača, Neptun pa obrne, in tako je tudi naša veselica splavala po morju, in mesto nje smo preživeli silno nemirno noč.

Omenil sem že, da je celo noč in vse jutro neprestano deževalo tako, da smo mogli le malo časa se muditi na krovu; kajti veter nam je metal dež s tako silo v obraz, da smo se kmalu zopet porazgubili v obednico in v salon za kadilce. Vožnja po morju v deževnem vremenu je pa tako dolgočasna in neprijetna, da smo vsi postali otožni in si le želeli, da bi skoraj dospeli v Trondjem. Od „Svartisena“ oziroma iz „Holandsfjorda“ pod njim je pa do Trondjema še dober dan vožnje, in ure so nam silno počasi tekle ta dan.

Po 9. uri dopoldne je počelo od jugozahoda prav pošteno briti, in naš sicer jako mirni in flegmatični „Kong Harald“ je postajal od ure do ure bolj nemiren in nervozen. Kapitan mi je na uho zašepetal, da bi nikogar po nepotrebnem ne vznemirjal: „Drevi dobimo pošten vihar!“ Mene ni ta prognoza prav nič razveselila, kajti vihar je pri belem dnevu zanimiv, toda v noči je silno nepotreben in neprijeten. To kapitanovo prorokovanje sem sporočil svojim tovarišem. Videl sem, da ni nobenemu ugajalo, da pa je prijatelja Fränkla popolnoma potrlo. Temu revežu je takoj izginilo vse veselje do potovanja, da, celo do življenja. Bil je itak ves onemogel od zadnje morske bolezni, ki se ga je bila lotila v Hamerfestu in ga dva dni mučila, a sedaj, ko je mislil, da se zopet okrepeča, je izvedel, da nam je za noč prisojen vihar in z njim neizogibna nova morska bolezen!

Vsled neprestanega dežja je legla na otoke megla, in imeli smo prav malo razgleda na krovu „Kong Haralda“. Kapitan je radi nemirnega morja in goste megle ukazal, da je „Kong Harald“ zapustil staro in navadno črto med otoki ter proti zahodu krenil na prosto morje, kjer mu ne preti nevarnost, da bi zadel ob kake „škarje“, skrite v morju, in se razbil. Komaj smo pa bili na prostem morju, smo to začutili tudi na gibanju parobroda. Tu se je začel gugati ali stopati, da smo se kar zaletavali na krovu drug v drugega. To me je spočetka jako zanimalo, in smejati sem se moral, ko so posamni potniki drčali po krovu na vse strani kakor po ledu.

Bili so tudi štirje bivši pruski častniki na krovu; ti so imeli vedno prvo besedo pri obedu ter tudi, kadar smo posedali in počivali na krovu. To so bili gadi, da jim ni bilo po njih mnenju para. Ko smo se nekako ob 10. uri dopoldne dne 30. julija začeli pravlepo po morju gugati, je načelnik te pruske četvorice izrekel željo, da bi se le jeli valovi na krov zaletavati, potem bode vsaj prijetna vožnja! Pripovedoval je svojim tovarišem, da je star morski medved in da je že prebil mnogo viharjev brez škode za dušo in telo.

Ni mu bilo treba dolgo čakati, kajti „Neptun“ je takoj uslišal njegovo glasno izraženo željo: valovi so začeli od juga in zahoda z vso silo, četudi le v večjih presledkih, butati ob sprednji konec in ob desno stran parobroda in preplavljati krov, da je bilo veselje. Sedaj je pa kaj hitro minila gostobesednost junake Prušake, in njih komander je bil prvi, ki je pobral pete in se skrnil v salon; zbal so se valov.

Kakor je že „stopanje“, to je guganje parobroda po dolžini prisililo marsikaterega potnika, da se je zatekel v svojo spalnico, je pa tudi neprestano nagibanje njegovo sedaj na levo, sedaj na desno stran en del krepkejših potovalcev pometalo na postelj. Ostalo nas je morda eno tretjino zdravih, dočim so drugi po vseh kotih skriti stokali in obžalovali svoje pregrehe.

Ker ne morem ob nemirnem morju sedeti v zaprtem salonu, sem se zavil v havelok in odejo, privezal svoj naslanjač sredi krova v zavetju in sedel nanj ter zrl po razburkanem morju. Opoldne sem bil že popolnoma utrujen in naveličal sem se vednega guganja parobroda. Ker je kapitan izjavil, da bomo danes kasneje obedovali, sem porabil to priliko in si dal gorko morsko kopel prirediti. Dobil sem tudi običajno perilo in okrepčal si utrujene kosti svojega rojstva. Po kopeli sem sedel na krov tako, da me je gorkota iz spodnjih prostorov, kjer so kotli in stroji, prijetno ogrevala.

Težko smo čakali obeda. Kapitan se nas je ob dveh popoldne usmilil in nam omogočil obed s tem, da je krenil v zaliv malega otoka, kjer je bilo morje toliko mirno, da smo mogli obedovati. Pri obedu smo pogrešali mnogo gostov, ki so bolni ležali v svojih spalnicah. Mi pa, kar nas je bilo zdravih, smo z veliko slastjo obedovali, in po obedu je izročil kapitan vsakemu album s krasnimi slikami norveških znamenitih mest in pokrajin v spomin na to potovanje. Smejati sem se moral, ko je neki nemški učenjak pri obedu svojim sosedom razlagal, da je neko na mizi stoječe pecivo oni „souvenir fra Nordcap“, kakor nam je bil na menüju naznanjen. Mož je mislil, da predstavlja tisto pecivo „Severni kap“. Ko smo dobili potem album kot spomin, je uvidel mož, da se je bil hudo blamiral. Pripomniti moram, da nam je ta nepričakovani dar provzročil veliko veselja, in mislili smo na večer s šampanjcem vrniti ljubeznivost našemu kapitanu, pa prišlo je vse drugače.

Ko smo ob štirih popoldne zopet prišli na prosto morje, je odjenjal veter, in megle so se za nekaj časa razpršile; „Kong Harald“ je vsled tega zavil zopet na

navadno progo mimo otoka Vågen in drugih manjših, in nekako po 5. uri smo pripluli do nam že dobro znanega skalnatega otoka „Torghatten“. Komaj smo pa imeli ta otok pol ure za hrbtom, je zopet začelo briti, in morje je postalo tako nemirno, da je naš parobrod zopet skakal in plesal, da je bilo veselje. Ker je ta ples bil vedno bolj divji, sem se spomnil besed kapitanovih, ki je zjutraj prorokoval, da nas na večer čaka vihar, in sedaj sem tudi verjel, da se res kaj takega primeri. Bili smo slabe volje, kajti ni bilo mogoče mirno ne stati, ne sedeti ali hoditi; leči pa tudi nisem hotel. Tako smo se dve uri vozili, oziroma premetavali po morju, in zopet je začelo deževati, in megla je legla na morje tako gosta, da smo videli le par streljajev daleč. Vožnja je postala prav neprijetna; kajti razgleda nismo imeli nič in vozili smo se med škarjami, to je v morju skritimi in do vrha segajočimi skalami. Zvečer smo zopet eno uro kasneje nego navadno, namreč šele ob 9. uri iskali v zalivu nekega otoka zavetja, ker radi razburkanega morja nismo mogli med vožnjo večerjati niti se zasidrati. Toda namignil nam je kapitan, da naj hitro odvečermamo, ker se ne smemo dolgo v tem zavetju muditi in moramo hiteti, da čim preje zopet pridemo na prosto morje! Jaz teh besed izprvega nisem prav umel, kasneje sem pa spoznal, da je kapitan prav govoril.

Ta večerja, ki je bila po programu zadnja na krovu „Kong Haralda“, je pa postala za vse potnike na tem parobrodu skoraj prav zadnja. Silno smo hiteli z večerjo, in jedila so nam podajali s tako naglico, kakor da bi čez 15 minut morali s sovražnikom se vojskovati. Pa čakala nas je res prava in ljuta borba in sicer z vso vojsko, kar je ima Neptun v svoji oblasti. Na šampanjca, na napitnice našemu kapitanu, našim dražestnim damam itd. itd. ni nobena duša več mislila, vsakdo se je požuril, da je privoščil par koscev mesa in čašo vročega čaja praznemu želodcu in se za hudi boj pripravil. V 20 minutah je bila večerja končana, potem so še mornarji v naglici povečerjali.

Jaz sem s svojima tovarišema, to je z Brunšvičanom in Saksoncem šel na krov, kjer sem imel privezan naslanjač. Tudi ona sta dala svoja stola privezati, in tako smo čakali, kako nas Neptun pokliče v svoje mokro kraljestvo. Ta večer smo imeli prvič na svojem osemdnevnem potovanju po morju pravo temno noč, tako da je bilo treba krov električno razsvetliti, to pa ne toliko radi nas potnikov kakor radi tega, da nas drugi parobrodi, ki bi nas utegnili srečati, zapazijo in se nam izognejo. Megla je najhujši sovražnik mornarjev, in ta večer je bila tako gosta, da se ni prav nič videlo; deževalo in deloma snežilo je tako, da nismo prav nič razločili, kod plovemo.

Mornarji so tekali takoj po večerji kakor besni po krovu; oblekli so svojo posmoljeno obleko in hiteli vse, kar je bilo na krovu premičnega, pospraviti v dolenje prostore. Končno so še rešilne čolne zvekli čim najvišje in jih z močnimi železnimi verigami tako pritrdili, da se niso mogli gibati. Na moje vprašanje je odgovoril mornar, da je nevarnost, da po noči bržkone valovi odtrgajo in odneso

s krova vse čolne in druge reči! Tudi ta odgovor ni bil tak, da bi človeka razveselil, ker vsak si je lahko mislil, kako bode morje razsajalo, če se je bati, da nam odnese celo priklenjene rešilne čolne. „Kong Harald“ se je pripravil po vseh pravih mornarske umetnosti na boj z viharjem, ki nam je od trenutka do trenutka z večjo silo metal valove na krov in nam v obraz. Kapitan je ukazal, da mora parobrod kar najhitreje pluti na prosto morje, kajti med otoki in škarjami ni bilo misliti na rešitev. Večina potnikov bi bila rajša ostala med otoki, toda „Kong Harald“ je poslušal le kapitana; in tako smo ob 10. uri po noči med otoki „Vikten“ namesto v „Foldenfjord“ jadrili v Atlantski ocean!

Ko smo bili že blizu oceana, zapazim na morju ne daleč od nas razsvetljeno veliko vojno ladjo in potem še veliko drugih ladij na jadra. Te vse so bežale na večer iz oceana v zavetje in se zasidrle med otoki Vikten ter ondi mirno prenočile. Drugi dan smo v Trondjemu čitali, da je bila to ruska vojna ladja „Svetljana“, ki se je viharju umaknila. Mi smo si takrat, ko smo mimo „Svetljane“ pluli, pač mislili, da bi bilo tudi za nas pametneje, če bi ondi se zasidrili in prenočili in pri belem dnevu drugi dan na morje odrinili in proti Trondjemu krenili. To sem povedal tudi kapitanu, in on mi je popolnoma pritrdil, toda pristavil je, da on ne sme tu ostati, ker je v Tromsø od svoje parobrodne družbe dobil brzojavno naročilo, da mora dne 4. avgusta zjutraj biti v Hamburgu in na večer družbo kapitana Badeja na sever proti Spitzbergen prepeljati. Če bi pravčasno ne prišel v Hamburg, bi morala družba za vsak dan zamude plačati 2000 K globe. Ko bi kapitan ne bil dobil tega ukaza, bi bil tudi ostal v zavetju, tako je pa moral s Kong Haraldom v razljučeni ocean pluti in svojo srečo izkusiti. Dozdevalo se nam je, da nas naravnost nese v smrt, in prav žalostno smo gledali za velikansko „Svetljano“, ki je mirno počivala.

Črez kake pol ure smo bili že daleč od otokov v oceanu, in sedaj je kapitan ukazal, naj se s krova odstranimo, da nas ne odnese valovi, ki so se neprestano zaletavali nanj. Tudi kapitan, drugi častnik in oba lotza so bili na poveljniškem mestu dobro privezani, sicer bi bili sfrčali vsi v morje. Jaz sem s tovarišem Brunšvičanom šel v salon za kadilce, toda na kajenje nisem prav nič mislil. Moj tovariš je legel na blazinast sedež poleg mizice in se tudi zasidral kakor le mogoče. Z desnico je objel nogo poleg sedeža pritrjene mize in levo roko vtaknil za sedežem med blazine, in tako je čakal, kako se dramatična komplikacija tega boja na življenje in smrt razvozla. Tožil mi je že popoldne, da se boji, da postane tudi žrtev morske bolezni, in sedaj je pa že čutil vse znake nepovoljnosti. Jaz sem hitro splezal v svojo spalnico, kjer sem imel steklenico konjaka, ga srknil dva krepka požirka, nesel tudi tovarišu tega zdravila, potem sem pa zopet steklenico shranil v svoji spalnici. Tako okrepečana sva zrla v temno noč in še bolj temno bodočnost! Naš prijatelj Saksonec je pa iskal v damskem salonu v koticu rešitve zoper morsko bolezen!

Morje je vedno huje razsajalo, in črez krov našega parobroda so se neprestano razlivali bobneči valovi. Okrog ladje in salona, v katerem sem s svojim tovarišem tičal, je tulil veter na vse mogoče načine, odprl je takorekoč „vse svoje registre“, in morje je pritiskalo s svojim butanjem ob strani ubogega „Kong Harald“, da je bilo groza. To je bila godba, katere ne pozabim vse svoje življenje več! Valovi so dvigali sedaj sprednji del, sedaj konec parobroda kakor stolp visoko, in bliskoma smo zopet telebili v morje s tako silo, da smo mislili, da se mora „Kong Harald“ polomiti ali razdrobiti, tako silno se je pretresal in škripal pri tej neprostovoljni telovadbi. Mene je s tako silo semtertja metalo po salonu, da sem večkrat moral se pobirati; nekako o polnoči je postalo tudi meni prav čudno v želodcu, kajti nisem vajej takega viharja in metanja iz kota v kot. Poskušal sem priti do steklenice s konjakom; vstal sem izza mize, za katero sem se držal, v tem trenutku se pa besneče morje s tako ljuto silo zažene v pobočje našega parobroda, da se „Kong Harald“ nagne čisto na stran in sicer tako naglo, da zdrknem vsled tega nepričakovanega sunka črez mizo in zdrčim pod drugo mizo. Tukaj sem ostal en trenotek, preišljujoč moč tega sunka, ki sem ga plačal s skokom črez mizo. Umevno je, da ni bilo več misliti, da bi našel stopnice in svojo spalnico v tem viharju, kajti vsak korak je bil popolnoma izključen. Moral sem se torej brez konjaka boriti z morskimi duhovi, ki so nas hoteli uničiti. Pobral sem se in polagoma splezal v kot za pritrjeno mizo; pa nisem še dodobrega se zasidral, vržejo valovi zopet parobrod tako hitro na stran, da za mizo zdrčim po tleh, po glavi in po vratu pa se mi ulije črnordeča kri.

Moj tovariš prestrašen zakriči, zakaj da hočem v tem silnem viharju hoditi po salonu, ko je to zgolj nemogoče; pravi mi, da sem se nevarno ranil na glavi in da se še ubijem. Jaz mu odgovorim, da ne čutim nobenih bolečin; pač sem se pa prepričal, da se mi po laseh, po vratu in po bradi razliva krvava tekočina. Počel sem preiskavati svojo glavo, če ima kako rano ali luknjo, pa nisem ničesar našel. Slučajno pa zapazim na baržunastem sedežu, kjer sem sedel, da se tudi ondi vije črnordeča kača, poleg nje pa leži tintnik, ki je stal prej v kotu pritrjen na steni v salonu, a je pri skoku parobroda sfrčal meni v glavo in me oblil. Vesel sem bil, da nisem v resnici bil ranjen, kakor je moj prijatelj izprvega mislil. Sedaj je pa bilo jako težko, osnažiti se brez vode in brisače; z eno roko sem se držal mize, za katero sem sedel, z drugo sem si pa z nekim časopisom, ki je po salonu letal semtertja, brisal glavo in lase. Potem sem se pa tudi jaz na svojem sedežu zasidral, kar je bilo mogoče, in sicer sem desno roko potaknil in zaril med pritrjene blazine, z desno nogo in levo roko sem se pa uprl ob mizo. V tej nenavadni poziciji sem ostal cele štiri ure!

Ko je „Kong Harald“ delal svoje divje skoke in skušal postaviti se zdaj spredaj, zdaj zadi naravnost navpično, sem vprašal svojega tovariša Brunšvičana, če spada tak vihar tudi med prijetnosti popotovanja. On mi je pa odgovoril, da se boji, da nam parobrodna družba ne zaračuna posebej tega izrednega užitka na

morju, kajti vihar ni bil na dnevnem redu in v račun-tudi ne postavljen. Končno je pa še dejal, da ga nikdar več ne bode radovednost gnala na Severno Ledeno morje, četudi danes še reši svoje življenje, za katero pa sam niti piškavega oreha več ne bi dal. Tolažila sva se naposled samo še s tem, da naju Neptun ne dobi v svoje parklje, če nama ni to usojeno, kajti nihče ne uide svoji usodi.

Ko sva tako modrovala, nastane na krovu velik ropot; vihar je namreč močno platneno streho, čeprav je bila dobro privezana, odtrgal na eni strani, in plapolala je okoli „Kong Haralda“ kakor mrtvaška zastava. Mornarji so jo le z velikim naporom ujeli ter zopet pritrdili in z verigami povezali. Parobrod je pa Neptun neusmiljeno metal na vse strani, in zdelo se mi je, da smo le orehova lupina brez vsake pomoči in da nikakor ne ostanemo pri tem viharju na pravi progi.

Ker je kadilni salon bil ravno nad vijakom parobrodovim, in ker je ta konec bil bolj v zraku nego v morju, se je vijak vrtel po zraku tako silno naglo in močno, da se je ves parobrod tresel, in da naju je kar po kosteh trgalo. To je bilo pa tudi za parobrod jako nevarno; kajti mornarji so nam pravili že v početku viharja, da se je bati, da se vijak ne stare, ker tako naglo in silno iz zraka udarja po morju, da mu lahko odlete peruti. Tudi smo izvedeli, da se nam utegne pripetiti, da dobimo skoz dimnik-valove v kotel, ker se je parobrod vedno na stran nagibal; to bi pa povzročilo eksplozijo. Imeli smo torej dovolj prilike, na ta ali oni način zapustiti krov „Kong Haralda“ sredi morja, 10 ur daleč od „Trondjema“, in potem pa z Bogom, domovina!

Ker sem kot skrben človek pred odhodom uredil svoje zadeve, nisem imel posebnih skrbi, kajti umreti moram itak bodisi doma, bodisi na širnem oceanu. Postal sem vsled divjega viharja in skakanja našega parobroda popolnoma apatičen, in bilo mi je že prav vseeno, če se „Kong Harald“ razbije in se potopimo ali ne. Vesel sem le bil, da sem ostal bil v salonu na krovu, a ne v notranjih prostorih; kajti gotovo je prijetnejše, v skrajni sili s krova naravnost skočiti v morje nego se v spalnici zadušiti.

Med tem nepozabnim bučanjem in razbijanjem morskih valov, tuljenjem razdivjanih vetrov in grozovitim suvanjem in nagibanjem našega ubogega parobroda so nama doneli skozi odprta salonska vrata na ušesa žalostni na pomoč klici v spodnjih dveh etažah po spalnicah ležečih in stokajočih potnikov! Človeka je bilo skoro groza ob tem jokanju, vpitju in stokanju; neka dama iz Budapešte, prava Junona, je grozovito vpila ter skoro zblaznela od strahu. Dve strežnici sta jo morali držati, da ni ušla in od strahu skočila v morje.

Ti trenotki ostanejo vsakemu izmed takratnih izletnikov v živem spominu do smrti; kajti vsakdo je bil prepričan, da nas končno Neptun vendarle pogoltne s „Kong Haraldom“ vred, ker vihar je vedno bolj divjal in naš parobrod kakor igračo metal po morju! Bil sem res trdnega mnenja, da ni več mogoče, da se ubrani neznanu sili besnečega morja in nepopisnega viharja. Po kadilnem salonu so sem-

tertja frčali najraznovrstnejši predmeti, kakor: knjige, šahovne in druge igre, pljuvalniki, steklenice, srebrne žličke, kozarci, dragi albumi s fotografijami, blazine itd. Človeka so kar ušesa bolela, kajti vse to je silno ropotalo in žvenketalo.

Pritisnil sem na električni zvonec, in prišel je steward, to je strežaj, in sicer, ker hoditi ni mogel, je prilezel po vseh štirih v salon, in ko sem ga opozoril na raztresene in premetajoče se reči, je rekel, da ne more pomagati, ter se je zopet po vseh štirih, kakor je bil prišel, začel pomikati po stopnicah v spodnje prostore.

Odondod je pa bilo slišati neprestano žvenketanje steklenic, kozarcev in krožnikov; kajti restavrater, ki je že 16 let na „Kong Haraldu“, ni mislil, da bi bilo mogoče, da nastane v najlepšem poletnem času tak ljut vihar. Pravil nam je drugi dan, da se mu je skoro vsa namizna posoda in steklenina pobila v tej grozni noči, ker je ni utegnil več pravočasno zavarovati z rutami. Za tem žvenketanjem je pa na gorenjem krovu, oziroma na strehi kadilnega salona nastal hud ropot, in mislila sva z Brunšvičanom, da se je prelomil jambor in padel na streho. Toda vihar je bil le dve zvezani klopi preobrnil ter s tem provzročil ta ropot. Jaz sem si želel, da bi vsaj za pet minut pojenjal vihar; kajti bolelo me je že po vsem životu, ker sem parkrat pošteno po tleh telebnil, bal sem se pa tudi, da tudi moj želodec končno omaga. Hvala Bogu, premagal sem tudi to pot srečno morsko bolezen in ostal sem vendarle zdrav, četudi sila utrujen!

Ta vihar je pa celo noč od 10. ure zvečer do 4. ure zjutraj razsajal tako, da je skrbelo celo kapitana, ali „Kong Harald“ zmagovito prestane ta zavrtni napad Neptunov ali ne.

Ob štirih zjutraj sem zapazil, da se naš parobrod samo še po dolžini prav pravilno ziblje, to je stopa, in se le malo na stran nagiblje; zlezal sem torej iz svojega kota v kadilnem salonu in pri vratih naletel na nekega mornarja. Na vprašanje, je li kapitan še živ, mi je povedal, da je zdrav, da se je ravnokar ves utrujen in premočen dal odvezati in da je šel spat. Vprašal sem dalje, ali je sedaj te predstave morskega viharja konec, in rekel mi je: v eni uri pridemo zopet za otoke, in viharja je pravzaprav že konec.

Če je šel kapitan spat, sem dejal Brunšvičanu, pa pojdiva še midva. Poklicel sem še Saksonca iz damskega salona, in šli smo v mojo spalnico na požirek konjaka. V kabini pa je bila oh najini odsotnosti grozna revolucija in prevrat v pravem pomenu besede. Vse najine premičnine: knjige, obleka, prtljaga itd., vsa vsebina umivalne mize in nočne omarice je ležala po tleh in pod posteljo! Najbolj sem se pa bal za album, ki smo ga opoldne dobili od kapitana za spomin; toda ni se hudo poškodoval, ker se je bil med obleko zamotal in tako rešil. Pobrala sva s Saksoncem hitro raztreseno drobnino in potem sva zlezla v postelj. Tudi tovariš iz Brunšvika je šel v svojo spalnico, ker čutil se je danes tudi on potrebnega počitka v postelji. Ta mož je namreč do 30. julija le eno samo noč spal v določeni kabini, vse druge noči je pa samotaril in pospaval bodisi v salonu za

kadilce ali pa v damskem salonu. Vprašal sem ga za vzrok, in on mi je takoj drugi dan, ko smo bili iz Trondjema odpluli, povedal, da ima v svoji kabini tako sitnega tovariša, bivšega pruskega častnika, da ne more poleg njega spati in da počiva rajši oblečen po mehkih sedežih obeh salonov za par ur, nego da bi spal v svoji postelji poleg nestrpnega Prušaka.

Mislil sem, da bom vsled velike utrujenosti, ki je bila naravna posledica dolgotrajnega strašanskega viharja, lahko in hitro zaspal; pa sem se le motil. Postal sem bil namreč ves razburjen med viharjem, in ko sem legel v posteljo, nisem mogel oči zatisniti; kajti parobrod se je nagibal še eno celo uro na obe strani tako znatno, da sem v glavi čutil bolečine vsled pritiska krvi, kadar se je Kong Harald tako nagnil, da sem imel noge više nego glavo. Zaspal sem končno ob 5. uri zjutraj in spal do 8. ure. Potem sem vstal, in tudi moj tovariš Saksonec se je prebudil; veselo sva se pozdravila kot tovariša, ki sva skupno in srečno prestala nepričakovani nočni vihar. Ko smo se v obednici zbrali k zajtrku, nas je bilo komaj eno četrtino vseh potnikov, kajti tri četrtine jih je vsled morske bolezni tako onemoglo, da niso mogli iz postelje.

Vreme se je bilo po grozni nočni nevihti pomirilo in nebo se razjasnilo, in „Kong Harald“ je plul tako lepo in mirno zopet po morju, da bi človek sploh ne mislil, da zna tudi on noreti in skakati kakor divji kozel.

Iskali smo one štiri širokoustne Prušake, ki so prejšnji dan tako želeli, da bi nastala nevihta, ki so pa tako strahopeto se poskrili, ko je začelo morje valove nam na krov metati. Iskali smo jih zaman. Izvedeli smo, da je ravno pri teh bramarbaserjih tako razsajala morska bolezen, da je bilo groza. Njih sosedje so pravili podrobnosti, ki so dokazovale, da je te bahače zadela pravična kazen za njih ošabno blebetanje. Tudi vsi drugi popotniki so privoščili tem nestrpnim Švabom to lekcijo, katero jim je dal Neptun. Prikazali so se šele malo pred Trondjemom na krovu Kong Haraldja z vidnimi znaki prestanega nočnega trpljenja, bolj mrličem nego ljudem podobni. Tudi mojega prijatelja Fränkla je vihar hudo izdelal, in mož se je zaklel, da ne bo nikdar več potoval po morju. Postaral se je bil v noči za par let. Najbolj sem se čudil, da je moj orjaški obmizni sosed v obednici, ki je imel tako dober želodec, da smo mu vsi zavidali, tudi bil žrtev Neptunovih naklepov in da se je vso noč na dnu „Kong Haraldja“ vil v groznih mukah morske bolezni. Danes možu ni zajtrk dišal, in pil je le čaj brez vsakega prigrizljaja!

Čas nam je hitro potekel med razgovarjanjem o minoli strašni noči, in bližali smo se urno Trondjemu. Nabrali smo v naglici, predno smo bili dospeli v trondjemsko luko, za vrle mornarje, ki so preteklo noč silno trpeli, precejšnjo napitnino in jo izročili kapitanu. Poslovali smo se od njega s srčno zahvalo za njegovo nam pri vsaki priliki izkazovano ljubeznivost in postrežljivost. Kapitan nam je pri slovesu še povedal, da so taki viharji v poletnem času le izredni, in da potnika kvečjemu v zimskih mesecih preseneti taka nevihta, kakršno smo preživeli, in še to le izjemoma. S tem nas je bržkone potolažil za prihodnje potovanje.

Ko je „Kong Harald“ priplul v luko, je pozdravil mesto Trondjem s štirimi streli in se odel v „veliko galo“, to je, razobesil je zastave vseh kulturnih narodov. S kastela trondjemskega so nam odzdravili topovi z desetkratnim strelom ob 11. uri dopoldne, ko smo srečno, dasi šest ur kasneje nego navadno, pripluli v luko, in zbrano občinstvo nam je klicalo: hura! Bali so se že v Trondjemu, da se je Kong Harald pogreznil na dno morja; kajti sicer je vselej točno se vrnil v Trondjem, dočim je tisti dan ura za uro potekla, ne da bi se vedelo, kaj je z njim.

Veseli smo zapustili ladjo ter posedli v pripravljene vozove, da nas popeljejo v razne hotele. Pri tej priliki se mi je pripetila še zadnja neznatna nezgoda; komaj sem bil namreč stopil na mostiček, ki drži do kopnega, se zadene eden izmed znanih štirih bahačev ob moj klobuk, in ta sfrči dva sežnja daleč na morje! Mornarji so imeli veliko veselja, ko so za njim segali s kavli in ga končno tudi srečno rešili. Umevno je, da sem jim takoj izplačal rešilno taljo v podobi ene krone, in klobuk mi je postal toliko dražji!

V hotelu „Britania“ smo imeli zadnji skupni obed, in razšli smo se na vse vetrove iz Trondjema. S tem je bilo velezanimivo in poučno potovanje na Severni rtič in tudi nazaj v Trondjem srečno končano.

Ostal sem z bolnim tovarišem Fränklom en dan v Trondjemu in bil sem vesel, da sem zopet enkrat spal v pošteni in mirni postelji; vendar sem čutil še celih štirinajst dni, da se pod in strop zibljeta v sobi, kjer sem mirno sedel, tako se mi je bil vihar vtepel v živce.

Prijatelj Brunšvičan se mi je predstavil ob razhodu kot kolega, kajti on je okrajni sodnik. Odrinil je popoldne 31. julija proti jugu v Bergen po morju; z njim je šel tudi Saksonec. Spremil sem ju na parobrod ter se srčno poslovil. Sestali smo se potem še enkrat v Kodanju, kjer smo bili prav dobre volje. Jaz sem pa drugi dan, to je 1. avgusta, po železnici odpotoval v Stokholm.

Vožnja iz Trondjema do Stokholma traja z brzovlakom od 5. ure 15 minut popoldne do drugega dne do 7. ure popoldne. Prevoziti ima vlak celih 854 *km* in potrebuje 26 ur za to pot.

Železnica pelje iz početka preko fjorda in deloma ob bregu ter se počasi dviga proti švedski meji. Svet je večinoma zarastel s smrekami in dobiya vedno bolj planinski značaj. Zadnja norveška postaja je Meraker, odkoder je krasen razgled po okolici (219 *m*). Odtod naprej je pa pokrajina vedno bolj pusta, kamnita in revna, vegetacija mine polagoma, in skalovje daje okolici resnoben značaj. Naokrog proti vzhodu se blešče švedski snežniki, in vlak prekorači 556 *m* visoko švedsko mejo, in sicer pred postajo „Storlien“, kjer se stekajo razne švedske železnice. Odtod vozi vlak po završeni carinski reviziji preko divje-romantične pokrajine, kamor zahajajo Švedi posebno radi na letovišča, dolgo časa pod leseno streho, ki ga brani v zimskem času zametov, preko Enaforsa, Dufeda, Are, Hjerpena v Mörsil. V vseh teh krajih je mnogo ljudi na letoviščih, in hriboolazci izletavajo odtod na bližnje gore. Železnica drži vedno ob vodi, namreč

ob manjših in večjih jezerih do znamenitejše postaje „Östersund“, mesta s 6500 prebivalci, ki leži jako slikovito in je večinoma leseno. Okolice ima veliko krasnih gozdov in jezero Storsjön, ki se pred mestom razprostira na vse strani daleč v deželo kakor kak fjord. Človek misli, da je ob Vierwaldstädtškem jezeru, tako živo spominja krasna pokrajina na Švico. Dalje pridemo v južni smeri do postaje Bräke in potem Ange (beri Ong), kjer se zopet stekajo razne železnice in menjavajo vozovi.

Pokrajina, ki je do švedske meje vedno bolj in bolj gorata, se znižuje od Storliena proti Stokholmu polagoma, in čim niže pride vlak, tem boljša je zemlja in tem več je obdelanega sveta. Jezero sledi jezeru, in železnica ves čas vozi ob njih. Vlak hiti mimo Ljusdala, Jerfsöja, Bollnäsa-Ockelbo-Storvik-Krilbo in potem mimo starodavnega vseučiliškega mesta Upsala, odkoder dospe v dobri uri po krasni planjavi ob 7. uri popoldne v severne Benetke, to je Stokholm.

Med potjo iz Trondjema sem se seznanil z jako zanimivim potnikom, nekim Belgijcem, ki je kot vrhovni inženir v ministrstvu v Bruslju potoval v uralske rudokope, kjer je imel izvršiti razne učene preiskave. Ta gospod, Viktor Watteyne po imenu, se mi je pridružil v kupeju in ostal je potem moj tovariš ne samo na železnici, temveč tudi še tri dni v Stokholmu. Tukaj sem ga spremil na parobrod, ki ga je ponesel v Peterburg, in od tam je potoval do Urala. Mož je govoril nekoliko ruski in tudi nemški. Razumela sva se prav dobro. V Stokholmu sva tudi skupaj stanovala, ne ravno ceno, vendar pa prijetno.

Ko sva dne 2. avgusta dospela v to mesto, sva šla naravnost v hotel „Continental“, ki leži poleg centralnega kolodvora v Vasagatan ter nama je po ugodni legi in lepi zunanosti jako ugajal. Nisva pa dobila niti najmanjše sobice v tem hotelu. Potem sva še poiskala štiri druge velike hotele, pa z istim negativnim uspehom. V tej stiski sem se spomnil hotela „Belfrage“, katerega sem med potjo čul hvaliti, in hitro sem naročil vozniku, da naju je tja zapeljal. Tudi ta hotel je v široki Vasagatan. Dobila sva res v tretjem nadstropju dve veliki sobi; jaz sem imel razgled na ulico in v majhen park, na levo stran proti jugu pa po mestu. Plačala sva za vsako sobo po 6 K na dan, to je okroglo 8 K našega denarja.

Drugo jutro sem nadel na dva Norimberčana, ki sta tudi s „Kong Haraldom“ bila na Severnem rtiču, in ta dva moža sta mi pravila, da sta nad 2 uri iskala po mestu prenočišča in da sta komaj v čisto neznatnem hotelčku za turiste našla eno sobico z dvema posteljama. Potožila sta mi, da je tam jako nemirno in primitivno, in da na vsem potovanju nista imela take smole s prenočiščem. Zavidala sta mi moj salon, v katerem sem našel hitro in brez posebnih težav dobro zavetje.

Bila sva z Belgijcem prav zadovoljna s svojim hotelom, kar se tiče stanovanja, le glede hrane ni bila stvar tako dobra; kajti hotel nima velike restavracije, temveč le privatno obednico, kjer pa obeduje le malo tujcev. Poskusila sva

prvo noč doma večerjati; ker pa nama ni ugajalo, sva potem obedovala in večerjala po raznih velikih restavracijah, kakor je ravno slučaj nanesel.

Jaz sem se odločil, da ostanem štiri dni v Stokholmu. Porabil sem ves čas prav vestno za ogledovanje mesta, njegovih znamenitosti in bližnje okolice.

Mesto, ki šteje 275.000 prebivalcev, ima krasno lego in sicer ob Melarskem jezeru in deloma na otokih in polotokih ob Botenskem zalivu Vzhodnega morja, in zbok te krasne lege je nekoliko sličen Benetkam; radi tega nazivljejo tujei Stokholm tudi severne Benetke, samo da je tu veliko več vode med posamnimi predeli nego v Benetkah. Tukaj je človek, ki se s severa vrne proti jugu, po dolgem času zopet v modernem mestu, ki ni leseno, temveč zidano kakor druga mesta. Široke, izborno tlakane ceste, zlasti ob nabrežju, veliki vrtovi in prostorni trgi napravljajo na človeka jako ugoden vtisk. Tujec se čudi, ko vidi v tako velikem mestu, kjer je trgovina silno razvita, in kjer je promet večji in živahnejši nego v marsikaterem drugem glavnem mestu, na vseh prostorih največjo snažnost in red. Po cestah in ulicah drdrajo neprestano s konji vpreženi in električni vozovi, omnibusi, ekvipaže, tovorni vozovi itd., po vodi sredi mesta pa plove nebroj parobrodov, ki služijo deloma mesto mostov za promet iz enega kraja v drugi kraj mesta, deloma za prevažanje blaga. To gibanje na kopnem in na vodi živo priča o cvetoči trgovini tega mesta.

Po mestu najde tujec po vseh krajih jako lepe, velike in v nam novem slogu zgrajene stavbe. Mnogo palač ima pročelja izdelana iz raznovrstnega kamenja; tudi se vidi dosti hiš, ki so večinoma sestavljene iz železa in mramorja. Vtisk, ki ga ta krasna severna metropola napravlja na tujca, je jako prijeten, in priznati moram, da nisem videl še nobenega mesta, ki bi se mi tako hitro prikupilo kakor to. Najbolj pa svedoči veliko privlačno silo njegovo dejstvo, da so hôteli, ki jih je jako mnogo po raznih krajih, vedno prenapolnjeni, čeprav štejejo veliki hoteli po 300 do 400 sob, n. pr. Grand Hôtel, „Riedberg“, Central Hôtel itd. Kar se tiče kakovosti hotelov, restavracij in zabavišč, še smejo primerjati večinoma z najfinjšimi v drugih svetovnih mestih. to glede prostorov samih in glede hrane, pijače in tudi postrežbe. Natakarki govore večinoma švedski, francoski in angleški in semtertja tudi slabo nemški. Med obedom in večerjo svira v vseh boljših hotelih in restavracijah dobra godba, sploh se pa čuje v Stokholmu toliko godbe kakor nikjer drugod. Kjer je kak vrt poleg restavracije, tam gotovo igra, in zlasti od 7. ure zvečer dalje čuje uho godbo iz raznih zabavišč, katerih šteje to mesto jako veliko.

Življenje je tukaj do polnoči in tudi še do ene po noči na ulicah in tudi po restavracijah tako živahno kakor po dnevu. Na večer se ljudje, ki niso razstreseni po letoviščih, kratkočasijo po raznih zabaviščih do pozne ure; kajti tukaj ne vlada ona stroga treznost, zmernost in varčnost, kakor n. pr. v Kristijaniji. Ljudje so veliko bolj veseli in zahtevajo ne samo kruha, temveč tudi pijače in zabave, in za to je skrbjeno v Stokholmu prav zadostno v vsakem oziru.

Tukaj sem čez dolgo časa videl zopet umetno razsvetljavo mesta, ki sem jo od 15. julija popolnoma pogrešal na potovanju; in to mi je bilo jako prijetno, kajti človek težko pogreša, česar je vajen. Ceste so s plinom in električnimi svetilkami, večinoma z velikimi obločnicami tako razsvetljene, da se o polnoči prava solnčna svetloba razliva po vsem mestu, zlasti po velikih trgih v središču mesta.

Prebivalstvo je tukaj vobče krepkejše postave nego v Kristijaniji; zlasti ženske, ki so vse plavalase in jako ličnih obrazov, so jako brhke. Tujcu občinstvo rado odgovarja na njegova vprašanja in mu daje to ali ono navodilo ter se sploh jako vljudno vede do njega. Jako slikovita so pa dekleta z dežele, katera prihajajo v mesto v svojih lepih narodnih nošah, z visoko rdečo ali črno čepico na glavi. Videl sem veliko takih deklet in čudil sem se, da so bila brez izjeme jako krasna.

Tujec vidi po mestu povsod kaj zanimivega, ne more mu biti dolg čas in rad ostane v tem svetovnem mestu, kakor dolgo mu sploh pripuščajo razmere. Ulice, trgi, vrtovi, vse zanima človeka po lični zunanosti in legi in s svojimi spomeniki, nanašajočimi se na slavno zgodovino Švedske.

Takoj drugo jutro sem se napotil iz hôtela, da si ogledam mesto in se seznanim z njegovo lego in značajem. Preko široke ulice „Vasagatan“ sem prišel po široki cesti ob nabrežju Melarskega odtoka v Botenski zaliv Vzhodnega morja (solno jezero ali saltsjön) na trg „Gustava Adolfa“. Tukaj je sredi trga velik spomenik slavnega Gustava Adolfa; ob levi strani stoji palača prestolonaslednika in na desni strani kraljeva opera, ki je jako velika in v notranjih prostorih bogato okrašena.

Stokholm ima razen kraljeve opere še več drugih gledališč, in sicer: kralj. dramatiško gledališče, novo gledališče, gledališče Vasa, potem v zverinjaku, to je v Djurgardenu, je posebno gledališče in poleg njega drama in v južnem delu mesta Södra Teatern.

Nasproti Gustava Adolfa trgu je širok most Norbrö, ki je zgrajen iz granita in vodi črez mali otok Helgeandsholmen proti kraljevi palači, stoječi na lepem griču. Razgled s tega mostu kakor tudi s terase pred kraljevo palačo je prekrasen in sila slikovit, kajti oko zre tukaj ne samo velik del mesta in znamenitih zgradb, temveč tudi živahno gibanje po cestah, po obrežju in po vodi, kjer mali in veliki parniki neprestano prevažajo ljudi in razno blago.

Kraljeva palača je jako obširno štirivoglato poslopje v tri nadstropja, 124 m dolgo in 116 m široko. Na nje desni strani gradijo sedaj veliko novo državno zbornico, ki bode segala od otoka Helgeandsholmen do kraljevega gradu ter bo z njim zvezana po kitem hodniku. Ker je v poletnem času, ko kraljeva obitelj biva na letovišču, dovoljeno, ogledati si to palačo v notranjih prostorih, sem tudi jaz porabil to priliko in si ogledal stanovanje kraljevo, kraljičino v prvem nadstropju in tudi prestolonaslednikove obitelji v drugem nadstropju. Jako zanimiva je soba, v kateri prestolonaslednica Viktorija goji kiparsko in slikarsko umetnost.

Tam najdeš mnogo slik in kipov, katere je izdelala ona. Zelo bogato so okrašeni prostori za slavnostne nastope, zlasti pa takozvana „državna dvorana“, v kateri kralj odpira državnozbornsko zborovanje, sedeč na srebrnem prestolu. Jako imenitna je dalje zbirka raznovrstnega orožja in raznoterih zgodovinskih oblek (lifrust och Klädkamaren). Tu ne hranijo samo domačega orožja iz vseh dob švedske zgodovine in švedskih zastav, nakopičena je tudi ogromna množina v raznih vojnah uplenjenih trofejev, zastav, orožja itd. Posebno mnogo zgodovinskih reči se nahaja tu iz časa kralja Gustava Adolfa.

Po pet ur trajajočem ogledovanju sem zapustil ves utrujen kraljevo palačo ter šel na mali otok pod mostom Norbrö. Tam je proti vzhodnemu koncu zabavišče in restavracija „Strömparterren“, kjer svira godba pri obedu in zvečer do polnoči. To je silno prijeten kraj ob vodi na morskem zalivu, kjer je človek tudi ob največji vročini pod košatim drevjem v senci in na svežem zraku.

Ko sem se bil tu izpočil in okreščal, sem se obrnil proti severovzhodu. Šel sem čez Gustava Adolfa trg in krenil na desno, kjer stoji na južnem koncu kraljevega vrta velik spomenik Karla XII., ki mu ga je ves narod švedski postavil iz hvaležnosti. Za spomenikom je velik, krasno izdelan vodomet, konec vrta na severu pa stoji sv. Jakoba cerkev, ki je zgrajena v gotskem slogu. Sredi vrta stoji spomenik Karla XIII.

Poleg tega lepega vrta ali pravzaprav šetališča, zasajenega z drevjem, se nahajajo najboljše in najfinejše kavarne oziroma restavracije, in šetalci poslušajo godbo, ki svira v njih, ne da bi morali vanje hoditi.

Komaj 50 korakov od tega vrta proti vzhodu je sicer ne tako velik, vendar jako lep park: Berzellipark, tako zvan po spomeniku slavnostnega kemika Berzellija. Poleg tega parka, ki je kaj košat, se nahaja velikansko zabavišče I. vrste, Berns Salonger, katero pač vsak tujec enkrat obiše. Na južnem koncu tega parka, ob nabrežju, se razprostira proti vzhodu široka cesta „Strandvägen“ do mostu, ki veže severni del mesta z Djurgårds Staden, to je z onim delom mesta, ki se imenuje po tamkajšnjem zverinjaku in je eno najprijetnejših šetališč in zabavišč v Stokholmu. To je prater, toda veliko lepši in večji nego dunajski. V Djurgardenu (beri: Djörgord) se nahaja par gričev, odkoder uživa oko krasen razgled po vsem mestu.

Tu so razna znamenita poslopja. Tik mosta „djurgårdsbro“ stoji velika kamenita monumentalna palača „Nordiska museet“, to je severni muzej, v slogu švedskega starega gradu; dalje proti vzhodu „Biologiska museet“, to je biološki muzej, ki je sestavljen iz lesa. V tem muzeju vidi človek vse živali in ptice, ki živijo po Skandinaviji. Dalje se tukaj nahajajo: gledališči „arena“ in Viktorija ter zabavišča: „Hasselhaken“, ki slovi po celem svetu, „Tivoli“, „Alhambra“ in mnogo drugih manjših. Največja znamenitost je pa v tem kraju takozvani prostozračni muzej „Skansen“, ki je svetovna posebnost v vrsti muzejev. Površje Skansena ne obsega nič manj nego 2500 hektarov ali 1845 oral

najrazličnejšega sveta: njiv, travnikov, gozdičev, gričev, skal in jezer ter je v malem slika švedske zemlje. To je krasna zbirka ali bogat muzej za zemljepisje in narodpisje, kakršnega morda nima nobeno drugo mesto. Tu se nahajajo hiše iz vseh dob in krajev švedskih, vse rastline in živali, kar jih je na Švedskem. Človek lahko hodi tod ves dan in še ne utegne in si ne more vsega ogledati. V tem prostoru je tudi 75 m visok stolp „Bredablick“, s katerega je krasen razgled po vsem mestu. V Djurgardenu se nahaja tudi kraljeva vila „Rosendal“, pred katero stoji velikanska vaza iz porfira, ki ima $3\frac{1}{2}$ m v premeru in je $2\frac{1}{2}$ m visoka.

Zahodni del tega otoka obseza lepa šetališča in nasade ter mnogo vil. Semtertja se nahajajo iz starih časov še posamne lesene hiše, kakršnih ni nikjer drugod po mestu videti.

V ta „djurgarden“ zahajajo ljudje od vseh strani zlasti ob štirih popoldne, to je ob času obeda, še bolj pa na večer s parobrodi in s konjsko železnico. Tudi jaz sem s svojim tovarišem, to je z belgijskim ravnateljem, takoj drugi večer se odpravil s parobrodom v „djurgarden“, kjer sva obiskala veliko in najboljšo restavracijo „Hasselbacken“, v kateri je vojaška godba prav izbornop svirala do polnoči. Tu se shajajajo vsi tujci kakor v Milanu v galerijah Viktorja Emanuela. Občinstva je bilo na terasi in po vrtu gotovo do 2000 oseb, in vendar je bila postrežba točna, jed in pijača izborna, a cene ne pretirane. Želeti bi bilo, da bi se tudi restavracije po drugih mestih v Evropi kaj naučile od tega restav-rana, kajti njih skoro ni mogoče primerjati s tem izvrstnim podjetjem.

Ko sva se najživahneje razgovarjala, pristopi tuj gospod k najini mizi ter me francoski pozdravi. V prvem trenutku ga nisem spoznal, ko me je pa bil opozoril na neko družbo v bližini, mi je bilo vse jasno. Tista francoska kolonija, ki se je bila z menoj udeležila izleta na Severni kap, je posetila, vračajoč se proti jugu, tudi Stockholm. Tako smo se tukaj prav slučajno zopet sešli. Ob kasni uri smo si s šampanjcem napivali, veseli, da smo se srečno iztrgali Neptunovim zanj-kam, ki nam jih je zavratno nastavljal v noči med 30. in 31. julijem v Atlantskem morju na „Kong Harald“. Zlasti je pa ona živahna Francozinja, ki mi je dne 27. julija vsled hudega butanja valov padla v čolniču na prsi, vpraševala, če sem še kaj zlovoljen radi nepričakovanih objemov, kar sem pa odločno zanikal. Tu sem se poslovil od jako ljubeznivih Francozinj in njih družbe, toda obljubiti sem jim moral, da pridem na razstavo.

Ob eni po polnoči sva odšla zopet k parobrodu ter se za 5 örov prepeljala do nabrežja Strandvägen Odtod sva jo peš udarila proti hôtelu, toda med potjo sva prišla do kraljeve opere, ki je bila magično razsvetljena ter je človeka že od daleč k sebi vabila. Ko sva bila dospela bliže, sva zapazila, da je restavracija na terasi ob operi krasno razsvetljena z mnogobrojnimi obločnicami in žarnicami, in da je tam vse polno ljudi. Šla sva tudi midva na teraso, kajti tovariš mi je dejal, da bi ne škodilo, če zaužijeva za šampanjcem, predno pojdeva spat, čašo

peneče citronade, ki se tu imenuje „citronwand“. Poslušal sem ga, in ko sva stopila po stopnicah na prostorno teraso, nama je prinesel natakakr takoj dve rdeči volneni odeji. Ker so tudi drugi gostje bili zaviti v take odeje, sva takoj razumela njih pomen ter se prav moško zavila. Prvi trenotek bi človek, ki semkaj pride, lahko mislil, da je zašel med blazne, tako našemljene ljudi. A jaz sem se spomnil onega jutra, ko smo se dne 15. aprila 1895. leta po velikem potresu zbirali v ljubljanski „Zvezdi“ in so se razni predsedniki in odličnjaki ljubljanski, tudi v rdeče, višnjeve, progaste in Bog ve kakšne odeje zaviti, izprehajali ter drug drugega občudovali v tej izredni gali. Vendar so te odeje jako praktične, kajti v kasni noči postaja vsled bližine vode, katere je na vseh krajih mesta v izobilju, precej hladno; zato skrbi restavracija, da gostje brez škode za zdravje lahko dolgo časa posedajo in počivajo na tej krasno ležeči terasi, na kateri je polno manjših in večjih šatorov iz platna. Ljudje v Stokholmu le malo mislijo na spanje in se rajši do pozne ure v jutro vesele življenja, vedoč, da spanje pomenja smrt, in da človek toliko dalje živi, kar več časa prebedi in porabi.

Priromala sva s tovarišem okoli poltreh v jutro v hotel in zaspala sva kmalu prav sladko.

Drugo jutro sem šel v „National museet“ t. j. narodni muzej, ki je na južnem koncu nabrežja „Blasicholmenhamen“ in se sme primerjati z največjimi in najbogatejšimi muzeji v Evropi. Tukaj sem se mudil štiri ure in pregledal vse oddelke, kolikor je sploh v tem času mogoče, to se pravi, le mimogrede. Po obedu sem se pa v družbi svojega tovariša zopet obrnil v severni del mesta, ki leži veliko više nego srednji, ki sem ga že zgoraj kratko opisal.

Najboljše je, če tujec z Gustava Adolfa trga hodi na razne strani, ker ondi najlaže spozna smer, kam da se mora obrniti, če hoče na ta ali oni kraj priti. Po veliki, jako elegantni cesti Regeringsgatan, to so vladne ulice, sem prišel do kraljeve knjižnice, ki stoji v jako velikem parku Humlegard v južnem delu njegovem in ima nad 300.000 knjig in 10.000 rokopisov. Ta knjižnica je veliko poslopje iz novejše dobe, a nima v arhitektonskem oziru nobene posebne važnosti. Sredi velikega parka je postavljen velikemu učenjaku in botaniku Linéju visok spomenik in še dalje proti severu spomenik iznajditelju kisika, K. W. Schelleju. Ker leži ta park precej nad spodnjim in južnim delom mesta, je videti vrhove njegovega bujnega drevja jako daleč naokrog.

Druga cesta, ki od severozahoda pelje v sredino mesta, je Drottninggatan, to so kraljičine ulice, v katerih se nahajajo najmenitnejše in najfinejše trgovske izložbe in mnogo znamenitih poslopij, n. pr. tehnika, zvezdarna, akademija znanosti. Par korakov iz te ulice, in človek stoji pred velikanskim železnim stolpom, ki spaja nad 15.000 telefonskih žic. Dalje se nahaja na tej cesti tudi še centralni zavod za telovadbo.

Tukaj moram omeniti, da je sploh to najlepši del mesta, ki leži severno od kraljeve palače od Vasabro (Vasovega mostu) proti vzhodu do konca nabrežja

Strandvägen. Na „Strandvägen“, „Blasicholmenhamen“ se nahajajo največje in najmoderneje stavbe; to nabrežje je veliko bolj široko nego dunajski „Ring“. Tu je pa tudi promet sila živahen; kajti poleg tramvaja vozijo ekvipaže, omnibusi in pa tovorni vozovi, ki prevažajo raznotero blago s parobrodov v mesto in iz mesta do parobrodov. Čudil sem se zelo, ko sem tukaj prvič videl nebroj ladij, obloženih z brezovimi drvimi, kajti tod nimajo drugega kurilnega lesa kakor breze, ki jih dovažajo iz vse Švedske po morju in po železnici. Na Norveškem kurijo samo z mehkim lesom in s šoto, tod pa izključno rabijo brezova drva.

Če gre človek po Drottninggade do konca proti severu, pride na čisto skalnata tla, ki so deloma še gola in nezazidana. Tu so sledovi prvotne podobe te pokrajine, ki je bila skala in gozd. Ravno take skalnate ostanke iz prvotne dobe tega kraja najdeš tudi na otoku „Skeppsholmen“, ki leži ob vzhodu starega mesta „Staden“. Na tem otoku je lepa cerkev Karla Ivana, več vojašnic v slogu modernih palač in vojaška višja šola. Ta otok je na južnem delu gola skala; ondi stoji tudi „kastel“ ali trdnjava.

Omeniti moram še „Katarinahissen“, to je 36 m visok elevator, ki ima na vrhu morda najlepši razgled po vsem mestu, bližnjih otokih in po zverinjaku. Za 5 örov potegne parna moč človeka do vrha, kjer je majhna kavarna. Tujei kaj radi zahajajo semkaj, to je v južni del mesta ob morskem zalivu, da uživajo krasni razgled na vse strani mesta.

Cerkvá je v Stokholmu primerno veliko, namreč 18, med njimi tudi finska in ruska. Cerkve so, kar je starejših, jako krasne po zunanji obliki in v notranjih prostorih. Novejše so v gotičnem slogu, toda brez vsakršnih okraskov jako priprosto zgrajene.

Najjužnejši del mesta se imenuje „Södermalm“ in je s premičnim mostom zvezan s starim mestom „Staden“. Če ta most odpro, jadrajo razne ladje in parobrodi z Melarskega jezera v morje skozi to zatvornico. Ta del mesta je iz starejše dobe in ima zlasti veliko trgovnic, skladišč itd.; ob nabrežju se vidi zasidranih neštvislno najraznovrstnejših ladij in parobrodov s celega sveta. Tukaj je tudi južno gledališče in zabavišče „Mosebacken“ in velika cerkev sv. Katarine z visoko kupolo.

Novejši del mesta se razvija proti severu in vzhodu; tam se nahajajo tudi mnogobrojne lične vile.

Kar se tiče okolice in izletov, mi je imenovati v prvi vrsti „Saltsjöbaden“, to je morska kopel, kamor vozijo parobrodi in pa tudi železnica. Vožnja traja 30 minut in stane 75 örov tja in nazaj. Nedaleč od kopeli je velik in jako fin hotel z izbornim restavranom. Obed stane 3 krone. Tukaj je vedno vse polno tujcev.

Na zahodnem delu Melarskega jezera sem si ogledal „Drottningholm“, kamor te popelje parobrod iz mesta v $\frac{3}{4}$ ure za 1 K (tja in nazaj). Vožnja mimo malih otokov in vil je jako prijetna in zanimiva. Semkaj hodi kralj s svojo obi-

teljo na letovišče, ker je poleg grada velik vrt in tudi krasen park. Nedaleč od gradu stoji majhna palača v kitajskem slogu, in tudi gledališče je tamkaj. Dalje sem si ogledal še staro mestece „Vaxholm“ z dvema trdnjavicama na severni strani mesta, kraljevi grad „Ulriksdal“ in „Gripsholm“. Ta grad je sezidal Gustav Vasa. Služil je večinoma kraljem za ječo njih sovražnikov in tekmecev za kraljevi prestol. V gradu je shranjenih mnogo starih znamenitosti, dragocenosti in slik, katere si človek lahko ogleda za 1 K.

To je bil moj zadnji izlet, in dasi sem z veseljem ogledaval vse te velezanimive in krasne gradove, vendar nisem mogel že skoro več hoditi, kajti bil sem štiri dni neprestano na nogah. Četudi bi bil prav rad ostal tu še en dan ali dva, moral sem se vsled utrujenosti odločiti, da odpotujem dalje proti jugu; tudi se je moj dopust že bližal koncu.

Odpotoval sem torej dne 6. avgusta popoldne ob 8. uri 40 minut iz Stokholma v južno Švedsko in plačal 5 K za spalni prostor v vlaku. Spričo utrujenosti sem legel ob 10. uri zvečer ter prav do ranega jutra dobro spal. Na kolodvoru sem doživel pred odhodom nenavaden prizor, ki ga ne smem zamolčati. Vstopila sta med drugimi tudi mlada poročenca, on v fraku in ona v beli atlasovi obleki z mirtnim vencem in zastorom na glavi. Spremilo ju je kakih 20 sorodnikov in prijateljev na kolodvor. Ko so se poslovili in je vlak zažvižgal, so počeli na peronu stoječi sorodniki in znanci škropiti iz pripravljenih papirnatih vreč novoporočenca, da je bilo veselje. Vprašal sem, kaj ta nenavadna ploha pomenja, in rekli so mi: srečo za poročenca! V noči smo prevozili od Stokholma preko „Linköpinga“, „Norköpinga“ do Nassjöja 350 km in odtod v jutro proti jugu mimo „Alfvesta“, „Vislanda“, „Elmhulta“, „Hesleholma“, „Eslöfa“ in „Lunda“ 268 km in dospeli v „Malmö“ ob 9. uri dopoldne, torej po 12 urni vožnji. Peljali smo se mimo lepih gozdov, bogatega polja, raznih jezer in naselbin in zjutraj dospeli v glavno mesto provincije Skåne (Schonen), to je „Malmö“.

Kakor znano, je ta provinca najbogatejša cele Švedske in slovi po svetu radi izredno rodovitega svojega polja. Malmö leži ob Öre-Sundu in je jako lepo in bogato trgovsko mesto s 54.000 prebivalci. Tukaj živi v poletnem času tudi mnogo tujcev radi izbornih morskih kopeli in ker je življenje dokaj ceno. Govoril sem z raznimi potniki, ki so se jako pohvalno izražali o tem mestu in o življenju v njem.

Odtod smo prišli po dve uri trajajoči vožnji mimo otoka „Saltholm“ v obširno in daleč v morje utrjeno luko mesta „Kjöbenhavn“ (Kopenhagen, Kodanj). Slišal sem, da so utrdbe pred luko požrle toliko denarja, da je med narodom in kraljem nastalo hudo nasprotje, in da se je narod radi teh izdatkov pri drugi priliki jako vidno in občutno maščeval. V luki je bilo mnogo vojnih in drugih ladij in parobrodov zasidranih, in po morju je plulo obilo najraznovrstnejših ladij proti luki in iz nje na vse strani. Ta živahni promet nam je

takoj káزال, da je tukaj trgovina jako razvita, in da je Kjöbenhavn vážna trgovska postojanka.

Mesto šteje 410.000 prebivalcev, torej za 135.000 več nego Stokholm in leži za otokom „Amager“ ob sundu, ki tvori tukaj v zavetju izbornu naravno luko. Proti severu se razprostira vojna luka (Orlogshavn) in za trdnjavo „Fredrikshavn“ je nova prosta luka „Frihavn“.

Ko sem rešil svoj kovčeg iz velikega kupa prtljage na parobrodu, sem poklical nosača in potem droško, ki me je zapeljala v hôtél „Angleterre“ na Kongens Nytorv, to je na kraljevem novem trgu v sredini mesta. Hôtél je eden najboljših, četudi iz starejšega časa, in priznati moram, da se sme res vsakemu potniku radi izborne postrežbe in jako ugodne lege priporočati. Na velikem trgu pred hotelom je postajališče za tramvaj in za električno železnico, in človek se za par örov pelje, kamor mu drago. Na južni strani trga stoji velikanska zgradba v renesančnem slogu, to je „Kongenstheater“. Prav žal mi je bilo, da ni bilo takrat predstav, in zadovoljiti sem se moral samo z ogledavanjem velikih in krasnih prostorov tega gledališča. Sredi nasadov na trgu je postavljen spomenik kralja V. (na konju) iz 16. stoletja.

S tega velikega trga, ki ga obkrožujejo moderne in jako bogato okrašene palače, večinoma mramornate, vre živahen promet po 13 velikih cestah na vse strani mesta.

Ko sem bil ves trg prehodil, sem krenil v severno stran po jako široki cesti „Bredgade“, kjer vzbuja mnogo imenitnih palač po svoji lepi arhitektiki in velikosti pozornost tujčevo. Komaj sem napravil kakih 40 korakov, zagledam na desni strani proti luki lepi trg sv. Ane (Anaplads), ki je na obeh straneh obsajen s košatim drevjem. V tej ulici imata Nemčija in Angleška svoji poslaniški palači, Avstro-Ogrska pa ima svoje poslaništvo nastanjeno v prvi levi prečni ulici „Droningens Tvergade“. Dalje se v Bredgadi nahaja jako velika palača grofa Schimelmana, ki pa je sedaj predelana za koncertno palačo. Kdor to palačo s krasno železno ograjo zagleda, mora misliti, da tukaj gospodari kak bogat aristokrat, kar je res nekdanj bilo; toda tudi grofovske palače imajo svojo usodo. Kako drastično nam slika n. pr. Kanal grande v Benetkah minljivost slave; kajti po palačah imenitnih in ponosnih velikašev bivše mogočne republike skladajo danes židje svojo raznovrstno šaro in robo! . . . Znamenita je dalje palača grofa Moltke-Bregentveda. V njej se nahaja zbirka nizozemskih slik, katere je zbral Morell sredi 18. stoletja. V tej ulici je tudi palača grškega kralja Jurja in cerkev sv. Friderika. Ta jako krasna in velika cerkev je zgrajena iz mramorja ter ima visoko kupolo, kamor je prost vstop. Imenujejo jo tudi mramorno cerkev. Šel sem tudi jaz po stopnicah više in više in prilezel v potu svojega obraza v notranji prostor nad kupolo. Odtod sem pa moral v neznosni vročini in soperici stopicati po ozkih stopnicah do vrha kupole, kjer je odzunaj majhen hodnik. Ko sem srečno dospel na ta hodnik, sem bil pa odškodovan za obilo težav,

kajti pred očmi se mi je razgrinjala krasna slika celega mesta, luke ter morja! Ostal sem četrť ure na vrhu, potem pa se vrnil po drugih stopnicah zopet na cesto. To pa ni bilo lahko; imel sem namreč mnogo truda v prostornem, a ne dosti razsvetljenem podstrešju, predno sem našel druge stopnice, ki so v temnem kotiču skrite. Ko sem gori lezel in tudi na vrhu prvih stopnic sem zapazil napis, da je povratek po teh stopnicah prepovedan; kajti stopnice so tako ozke kakor v najvišjem stolpu katedrale v Milanu, kjer se dva človeka ne moreta drug drugemu izogniti. Bil sem že v skrbeh, da ne najdem drugih stopnic, vendar se mi je končno posrečilo. Prišel sem srečno v potu svojega obraza na tla in korakal sem počasi dalje po Bredgadi. Poleg te cerkve se nahaja jako lepa ruska cerkev s tremi pozlačenimi kupolami; nekoliko dalje je državna zbornica. Ta palača je bila pred 200 leti zgrajena kot opera, ko pa je l. 1884. kraljeva palača Kristiansborg pogorela, so nastanili v njej državni zbor. Omeniti mi je dalje malo katoliško cerkev sv. Ansgarija, katero sem tudi obiskal, potem kirurško akademijo, Frederiks-Hospital in francosko poslaništvo. Konec Bredgade proti severovzhodu so jako lepi nasadi in šetališča, ki se imenujejo „Esplanaden“, za temi pa citadela „Frederikshavn“ (kastelet) ob morju. Sredi Bredgade je na desno proti morju dohod skozi Frederiksgade h kraljevi rezidenci „Amalienborg“, obstoječi iz štirih posamnih palač, sredi katerih je osemvoglat trg. Ta kraljeva rezidenca je bila v 17. stoletju zgrajena za štiri plemenitaške rodbine in je kasneje prišla v last kraljeve rodbine, ki sedaj tukaj stanuje, odkar je velika palača Kristiansborg l. 1884. pogorela. Kralj stanuje v eni palači, prestolonaslednik v nasprotni, v eni palači so prestolna dvorana in reprezentacijske dvorane, in v četrti se nahaja ministrstvo za zunanje stvari.

Iz tega je pač razvidno, da ima malokatera ulica toliko zanimivih in imenitnih palač in zgradb kakor Bredgade.

Ko sem si bil ogledal ta kraljevi grad, sem se vrnil ob polpetih ves truden in lačen v hotel k obedu. Obedoval sem prav dobro in plačal pri table d'hote 3 K. Jedilni listi so pisani v danskem in v nekaterih hotelih tudi v francoskem jeziku, tako da se mora popotnik kolikor toliko navaditi jezika, ker drugače niti ne ve, kaj naroči ali kaj dobi. Naš hotel je bil prenapolnjen s tujei, in jaz sem dobro sobo dobil le vsled brzojavnega naročila iz Stokholma. Popoldne, to se pravi proti 7. uri, sem krenil proti zahodu mesta; kajti svetovali so mi, da naj grem v Tivoli, kjer je raznotere zabave na obilico. Šel sem črez trg Kongens Nytorv po Östergadi, črez trg Høibroplad in potem naravnost proti novemu „Radhusu“, to je mestni hiši z visokim stolpom. Za tem poslopjem proti jugu je pa zahodni bulvar (vöstre boulevard), jako lepa in široka cesta. Na severnem koncu tega bulvarja se razprostira krasni in zelo prostorni trg: „Radhuds-Pladsen“, obdan z velikimi palačami. Južno od tega trga je pa velikansko zabavišče Tivoli. Kar je v Stokholmu Djurgarden, to je Tivoli za Kjöbenhavn. Tukaj najde človek zabavo, kakršne hoče, in sicer jako fino, ne take kakor v Praterju na

Dunaju. Vstopnine je 30 örov, in človek gre, kamor hoče v tem zelo velikem zabavišču. Tu je gledališče, javna telovadba, godba na vse strani, fine restavracije, žive podobe, plesišča, ribnik itd. Predstave se vrste ves popoldan in do pozne ure v noči.

Tukaj sem našel svojega znanca Brunšvičana, ki se je po morju prepeljal v Bergen in odondod v Kjöbenhavn, kamor ga je z magično silo vleklo; kajti navadno živi v malem mestu in je vesel, če pride v svet med ljudi. V proslavo tega slučajnega in veselega sestanka sva izpraznila par steklenic vina in si potem ogledala razna zabavišča v Tivoliju. Ko sva se o polnoči vračala v notranje mesto, je bilo še po vseh ulicah polno ljudi, kajti tudi tukaj se ljudje radi zabavajo in hodijo kasno v noč spat.

Drugo jutro sva se dogovorila z Brunšvičanom, da se snideva ob 12. uri v Thorwaldsenovem muzeju. Predno pa sem šel tja, sem si ogledal še razvaline impozantnega, l. 1884. pogorelega kraljevega gradu Kristiansborga. Jako obširno zidovje stoji na malem otoku in meji proti jugozahodu na velike angleške nasade. Pred zidinami proti mestu stoji velik spomenik kralja Frederika VII., ki je dal Danski ustavo. Po nasadih so razvrščene alegorične podobe krepkosti, modrosti, zdravja in pravice. Velikansko zidovje napravlja na človeka jako žalosten vtisk, kajti vse je v razvalinah, ožgano, brez oken, brez strehe in stropov. Razvalina sredi mesta! Neverjetno se vidi tujcu, da tako naobražen narod, kakor so Danci, pusti stavbo velike arhitektonične vrednosti polagoma razpadati v razvaline. Poizvedoval sem in čul, da učenjaki niso edini, v kakem slogu naj se zopet zgradi. Toda ta izgovor ne velja; v 15 letih bi bili strokovnjaki že vendar lahko prišli do pametnega sklepa, kajti gotovo se ta stavba ne more v drugačnem slogu popraviti, kakor je bila iz početka zgrajena. Drugi pa pravijo, da je kralj itak preskrbljen glede stanovanja v Amalienborgu, in da je Danska izdala toliko za obmorske utrdbe Kjöbenhavna, da ne more starega gradu Kristiansborga več dostojno popraviti. Tako se maščujejo Danci!

Pri požaru niso poškodovani bili poleg gradu stoječi kraljevi konjski hlevi, grajska cerkev in orožnica. Tudi kraljeva knjižnica je bila ohranjena, in to je velika sreča, kajti spada med najbogatejše, ker ima 550.000 knjig in do 26.000 rokopisov.

Za razvalinami kraljevega gradu proti zahodu stoji svetovnoznani „Thorwaldsenov muzej“. V tem muzeju so shranjeni umotvori največjega kiparja vsega severa, Vojteha Thorwaldsena, ki vzbujajo vsled izredne svoje dovršenosti občudovanje vsakega omikanca. Umetnik počiva sredi muzeja v kamenitem grobu. Ni mogoče posamnih umotvorov v tem svetišču umetnosti popisati, kajti njih število sega nad 500, in človek le strmi, da je bilo mogoče enemu umetniku toliko natančno po življenju posnetih podob izgotoviti. Nikdar ne pozabim onih krasnih ur, ki sem jih preživel v tem po vsem svetu znanem muzeju, ki je ponos cele Danske. Ob 12. uri sva se srečala z Brunšvičanom in do 2. ure občudovala v pritličju

kiparska dela, v prvem nadstropju pa umetnikove slike, knjižnico in hišno opravo.

Le nerada sva zapustila ta hram visoke umetnosti ter se obrnila proti jugu, kjer sva od daleč zagledala cerkev „Frelserskirke“, ki ima posebno čuden stolp. Ob zunanji strani tega stolpa (ne tako, kakor v monakovski Bavariji, kjer se je moj prijatelj skoro zadušil) se vijejo stopnice prav do vrha. Nastopila sva tudi to pot in prilezla po 397 stopnicah 90 m visoko do 5 m visokega Odrešenika, ki stoji na vrhu stolpa na veliki, 4 m debeli kroglji. Ko sva si pritrčila klobuka, sva uživala s tega vzvišenega stališča krasen razgled južno po morju in proti severu po vsem mestu. Ker ni bil zrak nad morjem prav čist, nisva videla do švedske obali, kar je sicer navadno ob dopoldanskih urah. Za ta razgled sva morala plačati vsak po 1 krono.

Korakala sva potem v hudi vročini skoz „Slotsholmgade“ mimo nove, jako lepe borze, preko mosta pred Kristiansborgom in prišla mimo Holmenskirke na trg Kongens Nytorv, kjer sva v mojem hotelu obedovala. Po obedu sva sedela nekaj časa v kavarni pri čaši mrzle limonade in čakala, da je največja popoldanska vročina minila. Potem sva po Gothersgade, ki prereže ves del mesta med luko in severozahodnim Nørrebro, prišla na vrt Rosenborg Have, kjer se nahaja kraljevi grad „Rosenborg“, ki ga je zgradil kralj Kristjan IV. V tem trinadstropnem gradu v renesančnem slogu s tremi stolpi se nahajajo razne dragocenosti, biseri, orožje, obleka raznih kraljev. Jako zanimivo zbirko je lahko ogledati brezplačno. To je bila na vsem mojem potovanju edina zbirka, ki sem si jo brezplačno smel ogledati, vendar sem dal za katalog 2 kroni.

Takoj onkraj severnega bulvarja (Norrö Boulevard), nasproti „Rosenborgu“ leži „Botanisk Have“, to je botanični vrt, v katerem se nahaja kemiški laboratorij, mineralogični muzej, politehnika in zvezdarna. Za vrtom proti zahodu je pa velika občinska bolnica. Proti severovzhodu od botaničnega vrta je muzej za umetnost. Tu se nahaja državna zbirka jako zanimivih slik, kipov in bakrorezov. Drugo jutro sva si jo tudi ogledala.

Imela sva s tovarišem današnjega truda vsled obile hoje dovolj, vrnila sva se torej v mesto in v prijateljskem razgovoru pri čaši svežega plzenca mirno preživela večer ter šla kmalu spat, kajti drugo jutro sva morala nadaljevati svoje potovanje po mestu.

Dne 9. avgusta sva si ogledala „Kunstmuseum“ in na Nytorv proti jugu ležečo palačo „Charlottenburg“, ki je služila nekdanj za opero, sedaj pa je v njej akademija lepih umetnosti. V tej palači je imel Thorwaldsen svoj atelije. Za palačo je poslopje za umetniško razstavo. Dalje sva si ogledala novo „Glyptothek“. To je velezanimiva, jako bogata zbirka starih in modernih kipov in slik, ki so razpostavljeni v 14 dvoranah, potem na zahodnem koncu Tivolija stoječo „Friedsstötten“, to je spomenik svobode, ki so ga Danci v spomin na leta 1778. priborjeno osebno svobodo tukaj postavili. Potem sva se z vozom peljala na

zahodno stran v „Frederiksberg-Have“, to je kraljevi park, ki presega po velikosti in krasoti vse druge vrtove. Sredi tega parka je kraljevi grad Frederiksborg, v katerem je sedaj višje vojno učilišče; poleg gradu, ki stoji na griču in je z njega lep razgled po zahodnem delu mesta, je velik zoološki vrt. Zunaj tega parka, na južnem robu njegovem, na cesti Ny Carlsbergvei je pa „Gamle Glyptothek“, to je stara gliptoteka. Tukaj je v privatni posesti mecenata in bogatina C. Jacobsena zbranih toliko umotvorov iz starega veka vseh dob, da je 20 velikih dvoran z njimi napoljenih. Ta zbirka ima mnogo več vrednosti nego marsikateri muzej. Ogledaš si jo lahko za 75 örov.

Popoldne sva se po obedu vrnila v sredino mesta in šla najprvo ogledat si najiminentnejšo, na cesti Nörrogade ležečo cerkev Frue Kirke. Cerkev je stolna in stoji že od l. 1201., vendar je že mnogokrat pogorela, in so jo morali vsled tega na novo graditi. Ta krasna bazilika je zgrajena na stebrih v grškem renesančnem slogu in ima v notranjih prostorih Thorwaldsenove iz mramorja izklesane podobe Krista in 12 apostolov, angela, ki drži v roki školjko kot krstni kamen, in več reliefov iz mramorja. Pred cerkvijo sta dve bronasti podobi Mozesa in Davida in nad vrati relief Ivana Krstnika v puščavi. Takoj za cerkvijo je pa univerza, ustanovljena že l. 1479. po kralju Kristijanu I. Poleg univerze, ki jo dandanes pohaja do 2500 dijakov, je vseučiliška knjižnica in jako bogat zoološki muzej. Nedaleč odtod proti jugu stoji stolp Nikolaja (Nicolai Taarn), ki je tudi zelo zanimiv; na vrhu, 55 m visoko je namreč znamenje za pravi čas, vidno celemu mestu. Na drogu se dviga ob 12. uri 55 min. opoldne velika krogla, točno ob 1. uri se pa spusti z droga doli ter da s tem astronomski pravi čas prebivalstvu na znanje. Ravno tako znamenje bi se tudi na ljubljanskem gradu lahko dajalo vsem onim, ki se za pravi čas zanimajo, in radi tega sem ta stolp tukaj omenil.

Odtod sva šla po Kristalgade na vzhodno stran in prišla do cerkve Svete Trojice (Trinitats Kirke). Ta cerkev sama na sebi ni znamenita, in vendar jo vsak tujec gotovo obiše, kajti ima neko posebno privlačno silo, ki spominja na Benetke. Cerkvi je namreč prizidan takozvani Bunde Taarn, to je okrogel stolp, ki je 36 m visok in 15 m širok, in ki nanj človek brez stopnic in, če hoče, tudi na konju pride. Kakor na Sv. Marka trgu stolp Campanille, ravno tako je tudi ta stolp zgrajen iz dveh zidov, namreč iz zunanjega in notranjega, med obema zidovoma je pa na obokih napravljena lepa, 5 m široka pot, ki se v stolpu polagoma vije do vrha. Ni torej čuda, da je ruski car Peter Veliki leta 1716. po tej poti gori in doli jahal konja, carica Katarina pa se z vozom, v katerega so bili štirje konji vpreženi, gori in nazaj peljala. Tudi z odprte terase na tem stolpu je lep razgled, kajti cerkev stoji na višini mesta, in če je vreme lepo, vidiš do švedske obali in v švedsko južno pokrajino. Plačala sva torej po 10 örov in prišla sva brez napora na vrh tega velikanskega in močnega stolpa in si tako tu sredi mesta ogledala krasno panoramo.

Obiskala sva potem še park na Norrö in Vestre Farimagssgade, kjer se nahajajo tudi vodovodne naprave za mestni vodovod. Odtod sva jo udarila peš mimo velikanskega Central-Hotela in Dagmar-gledališča, čez mestni trg in po sredi mesta na večer proti hotelu, kajti drugi dan je moral moj tovariš Brunšvičan odpotovati domov, in ker sva bila vsled neprestanega tekanja po tlaku in po stopnicah zelo utrujena, sva morala misliti na to, da prideva kmalu k počitku.

Sedela sva na noč pred hotelom „Angleterre“, mirno večerjala in pila pristnega plzenca in končno za razhodnjo še kozarec burgundca. Pri slovesu sva si obljubila, da si bodeva dopisovala in če mogoče še enkrat kako daljšo pot po belem svetu nastopila.

Drugo jutro sem šel zopet na delo, in sicer v narodni muzej na Frederiksholmkanalu, na zahodni strani kraljevega gradu Kristiansborga. Ta palača je bila prej stanovanje prestolonaslednika, ki pa se je l. 1884. po požaru Kristiansborga preselil v Amalienborg. Tu so nagrmadene znamenitosti vseh dob in narodov. Jako poučna zbirka ima tri oddelke: danski, etnografski in antični; zlasti prva dva sta velike vrednosti in zelo bogata. Našel sem po vseh 22 dvoranah mnogo tujcev, ki so z zanimanjem ogledovali to velezanimivo zbirko iz prazgodovinskih in poznejših časov. Danci imenujejo ta muzej kratko „Etnografisk museum“.

Popoldne sem se peljal po železnici proti severu mimo krasnih letovišč Lyugby in Hilleröd v Frederiksborg. Ta grad je služil prej za letovišče kraljem, sedaj je pa tudi večinoma le nekak narodno-zgodovinski muzej, ki spominja na slavne, davno pretekle čase. Lega gradu in parka je krasna, in človek si želi, da bi utegnil v tem lepem kraju ob jezeru Frederiksborga par tednov počivati in krasoto narave uživati.

Ker je dve uri vožnje, sem se vrnil ob 6. popoldne zopet v Kjöbenhavn in sklenil, da odpotujem tudi jaz drugi dan proti jugu, kajti od samega gledanja in občudovanja narave in umetnostnih izdelkov so me bolele oči, od hoje pa noge. Kar je bolj važnega in zanimivega, sem si bil ogledal vse in si vtisnil lego mesta in njegovih znamenitosti dobro v spomin. Da nisem samo na ceste, trge in spomenike obračal svoje pozornosti, je pač umevno, kajti tudi ljudje in življenje so me istotako zanimali. Pri tej priliki moram omeniti, da sem videl v Kodanju na celem svojem potovanju najlepše ženske. Vse dame imajo jako fine obraze, so plavalase in krasne rasti, tako da se jih človek ne more nagledati. Ker se tudi jako okusno oblačijo, je pač umevno, da vsakega tujca, ki se kaj zanima za „lepoto“, naravnost očarajo. Upam, da mi moje rojakinje ne bodo tega objektivnega priznanja v zlo štele, kajti lepota Slovenk slovi vendar daleč po svetu in jih to nič ne boli, če so tudi druge dame lepe in dražestne.

Tukaj sem se kmalu osvedočil, da se sme Kjöbenhavn po vsej pravici prištevati med svetovna mesta, in sicer po svoji zunanosti, svojih arhitektonično krasnih stavbah, lepih ulicah, znamenitih umetnostnih zbirkah, katerih je več

nego v drugih stolnih mestih, zlasti pa tudi po živahnem prometu in življenju prebivalstva.

Kakor v drugih severnih mestih, živijo tudi v Kjöbenhavnu jako dobro in veselo ter se šele po polnoči poizgubijo iz restavracij in zabavišč ter z raznih šetališč.

Ljudstvo je jako naobraženo in mirno ter spoštuje državno oblast brez ugovora. Videl sem v bližini luke vse črno strajkajočih delavcev vseh vrst; bilo jih je do 40.000, ki so se dan za dnem ondi zbirali, a se mirno med seboj razgovarjali ali časopise čitali. Nikdar ni bilo kakega prepira, in policist je hodil med njimi tako mirno in varno, kakor da bi bil med dobrimi prijatelji.

Sploh moram reči, da so ljudje najnižjih slojev veliko bolj naobraženi nego pri nas, in to po vsej Skandinaviji. Videl sem v Kristijaniji, v Stokholmu in v Kjöbenhavnu, da čitajo ne samo dekleta, ki vozijo male otroke v vozičkih na izprehod, med potjo in po raznih parkih časopise, temveč da tudi preprosti delavci, ko imajo opoldanski počitek, sedajo v kako senco in prebirajo politične liste. To je pač veselo znamenje splošne naobrazbe in splošnega zanimanja za javno življenje in priča, da se ljudstvo že v mladih letih pridno uči, ker bi drugače ne bilo mogoče, da zna malodane vsak človek čitati in pisati.

Na Danskem je sploh vsled imovitosti prebivalstva in velike plodovitosti zemlje jako veliko ljudskih šol; drugače je pa to v siromašni Norveški in Švedski po severnih krajih. Tam nimajo šol kakor na Danskem ali drugod po Evropi, ker bi jih država in občine ne mogle vzdržavati. Imajo pa popotne učitelje, ki morajo nadomeščati to, kar so drugod redne ljudske šole, katerih tukaj radi velike oddaljenosti posamnih naselbin in vasi nimajo in jih spričo pomanjkanja denarja tudi ne morejo graditi. V Norveški veleva zakon, da morajo otroci od 8.—15. leta hoditi v šolo. Popotni učitelji poučujejo po deset do dvanajst tednov v enem kraju, in takrat se morajo vsi otroci učiti. Če bi ne bilo otroku veselje do učenja prirodno, ne opravil bi tak popotni učitelj s svojim trudom prav nič; ker pa so otroci od doma že za učenje izpodbujeni in se radi in brez pritiska učijo, uspevajo veliko bolj nego naši učenci, ki po vaseh po 5—6 let hodijo v šolo klopi gulit in nazadnje znajo komaj svoje ime za silo zapisati. Česar se otrok uči v šoli, ponavlja doma v rodbini, ki mu pomaga, in tako se polagoma nauči z marljivostjo in prirojenim dobrim razumom več nego otroci po drugih krajih v ljudskih šolah. Ni torej čuda, če se širi naobrazba po vsej Skandinaviji navzlic velikim neprilikam zlasti v severnih krajih.

Povsod na Norveškem in Švedskem prodajajo časopise po cestah, in jih ljudje kupujejo brez izjeme ter jih kar javno čitajo.

Sram me je bilo, ko sem primerjal te razmere z našimi v Avstriji, kajti pri nas je skoro vse narobe; otroci na deželi hodijo brez veselja v šolo, se tudi navzlic poštenemu prizadevanju naših učiteljev le malo nauče in se, ko dorastejo, za nadaljno naobrazbo nič ne brigajo, ampak navadno pozabijo še to, kar so se

v šoli naučili. Ni se torej čuditi, da je potem zanimanje za javno in politično življenje tako neznatno, ko manjka temelja. Pa upajmo, da začnemo tudi v srednji Evropi in zlasti v Avstriji posnemati vrle naše skandinavske brate, ki nam lahko služijo v marsikaterem oziru za vzor!

Neverjetno se vidi človeku, da so prebivalci kamenite in revne Norveške glede splošne omike in naobrazbe nas „kulturne“ narode, ki smo razvoj omike od juga na sever posredovali, daleč že prekosili in nadkrilili. In vendar je to resnica, o kateri se potnik vsak dan lahko prepriča.

Skandinavci so ravno vsled svoje višje naobrazbe v svojih telesnih potrebah jako skromni, in kmet si izdeluje doma sam vse hišno orodje, hišno opravo, večinoma tudi obleko, in tako je prost in neodvisen od vsakega. Na to je pa seveda tudi že po prirodnih zakonih bolj ali manj navezan, kajti posamni kmečki dvorci so daleč drug od drugega postavljeni, in torej je življenje drugačno nego v naših vaseh, katerih pa na Skandinavskem ne poznajo.

Kmet si mora celo žito doma mleti na ročne mline. Ti mlini pa le napol zmeljejo žito, in kruh je zato čisto drugačen nego pri nas. Najbolj je sličen našim „mlincem“, to so do 20 cm široke testene plošče, ki so skoro prozorne. Te testene plošče pokladajo večinoma na prosene pleve v peč in potem hranijo pečene po 4—8 tednov, ker se ni bati, da bi se pokvarile. Tudi po najboljših hotelih je tak kruh gostu na ponudbo, vendar ne morem reči, da mi je posebno ugajal, ker ima okus, kateremu nismo vajeni. Začeli so pa sedaj po gostilnicah in po mestih peči tudi kruh v hlebih in raznovrstno drugo pecivo, katero je pa še daleč za našim glede okusa in dobrote.

Navadna hrana v Skandinaviji je močnat sok, krompir, slaniki, mleko, „smörbrod“ in redkokdaj goveje meso; ni čuda, da so ljudje ob taki naravni in nepokvarjeni hrani tudi jako zdravi in čili. Opojnih pijač se vzdržujejo, in celo ribiči, ki ribarijo na Lofotih ali drugod, ne marajo žganih pijač in pijejo le čaj, da se ogrejejo po napornem delu.

Ker ima Norveška jako malo plodonosne zemlje, mora iz Danske, Angleške in na severu z Ruskega žito uvažati. V tem oziru sta Švedska in Danska na boljšem, ker imata izvrstno zemljo, ki jima več rodi, nego sami potrebujeta, in vsled tega lahko žito izvažata.

V vseh treh deželah, to je v Norveški, Švedski in Danski sem videl, da tudi kmetje strogo pazijo na snažnost v svojih hišah in okrog njih. Sila sem se čudil, ko sem zapazil, da imajo kmečke lesene hiše velika okna in pri vsakem oknu lep, bel, s čipkami obrobljen zastor. Vidi se, da Skandinavke na to gledajo, da je hiša, to je soba snažna in da tudi na zunaj kaže čedno lice. Skandinavec ljubi luč, zrak in svobodo; zaradi tega si napravlja prostorne hiše z velikimi okni. Da napravlja taki prostori jako ugoden vtisk na tujca, je pač lahko umevno.

Dal Bog, da bi tudi naš kmetič kmalu prišel do spoznanja, da sta svetloba in zrak neobhodno potrebna in za razvoj telesa in duha največjega pomena, ker potem se bo otresel podedovanih in nezdravih predsodkov in počel bo tudi on večja okna v svojih hišah delati in prostore v večjih merah graditi. Dandanes je žalibože naš kmet nastanjen v tako majhnih izbah, da mu manjka zraka in svetlobe, in da se je čuditi, da more v takih nezdravih in nezadostnih prostorih živeti.

Skandinavec je dobrega srca in poštenega vedenja ne le proti ljudem, temveč tudi proti živali, na katero silno strogo pazi in ji gradi lepe, prostorne hleve. Videl sem v raznih krajih, da je živina lepo rejena in oskrbljena ter gospodarju tudi pokorna.

V dokaz, kako Danci skrbe za konje, sem omenil že v popisu pota od Gjedsera proti Kodanju, kjer sem videl konje na polju pri oranju angleško opravljenene. Ko sem se pa več dni mudil v Kodanju, sem zapazil, da ima vsaka droška štirinogato kozico, ki se da zložiti in pod nogami izvoščeka prav lahko shraniti. Premišljeval sem, čemu bi bila taka kozica, in ko sem šel malo dalje, sem videl, da na to kozico pokladajo bodisi seno ali pa leseno posodo z ovsom. Danci torej ne mučijo konj z vrečami, kakor jih pri nas v Avstriji privezujejo konjem črez nosnice, da uboga žival komaj diha, pa tudi ves prah, kar ga je v ovsu, dobiva v nosnice. Ta navada danskih izvoščekov jasno priča, kako lepo skrbe za svoje konje in da jih ne mučijo. Tudi nisem nikjer zapazil na vsem svojem potovanju po Skandinaviji, da je kdo po živini z bičem udaril.

Kako pa se v tem pogledu godi živini v južnih evropskih deželah? Kolikor bolj pride človek na jug, tem več surovosti opaža proti živini. Take malenkostne stvari nam jasno pričajo, da ima skandinavski narod jako dobro in plemenito srce in da se tudi v tem pogledu razlikuje od južnih narodov. Mislim, da se nikdar še ni pripetil na Skandinavskem slučaj, da bi policija morala radi trpinčenja živali posredovati. Umevno je torej, da potujejo olikani ljudje v novejšem času, ko ni oddaljenost pravzaprav nobena ovira več, vedno v večjem številu po Skandinaviji, kajti ondi ne najdejo le prekrasne prirode, temveč ondi pridejo tudi med pošten, visoko naobražen in vsega občudovanja vreden narod, ki ljubi svojo, četudi revno rodno zemljo in zlato svobodo.

Taki čuti so se mi vtisnili v srce konec potovanja, in za trdno sem namenjen, če mi Bog da zdravje in potrebnih, bodisi avstrijskih ali skandinavskih kron, da pojdem, predno odpotujem na oni svet, odkoder ni povratka, še enkrat v blaženo to deželo polnočnega solnca.

Dne 11. avgusta v jutro ob 7. uri sem se poslovil od krasne metropole danske in se preko Örosunda v dveh urah prepeljal v Malmö in odondod po železnici do najjužnejše postaje švedske Trelleborg. Tukaj smo se vkrcali na nemški poštni parobrod „Imperator“, ki je jako velik in sila bogato opremljen, in v 5 urah smo prišli preko jako nemirnega Vzhodnega morja popoldne ob polštirih v luko Sasnitzhafen, ki je na vzhodnem delu otoka Rügen.

Otok Rügen je, kakor znano, iz krede, in od daleč se že svetijo navpične bele stene vzhodne strani njegove. Luka je neznatna in železnična postaja takoj pri luki.

Ob štirih se je brzovlak odpeljal iz Sasnitz in sicer preko Stralsunda. Tukaj so vlak zapeljali na parobrod, ki ga je čez 2250 široki „sund“ prenesel zopet na kopno, in potem je šlo proti Berlinu, kamor sem po šesturni vožnji srečno ob poldesetih po noči došel. Tukaj sem večerjal in ob 11. uri se odpeljal do Tešina.

V Tešinu nisem dobil v jutro ob 3. nobene zveze za nadaljno pot. Ostal sem torej na kolodvoru in, ko sem izpil čašo kave, sem hotel v čakalnico prvega razreda in ondi do brzovlaka počakati. Iskal sem povsod vratarja, ali ni ga bilo najti nikjer; tudi saksonski konduktor mi ga je pomagal iskati, toda zaman, in mož je imel prav, ko je rekel: „Eine schöne Wirtschaft“. Jaz sem se ujezil radi te malomarnosti in šel do službujočega uradnika in ga vprašal, zakaj da je čakalnica zaprta, in kje da je vratar. Ta uradnik pa je imel jako čudne nazore; rekel mi je, da naj grem v čakalnico II. razreda, ki je gotovo odprta. Ko sem mu pa svoj potni listek prvega razreda pokazal, mi je dejal, da se čakalnica prvega razreda odpre le o posebnih prilikah. Izprevidel sem, da je uradnik, čeprav še mlad po letih, vendar pravi uzor „starega birokratskega cofa“, ki se v blaženi Avstriji še povsod ščeperi. Kategorično sem torej zahteval, naj mi nemudoma odpre čakalnico prvega razreda, ali pa mi predloži knjigo, da vpišem radi tega brezobzirnega postopanja svojo pritožbo. Povedal sem mu tudi prav razločno, da ima sedaj, ko sem jaz Slovenec se povrnil s Severnega rtiča, tisto posebno priliko, da mi odpre čakalnico, in mož, ki je bil prej tako trdosrčen, je takoj odjenjal, ko je videl, da ne poznam nobene šale in zahtevam z vso odločnostjo svojo pravico. Povedal sem mu končno še, da naj si da svojo iznajdbo glede porabe čakalnice prvega razreda po vseh deželah patentovati, ker jaz nisem še nikjer kaj enakega našel.

Tako sem, še na meji avstrosaksonski stoječ, imel lepo priliko prepričati se, da se ni med tem časom, kar sem po severnem robu Evrope v Ledenem morju ribaril, „birokratski cof“ avstrijski prav nič zmanjšal, ampak da vlada na železniških postajah še vedno ista stara malomarnost kakor pred mojim odhodom. Bolelo me je v srcu, da sem moral ravno pri prvem koraku v Avstrijo po štiritedenskem potovanju tako neprijetno iznenadenje doživeti. Pa čakalo me je tukaj v Tešinu še nekaj drugega. Takoj po prihodu na kolodvor sem vprašal one zaspane služabnike, kar sem jih ravno našel, kdaj se odpelje prvi brzovlak na Dunaj, in povedali so mi, da pojde po četrti uri zjutraj. Ko se je ta ura približala, sem dal prtljago zanesti v kupé in sedel sem, hoteč kmalu zaspati, ker sem se celo noč po železničnih vagonih premetaval in nisem še nič spal. Ogleдам si pa malo bolj natanke kupé in vidim, da je tako slab, da ni mogoče, da bi kak brzovlak vozil tak vagon po svetu. Pokličem izprevodnika in ga vprašam,

ali je res brzovlak, in on mi pove, da je to poštni vlak, ki vozi skoro 8 ur dalje na Dunaj nego brzovlak. Izkrcal sem se zopet iz tega nesrečnega vlaka, vzela finančnega slugo, in ta mi je mojo prtljago zanesel v mesto, kjer sem najel v hotelu sobo in sem do 11. ure pošteno spal. Odpeljal sem se potem ob 12. uri opoldne z brzovlakom in prišel ob 9. uri zvečer na Dunaj, kjer sem dva dni počival in se zopet okrepčal.

Na Dunaju sem imel prav lepo priliko, prepričati se o veliki razliki, ki je med življenjem v Stokholmu, Kodanju in Berlinu in življenjem na Dunaju. Tam po dnevu in zvečer do polnoči na cestah najživahnejše gibanje, napolnjena zabavišča in vse polno tujcev, tukaj pa pri belem dnevu napol prazne ulice, prazni hoteli in zvečer popolnoma zapuščene ulice kakor v kakem malem mestecu! Naš Dunaj je res veliko mesto, toda velikomestnega značaja pa nima in ga tudi ne bo še kmalu imel Dal Bog, da se kmalu izpremene razmere!

Z Dunaja sem se vrnil dne 13. avgusta v ožjo svojo domovino, kamor sem prinesel obilo spominov na srečno dovršeno in nepozabno mi popotovanje na Severni rtič. Prevozil in prehodil sem 7500 *km*.

Komur dopuščajo razmere, naj se na to pot čimpreje odpravi: nikdar mu ne bode žal!